

Jaarverslag 2008

N.V. Nederlandse Gasunie

Vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 3 april 2009

Inhoud

Pagina

Bestuur en ondernemingsraad	3
Profiel	4
Strategie	6
Belangrijkste ontwikkelingen 2008 en vooruitzichten 2009	8
Resultaten in het kort:	13
- Financiële kerncijfers	13
Bericht van de Raad van Commissarissen	15
Corporate Governance en Risicomanagement	22
Bericht van de Raad van Bestuur	27
Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO)	29
- Regulering	29
- Gastransport	30
Joint Ventures & Business Development (non-TSO)	36
Organisatie en bedrijfsvoering	38
- Personeel & Organisatie	38
- Medezeggenschapsorganen	39
- Veiligheid, Gezondheid, Milieu en Duurzaamheid	39
- Beheer & Onderhoud	44
- Engineering & Technology	47
Bestuursverklaring	48
Hoofd- en nevenfuncties commissarissen N.V. Nederlandse Gasunie	49
Jaarrekening (inclusief Overige gegevens en Accountantsverklaring)	51
VGM-katern (inclusief Accountantsverklaring VGM)	119

Bestuur en Ondernemingsraad

Stand van zaken per 31 december 2008

Raad van Commissarissen

Ir. G.J. van Luijk, voorzitter
Drs. C. Griffioen RA
Drs. A. Lont
Ir. H.L.J. Noy
Ir. J.P.H.J. Vermeire
Prof. mr. M.H. van der Woude

Raad van Bestuur

Mr. M.P. Kramer, voorzitter en CEO
Drs. ir. H.A.T. Chin Sue RC, CFO
Ing. E. Dam, directeur Bouw & Beheer
Drs. P.E.G. Trienekens, directeur Joint Ventures & Business Development (non-TSO)

Directeuren, tevens lid van het Executive Committee

Dr. ir. G.H. Graaf, directeur Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO) en algemeen directeur Gas Transport Services B.V.
Mr. drs. C.S. Pisuisse, directeur Juridische Zaken, Regulering en Communicatie
Dipl. ing. J. Schumann, directeur Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG

Ondernemingsraad Gasunie Nederland

Ing. D.C. Pol (voorzitter)
Ir. G.G.J. Achterbosch
Ing. M. Bekker
Ing. R.J. Beks
H.P. Brink
E.E.M.L. Kersemakers
H.D. Koers
H.T.P.M. Lagarde
C. van Leeuwen
Drs. ing. A. Saglam
K. de Vries
Ir. mw. A. Zwaagstra

Ondernemingsraden Gasunie Deutschland

Gasunie Deutschland Services GmbH

D. Prüve (voorzitter)
D. Backhaus
K. Fischer
T. Holeczy
R. Marx
J. Reichert
Dr. C. Spönemann

Gasunie Deutschland Technical Services GmbH

U. Neitz (voorzitter)
W. Bethke
R. Hollwedel

Profiel

De N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een Europees gasinfrastructuurbedrijf. Het netwerk van Gasunie behoort tot de grootste hogedruknetten voor het transport van aardgas in Europa. Het bestaat uit meer dan 15.000 kilometer pijpleiding in Nederland en Noord-Duitsland, tientallen installaties, waaronder een LNG-installatie (peak shaver), en ongeveer 1.300 gasontvangststations. De jaarlijkse doorzet van gas bedraagt circa 125 miljard kubieke meter, ongeveer een kwart van het totale Europese gasverbruik.

Wij streven naar het handhaven van de hoogste standaarden op het gebied van veiligheid, betrouwbaarheid, efficiency en duurzaamheid. Wij willen waarde creëren, financieel of anderszins, voor al onze stakeholders. Door actief bij te dragen aan een goede energievoorziening dienen we het maatschappelijk belang in de landen die via ons netwerk bevoorrad worden.

Europa is al jaren een belangrijke gasverbruikende regio. Goed functionerende infrastructuur is dan ook van vitaal belang. Het waarborgen daarvan wordt steeds complexer en de kosten ervan stijgen. Daarnaast zal Europa meer aardgas moeten invoeren omdat de eigen productie geleidelijk daalt en de vraag naar gas, de schoonste fossiele brandstof, robuust is. Om Europa tot een aantrekkelijke bestemming voor de grote gasexporteurs te maken is efficiënte grensoverschrijdende infrastructuur met veel vertakkingen naar de markt essentieel. In de internationale gashandel worden keuzes gemaakt tussen markten en vaak ook tussen routes naar die markten toe. Hierdoor is sprake van wezenlijke concurrentie tussen gasinfrastructuurbedrijven (inmiddels vele tientallen in Europa) onder meer op het gebied van transitostromen.

Gasunie is de eerste volledig onafhankelijke (dat wil zeggen niet aan een gashandelsbedrijf verbonden) aanbieder van gastransport met een omvangrijk grensoverschrijdend netwerk in Europa. Wij beschouwen de wensen van onze klanten als onze voornaamste drijfveer. Onze belangrijkste klanten zijn 'shippers' (bedrijven die transportdiensten contracteren) en direct op ons netwerk aangesloten industrieën. We werken nauw samen met andere nationale en internationale netwerkbedrijven.

We bieden onze transportdiensten vooral aan via onze business unit Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (Transmission System Operator of TSO). Deze business unit inventariseert ook de toekomstige behoefte aan transportcapaciteit zoals die door klanten wordt aangegeven en ontwikkelt op die basis investeringsplannen. Dit bedrijfsonderdeel is tevens verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing van het transport en de bijbehorende installaties. Daarnaast faciliteert de TSO transacties op de Title Transfer Facility (TTF), een snel in belang en omvang groeiende handelsplaats voor gas. Hiermee wordt ook de toenemende marktwerking gestimuleerd.

Binnen de TSO-unit is de wettelijke functie van landelijk netbeheerder in Nederland ondergebracht bij de juridische entiteit Gas Transport Services B.V. (GTS), een 100% dochter van de N.V. Nederlandse Gasunie die haar werkzaamheden verricht conform de in de wetgeving (Gaswet) vereiste zelfstandigheid. Aan GTS zijn enkele publieke taken toegewezen zoals noodlevering en pieklevering bij specifieke situaties. De wettelijke functie als regionaal netbeheerder van het Noord-Duitse net is binnen de TSO-unit ondergebracht bij de juridische entiteit Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG, eveneens een 100% dochter van de N.V. Nederlandse Gasunie.

De business unit Joint Ventures & Business Development (non-TSO) richt zich vooral op het faciliteren van de door marktpartijen noodzakelijk geachte nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-terminals en lange afstandspijpleidingen. Ook wordt gewerkt aan opslaginstallaties voor aardgas om de flexibiliteit van de aardgasvoorziening te vergroten, iets waar de markt in toenemende mate behoefte aan heeft. Onder deze business unit vallen ook de joint ventures zoals BBL, Gate terminal, Nord Stream en Zuidwending (gasopslag). Gasunie Engineering & Technology (GET) valt eveneens onder deze unit. GET verricht een aantal onderzoekstaken op het gebied van voor de gasinfrastructuur relevante technologie en werkt mee aan de waarborging van de kwaliteit

van het netbeheer en de bevordering van duurzame bedrijfsvoering in technische zin. Een deel van de activiteiten is gericht op innovatie.

De afdeling Bouw & Beheer is verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van nieuwbouw, onderhoud en operationele taken voor gastransport op tal van locaties in Nederland. De borging van operationele veiligheid en betrouwbaarheid speelt een dominante rol. Een groot deel van de door deze afdeling geleverde diensten wordt verricht op basis van opdrachten van GTS. In toenemende mate wordt de afdeling Bouw & Beheer ingezet voor de activiteiten van Gasunie Deutschland. Daarbij wordt vooral getracht zogenoemde 'best practices' zo breed mogelijk in de bedrijfsvoering toe te passen.

De Nederlandse Staat (vertegenwoordigd door het ministerie van Financiën) is onze aandeelhouder. Wij zetten ons in om te voldoen aan de eisen en verwachtingen van de aandeelhouder op het gebied van rendement, waardecreatie, bedrijfsvoering en corporate governance.

Onze financiële positie is sterk. In 2008 kregen wij van de rating agencies Standard & Poor's en Moody's een credit rating van AA- respectievelijk Aa2. De door ons reeds voorziene aanpassing van de rating in 2008 ten opzichte van voorgaande jaren vloeit voort uit de investeringen in de ontwikkeling van de gasinfrastructuur alsmede uit de acquisitie van Gasunie Deutschland, die grotendeels met vreemd vermogen worden gefinancierd.

We nemen actief deel in een aantal samenwerkingsverbanden en instellingen die zich bezighouden met de verspreiding van kennis en technologie op energie- en gasgebied (onder meer in de International Gas Union en het Energy Delta Institute). Ook participeren we in (internationale) belangenorganisaties zoals Gas Infrastructure Europe (GIE), waarin we ook enkele bestuursfuncties vervullen. Zowel nationaal als Europees stellen wij ons, door het inbrengen van onze expertise en het verstrekken van objectieve informatie, proactief op bij het helpen ontwikkelen van energiebeleid en relevante nieuwe wet- en regelgeving. Daarnaast ondersteunen we een aantal organisaties en evenementen op een breed maatschappelijk gebied.

De bijna 1.800 Gasunie-medewerkers (ultimo 2008) zijn verspreid over 28 locaties in heel Nederland en Noord-Duitsland werkzaam. Ons hoofdkantoor staat in Groningen, voor de activiteiten in Duitsland is Hannover de centrale locatie.

Strategie

Missie

Gasunie is een Europees gasinfrastructuurbedrijf. Wij streven naar de hoogste standaarden op het gebied van veiligheid, betrouwbaarheid, efficiëntie en duurzaamheid. Wij dienen het algemeen belang in de markten waarin we actief zijn en streven ernaar waarde te creëren voor onze stakeholders.

Veilig en betrouwbaar transport van aardgas is onze 'license to operate'. Onze aandeelhouder, klanten en andere stakeholders zoals leveranciers en eindgebruikers van gas, overheden en regulerende instanties, verwachten van ons dat wij ook efficiënt ons werk doen. Juiste budgettering, benchmarking, bereidheid om processen, standaarden en de organisatie waar nodig aan te passen, zijn middelen om dat te bereiken. Daarnaast hebben we specifieke taken en verantwoordelijkheden in verband met het publiek belang, zoals:

- zorgen voor voldoende transportcapaciteit om de ononderbroken levering van gas te garanderen;
- bijdragen aan de voorzieningszekerheid voor de lange termijn door toegangspunten te ontwikkelen en gasstromen naar en via ons netwerk aan te trekken ("gasrotonde");
- bijdragen aan het Nederlandse beleid ten aanzien van de productie van gas (Groningen en kleine velden) door voldoende en tijdig transportcapaciteit aan te bieden;
- de gasmarkt en liquiditeit stimuleren;
- rendementen op investeringen realiseren die in overeenstemming zijn met rendementen voor deze sector in Europa;
- ervoor zorgen dat tariefniveaus en -structuren een adequate basis vormen voor het uitvoeren van de hierboven genoemde taken.

In 2008 is goede voortgang geboekt met de realisatie van onze strategische doelstellingen. Die zijn erop gericht om nu en in de toekomst de gasvoorziening in Noordwest-Europa te faciliteren en te stimuleren. In Europa neemt de eigen productie van aardgas af, terwijl de vraag nog steeds stijgt. Als schoonste fossiele brandstof met een grote flexibele inzetbaarheid is aardgas bij uitstek geschikt om de overgang naar een duurzame energievoorziening mogelijk te maken.

De infrastructuur van Gasunie heeft een sterke positie in Nederland en in Noord-Duitsland. Deze regio is van groot belang voor de bevoorrading van de Europese gasmarkt. Onze infrastructuur speelt een essentiële rol in het goed functioneren van de Noordwest-Europese gasmarkt. Het tegemoetkomen aan de behoeften van aangrenzende marktgebieden, van (potentiële) leveranciers, importeurs en beleidsmakers is cruciaal voor het verbeteren van het functioneren van de markt.

Passend bij het streven om van de Gasunie-infrastructuur de gasrotonde van Noordwest-Europa te maken, ontplooiën wij een aantal secundaire activiteiten die deze ambitie ondersteunen.

Strategische pijlers

Onze activiteiten zijn gebaseerd op drie strategische pijlers.

1. Eigen bestaande netwerk onderhouden en uitbreiden

Tot deze pijler behoren onze activiteiten die te maken hebben met het algemeen belang, de specifieke publieke taken van de TSO en het behouden van onze 'license to operate'. Belangrijk onderdeel van deze pijler is de noodzaak om te voldoen aan de vraag van de markt en te garanderen dat het bestaande netwerk een aantrekkelijke en betrouwbare route blijft voor shippers, om zo de toekomstige concurrentiepositie te waarborgen. Waar nodig en op basis van

concrete marktvraag breiden we het netwerk uit. Binnen deze pijler streven we naar operational excellence op het gebied van veiligheid, betrouwbaarheid, efficiëntie en duurzaamheid en daarnaast uitbreiding van het eigen netwerk.

2. Gasstromen naar en binnen Noordwest-Europa aantrekken

Ook binnen deze pijler speelt het algemeen belang (stimuleren van de gasmarkt en de liquiditeit) een belangrijke rol, evenals het tegemoetkomen aan de vraag naar infrastructuur van de markt met als randvoorwaarde dat dat op bedrijfseconomisch gezonde basis geschiedt. Hierdoor worden de concurrentiepositie van Gasunie en van andere stakeholders in de gasrotonde versterkt. Deze pijler richt zich op de internationale integratie van netwerken en markten: verdere integratie van ons Nederlands/Duitse transportnet en van de bijbehorende markten, aanbieden van geïntegreerde diensten voor meerdere transportnetten en -markten, uitbreiden van transportactiviteiten door samenwerking met en overnames van aangrenzende netwerken, deelname in langeafstandspijplijnen en tot slot de versterking van onze positie in de infrastructuur voor vloeibaar aardgas (LNG).

3. Aanvullende diensten op het gebied van gasinfrastructuur aanbieden

Deze aanvullende diensten moeten bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de gasrotonde en de markten waarin we actief zijn. Op het gebied van voorzieningszekerheid, marktwerking en duurzaamheid onderscheiden we de volgende diensten: opslag voor zowel de lange termijn als seizoensgebonden opslag en opslag voor de korte termijn, alsmede nieuwe bedrijfskansen op het gebied van duurzaamheid (groen gas, transport van CO₂ en stimuleren van schone energietoepassingen).

Belangrijkste ontwikkelingen 2008 en vooruitzichten 2009

Belangrijkste ontwikkelingen in 2008

Al aan het begin van 2008 bleek dat gashandelaren en -leveranciers in Europa in toenemende mate gebruik maken van het gashandelsplatform TTF (Title Transfer Facility). Het TTF, beheerd door Gas Transport Services B.V. (GTS), maakte in 2008 een krachtige groei door. Marktpartijen leverden 20,3 miljard m³ aardgas via het TTF. Dit was meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2007 (8 miljard m³). Qua omvang liet TTF de andere gashubs op het Europese continent achter zich, waardoor duidelijk werd dat Nederland zich als Europese handelsplaats uitstekend ontwikkelt.

Door middel van de Open Season 2012 onderzocht GTS of de huidige capaciteit op termijn voldoende is, of dat er aanpassingen moeten worden gedaan en/of uitbreidingen noodzakelijk zijn. De belangstelling hiervoor was groot. In januari gaf een record aantal shippers door middel van een bindende overeenkomst hun capaciteitsbehoefte voor de periode na 2012 aan.

Een van de drie compressoren op het station Anna Paulowna viel in februari uit. De contractuele verplichtingen konden desondanks worden nagekomen.

In februari lanceerden GTS en BEB Transport GmbH het eerste grensoverschrijdende boekingsplatform in Europa: EUCABO. Met EUCABO kunnen marktpartijen grensoverschrijdende transportcapaciteit boeken op het entry- en exitpunt Oude Statenzijl.

In april maakten Gasunie en RWE bekend te gaan samenwerken op het gebied van CO₂-afvang en transport. In dit pilot-project richt RWE zich op het afvangen van CO₂ en Gasunie richt zich op het transport naar een faciliteit waar het CO₂-gas kan worden opgeslagen. Per jaar zal 200.000 ton CO₂ worden afgevangen en opgeslagen. De CO₂-keten kan worden gebouwd in het noorden van Nederland omdat daar geschikte uitgeputte gasvelden zijn voor opslag.

In mei 2008 namen we een nieuw ondergronds meet- en regelstation nabij Enschede in gebruik. De belangrijkste voordelen zijn dat het station geen methaan uitstoot, de installaties minder geluid maken en dat de totale kosten voor het onderhoud lager zijn.

Minister Van der Hoeven (EZ) stuurde op 3 juni de Beleidsregel reguleringskader gastransport landelijk netbeheerder (GTS) naar de Tweede Kamer. Daarin werden de uitgangspunten vastgelegd voor de tariefstelling voor het landelijk gastransport in Nederland. De beleidsregel creëert een kader waarbinnen een goed evenwicht kan worden gevonden tussen de benodigde ruimte voor investeringen en adequate transporttarieven.

Op 10 juni traden we officieel toe tot Nord Stream AG, waarin ook Gazprom, Wintershall en E.ON Ruhrgas deelnemen. Gasunie heeft een aandeel van 9% in de leiding die in 2011 in gebruik zal worden genomen. De leiding zal 55 miljard m³ per jaar gaan vervoeren van Rusland naar Duitsland.

Op 24 juni ontstond door graafwerkzaamheden schade aan een Gasunie-leiding in het Westelijk Havengebied Amsterdam. De brandweer besloot de Coentunnel tijdelijk af te sluiten. De afdeling Bouw & Beheer stelde binnen korte tijd de leiding veilig en legde een omleiding aan. Enkele uren later was de Coentunnel weer vrij voor verkeer.

Op 28 juni gaf de minister van Economische Zaken tijdens een feestelijke bijeenkomst het officiële startsein voor de bouw van Gate terminal op de Maasvlakte in Rotterdam; de eerste ontvangsterminal voor LNG in Nederland. Gate terminal is een initiatief van Vopak en Gasunie.

Op 1 juli startte Gasunie Deutschland officieel met haar activiteiten. Het Noord-Duitse netwerk heeft een totale lengte van ruim 3.000 kilometer en beschikt over aansluitingen op diverse belangrijke brongebieden voor aardgas, zoals het aanlandingspunt van Noors gas in Duitsland. Hierdoor wordt de positie van Gasunie als eigenaar en beheerder van een grensoverschrijdend gasknooppunt voor Europa versterkt.

Binnen Gasunie werd een project gestart (STRONG) om in kaart te brengen hoe door integratie van activiteiten in Nederland en Duitsland maximale synergievoordelen kunnen worden bereikt. Ook werden best practices van beide bedrijfsonderdelen geïdentificeerd, bijvoorbeeld op het gebied van asset planning en dispatching.

Op 1 juli trad de Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse Netten (WION), ook wel grondroerdersregeling genoemd, in werking. De WION stelt de netbeheerders verplicht de ligging van hun kabels en leidingen tot op 1 meter nauwkeurig te registreren en op aanvraag beschikbaar te stellen aan grondroerders. De wet moet een daling van het aantal graafschades tot gevolg hebben.

E.ON Ruhrgas uit Duitsland tekende in augustus een langetermijncontract met Gate terminal. Het is het vierde energiebedrijf dat Gate terminal zal gebruiken als locatie voor de levering van LNG aan de Noordwest-Europese markt.

BBL Company maakte in augustus bekend dat aan alle noodzakelijke voorwaarden is voldaan voor de uitbreiding van de capaciteit van de BBL-pijpleiding door middel van het installeren van een vierde compressor in Anna Paulowna. De uitbreiding voorziet in een extra capaciteit van circa 36 miljoen m³/h van Nederland naar het Verenigd Koninkrijk, bovenop de bestaande capaciteit van circa 170 miljoen m³/h. Deze extra capaciteit zal in december 2010 beschikbaar komen; het merendeel ervan is op basis van langlopende contracten verkocht aan internationale shippers.

Begin september rondde we een horizontale boring onder het Drontermeer af met een lengte van 1.236 meter, die deel uitmaakt van de Noord-Zuid Route.

We tekenden in september contracten voor samenwerking binnen het Duitse marktgebied met EGMT en EWE om te komen tot een geïntegreerde L-gas transportgebied met een centraal uit te voeren balanceringsysteem.

In september besloot de Duitse toezichthouder, de Bundesnetzagentur (BNetzA), dat Gasunie Deutschland niet voldoet aan de voorwaarden voor pipe-to-pipe competition en daarom onderworpen moet worden aan kostenregulering. De basis voor deze kostenregulering zal in 2009 worden vastgesteld en bepaalt de transporttarieven voor de komende jaren. Ze zijn van groot belang voor Gasunie omdat ze de mogelijkheden bepalen voor het gastransport en investeringen in nieuwe projecten in Duitsland. Vanuit het standpunt dat er wel degelijk sprake is van concurrentie, heeft Gasunie Deutschland tegen de beslissing van de BNetzA beroep aangetekend.

Reagerend op de onderlinge prijsdruk tussen supranationale gastransportdiensten van TSO's in Duitsland verlaagde Gasunie Deutschland op 1 oktober haar transporttarieven.

In oktober kondigden GTS en Gasunie Deutschland een geïntegreerd open season aan om de interesse van de markt voor additionele transportcapaciteit in kaart te brengen. De uitvoering ervan vindt plaats in 2009. De resultaten zullen voor een belangrijk deel de basis vormen voor de planning van aanvullende netwerkuitbreidingen in Noord-Duitsland en Nederland. Het is de eerste keer dat in Europa netwerkontwikkeling gestalte krijgt op basis van een grensoverschrijdende aanpak door een onafhankelijke eigenaar van gastransportnetten. De belangstelling was groot.

In september 2008 presenteerde de Europese Commissie het tweede 'Strategic European Energy Review'. De in dit kader gedane voorstellen richten zich met name op voorzieningszekerheid. De discussies rond de totstandkoming van het Derde Energiepakket met maatregelen ter bevordering van de interne energiemarkt leidden in 2008 nog niet tot resultaat en zullen in 2009 worden voortgezet. Verwacht wordt dat dit pakket medio 2009 zal worden aangenomen.

We vestigden een nieuw Gasunie-record op het traject Hattem-Flevocentrale: bij het knooppunt Hattemerbroek (A28/N50) wordt maar liefst 1.400 meter leiding door middel van een horizontale boring onder de weg door getrokken.

Op 30 oktober stelde de raad van de gemeente Scheemda het bestemmingsplan vast voor de aanleg van nieuwe gasleidingen en de bouw van een nieuw compressorstation.

Eind oktober werd de derde compressor op compressorstation Anna Paulowna ten behoeve van de BBL weer in gebruik genomen. Veel medewerkers hebben maandenlang extra hard gewerkt om de problemen te verhelpen en het gastransport door te laten gaan. Door deze inspanning kon de machine voor het winterseizoen weer in bedrijf worden genomen.

Eind oktober vond de eerste bijeenkomst plaats over de oprichting van een certificeringsinstantie voor groen gas, een initiatief van Gasunie. We presenteerden onze plannen voor een certificeringssysteem dat we in 2009 aan de markt wil aanbieden.

Op 21 november werd het project 'Concernbenadering aanvraag compressorstations' succesvol afgesloten. Het project was een samenwerkingsverband tussen Gasunie, zes provincies en het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). De betrokken partijen sloegen de handen ineen om tot een concernbenadering te komen bij de aanvragen voor compressorstations.

Eind november werd de laatste las gemaakt op het traject Hattem-Flevocentrale, ter hoogte van Swifterband. De leiding dient voor de uitbreiding van de Flevocentrale van Electrabel. Hiermee werd - drie maanden eerder dan gepland - het eerste uitvoeringsgedeelte van de Noord-Zuid Route voltooid.

In december stemde de gemeenteraad van Graafstroom in met het ter visie gaan van het ontwerp-bestemmingsplan voor het compressorstation in Wijngaarden. Bij het plan hoort ook een landschappelijke inpassing van het compressorstation die Gasunie samen met de betrokken organisaties en omwonenden heeft gemaakt.

De Nederlandse toezichthouder, de Energiekamer, publiceerde op 17 december drie Methodebesluiten voor de transporttaak, balanceren en kwaliteitsconversie. Deze moeten de basis vormen voor de vaststelling van de transporttarieven die voor de periode 2009 – 2012 zullen gaan gelden. Ze zijn van groot belang voor ons omdat ze de mogelijkheden bepalen voor de verdere ontwikkeling van het gastransportnet in Nederland.

In december 2008 nam de Europese Commissie het Energie- en Klimaatpakket aan met daarin belangrijke doelstellingen ten aanzien van energiebesparing, vernieuwbare brandstoffen en CO₂ emissies.

Als gevolg van de economische crisis die zich eind 2008 manifesteerde, neemt het risico toe dat marktpartijen niet meer aan hun verplichtingen kunnen voldoen. In 2008 heeft zich dat niet voorgedaan. Om het kredietrisico te beperken, zijn aanvullende maatregelen genomen. Zo scherpten GTS en Gasunie Deutschland de screening procedures voor klanten aan. Aan de hand

van een monitoringprogramma voor leveranciers van kritische materialen en diensten, kan hun financiële situatie nauwlettend worden gevolgd.

Investeringsprogramma's vergen langlopende verplichtingen van marktpartijen. Als gevolg van de economische crisis heerst onzekerheid of marktpartijen in staat zijn deze verplichtingen aan te gaan. Dit kan gevolgen hebben voor het tempo waarin wij onze strategische doelstellingen kunnen bereiken. Voor de realisatie van onze doelstellingen zijn wij voor een deel afhankelijk van de mogelijkheden die de geld- en kapitaalmarkt ons biedt. Aangezien Gasunie zich in 2008 moest herfinancieren voor de overname van Gasunie Deutschland, kregen ook wij te maken met verscherpte eisen in de vorm van een hoger vereist rendement door beleggers en banken met daaruit voortvloeiend een hogere te betalen rente.

Vanwege onze rating (AA- en Aa2) en goede reputatie zijn we nog steeds aantrekkelijk voor banken en investeerders. Dat bleek onder meer uit de leningovereenkomst die we in 2008 hebben afgesloten met de Europese Investeringsbank (EIB) ter financiering van de Noord-Zuid Route. Ook de financiering van Gate verliep voorspoedig. In oktober slaagden we erin een obligatielening van € 1 miljard te plaatsen op de kapitaalmarkt met een notering aan de Amsterdamse Beurs.

Eind 2008 werden de eerste signalen zichtbaar van het gasconflict tussen Rusland en Oekraïne dat in de eerste weken van 2009 in de volle omvang manifest werd en tot ernstige stagnaties in de gaslevering aan Europese afnemers leidde. De controverse tussen beide landen toonde aan dat de voorzieningszekerheid in Europa een actieve benadering vergt die ervoor zorgt dat er gas vanuit verschillende bronnen en langs verschillende wegen naar Europa kan blijven stromen; zoals via pijpleidingen zoals Nord Stream en in de vorm van LNG. Daarnaast werd de noodzaak aangetoond van het verbeteren van de grensoverschrijdende interconnectiviteit van gasnetwerken en het creëren van voldoende opslagmogelijkheden om de voorzieningszekerheid in Europa te waarborgen.

Vooruitzichten 2009

De economische crisis zal naar verwachting niet alleen de kosten en complexiteit van financieringen beïnvloeden maar ook leiden tot een afname in de vraag naar gas en gastransport. De middellange en langetermijnvoorspellingen laten echter een robuuste vraag naar aardgas zien in Nederland en Europa. Om hieraan tegemoet te kunnen komen, zijn investeringen (onder meer in langeafstandspijpleidingen en in vloeibaar aardgas) met een internationaal bereik nodig, alsmede investeringen in opslagfaciliteiten die flexibiliteit kunnen bieden aan lokale/regionale markten. Ons streven om de netwerken in Nederland en Duitsland verder te integreren, sluit aan bij de wens van onder andere de Nederlandse overheid en de Europese Unie om hindernissen voor internationale handel en marktintegratie weg te nemen.

Terwijl de vraag naar grensoverschrijdende investeringen toeneemt, zullen de tarieven voor gastransport en daaraan verbonden diensten in Nederland en in Duitsland verder onder druk komen te staan. Een succesvolle implementatie van onze strategie is grotendeels afhankelijk van een adequaat businessmodel dat past bij de doelen die wij nastreven. Als gevolg van ons uitgebreide investeringsprogramma ter waarde van circa € 1 miljard in 2009 en de bijbehorende vereiste financiering is toegang tot zowel de kapitaal- als de geldmarkt belangrijk. Om goed op deze markten te kunnen opereren, is een stabiele en voorspelbare ontwikkeling van Gasunie's business(risico)profiel essentieel. De verwachte additionele financieringsbehoefte voor 2009 bedraagt circa € 1 miljard.

De Energiekamer heeft Methodebesluiten over de transporttaak, balancerings- en kwaliteitsconversie gepubliceerd, die de basis moeten vormen voor de vaststelling van de transporttarieven voor 2009 - 2012. Onder andere zullen mogelijke kortingen op de tarieven ('X-factor besluit') worden vastgesteld. Een nieuw tariefbesluit is ook van groot belang voor de invoering van het nieuwe systeem voor kwaliteitsconversie. In de nieuwe opzet biedt GTS kwaliteitsconversie als

systeemdienst aan, waardoor het onderscheid tussen hoog- en laagcalorisch gas feitelijk wordt opgeheven. De Energiekamer verwacht dat ze de doelmatigheidskortingen - en daarmee samenhangend de tariefbesluiten - in de loop van 2009 bekend kan maken. Tot die tijd blijven de tarieven 2006 van kracht. Het is van belang dat in 2009 een tarievensysteem wordt gerealiseerd dat de concurrentie op de markt voor gasproducten en infrastructuur bevordert. Het moet tevens de nodige ruimte bieden om het transportsysteem op de juiste wijze te onderhouden en uit te breiden op basis van de marktbehoefte. In Duitsland zal de Bundesnetzagentur in 2009 de basis voor de kostenregulering vaststellen, alsmede de transporttarieven voor de komende jaren.

In Nederland introduceren we een nieuw balanceringssysteem en een nieuw marktmodel, die naar verwachting op 1 januari 2010 operationeel zijn. Naar verwachting zal de groei van de verhandelde volumes op de TTF zich in 2009 voortzetten.

In 2009 zal nader worden onderzocht hoe de integratie van de markt in Duitsland en de grensoverschrijdende integratie van de netwerken van GTS en Gasunie Deutschland het beste plaats kan vinden. De basis voor mogelijk nieuwe investeringen in ons cross border transportsysteem is de geïntegreerde open season van GTS en Gasunie Deutschland. We verwachten in 2009 belangrijke stappen op weg naar deze integratie te kunnen zetten.

In 2009 wordt gezien of de aanleg van vier cavernes (twee voor Gasunie, twee voor Nuon) bij Zuidwending voor de opslag van hoogcalorisch aardgas haalbaar is. Na een positieve investeringsbeslissing zal deze faciliteit worden gebouwd naast de vijf cavernes (drie voor Gasunie en twee voor Nuon) die momenteel voor laagcalorisch aardgas worden gebouwd.

In 2006 is begonnen met een efficiencyprogramma voor de periode tot en met 2009 dat moet leiden tot een matiging van de netto operationele kosten voor bestaande activiteiten. Dit programma zal ook in 2009 worden voortgezet.

Als gevolg van een hoger activiteitsniveau wordt een uitbreiding van het aantal fte's voorzien van 1.752 (ultimo 2008) naar 1.786 (ultimo 2009). Onze nieuwe projecten zorgen de komende jaren voor extra werkgelegenheid in Nederland.

We verwachten in de tweede helft van 2009 groen gascertificaten op de markt te kunnen brengen. Doel is om deze nieuwe markt te stimuleren door de zichtbaarheid en verhandelbaarheid van groen gas te vergroten.

In 2009 is Gasunie betrokken bij de organisatie van een jubileumprogramma ter gelegenheid van 50 jaar gasproductie uit het Groningenveld.

Resultaten in het kort

Financiële kerncijfers

Verslaggeving

De waarderingsgrondslagen in de jaarrekening 2008 hebben ten opzichte van 2007 geen materiële wijzigingen ondergaan, met uitzondering van het gaan activeren van bouwrente. Gasunie heeft vervroegd de aanstaande wijzigingen in IAS 23 "Borrowing Costs" toegepast. Hierdoor is in 2008 circa € 9 miljoen aan rentekosten geactiveerd.

In 2008 hebben we onze missie en strategie opnieuw bepaald. Een accentverschuiving is dat we, in aansluiting op de realiteit van de gasmarkt en de belangen en activiteiten van onze klanten, onze focus nog meer op de Europese energiemarkt hebben gericht: we zijn een Europees bedrijf dat tot doel heeft de Europese gasmarkt zo goed mogelijk te faciliteren. De overname van het Noord-Duitse netwerk van BEB/EMGTG is hiervan een voorbeeld. Op basis van onze missie en strategie zijn ons business model en onze organisatie aangepast om daar zo goed mogelijk op aan te kunnen sluiten. Deze aanpassingen hebben logischerwijze ook consequenties voor de verslaggeving, bijvoorbeeld de segmentinformatie in de jaarrekening.

Acquisitie

Op 1 juli 2008 heeft de formele overdracht van het gastransportnetwerk van Gasunie Deutschland (transporttak van BEB en EMGTG) aan Gasunie plaatsgevonden. Vanaf dat moment zijn de financiële gegevens van Gasunie Deutschland in de geconsolideerde cijfers van Gasunie opgenomen. Hierdoor is het balanstotaal ultimo 2008 toegenomen met € 2,8 miljard en zijn de transportopbrengsten over 2008 met € 140 miljoen gestegen.

Resultaten (geconsolideerde cijfers)

Kerncijfers 2008

In miljoenen euro's	2008	2007
Opbrengsten	1.506	1.319
Totale lasten	-/- 903	-/- 690
Bedrijfsresultaat	603	629
Financiële baten en lasten	-/- 81	-/- 40
Resultaat voor belastingen	522	589

De transportopbrengsten, als onderdeel van de totale opbrengsten, zijn gestegen met 12% ten opzichte van 2007. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van de acquisitie van Gasunie Deutschland.

De totale bedrijfslasten, exclusief financieringsbaten en -lasten, bedragen per saldo € 903 miljoen tegen € 690 miljoen in 2007. Deze stijging betreft hoofdzakelijk de bedrijfslasten van Gasunie Deutschland en de bijzondere waardevermindering ad € 150 miljoen van het gastransportnetwerk in Noord-Duitsland. De bijzondere waardevermindering wordt veroorzaakt door recente opeenvolgende tariefverlagingen van concurrerende gastransportbedrijven in Duitsland. Daarnaast zijn met ingang van 1 januari 2008 de resterende afschrijvingstermijnen voor investeringen in transportleidingen verlengd tot 55 jaar. Deze verlenging leidt tot een lagere afschrijvingslast in 2008 van circa € 35 miljoen ten opzichte van 2007.

De totale financiële baten en lasten zijn gestegen van € 40 miljoen in 2007 naar € 81 miljoen in 2008. Deze stijging wordt veroorzaakt door de in de loop van 2008 aangetrokken vastrentende

langlopende en kortlopende financiering. Deze financiering is met name aangetrokken ter financiering van de acquisitie van Gasunie Deutschland.

Financiële ratio's

Het rendement op het eigen vermogen (uitgedrukt in de verhouding tussen nettowinst en het eigen vermogen) bedraagt op 31 december 2008: 7,1% (ultimo 2007: 8,0%). Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal bedraagt per 31 december 2008: 56% (ultimo 2007: 79%). De daling ten opzichte van 2007 komt in belangrijke mate voort uit de externe financiering van de acquisitie van Gasunie Deutschland en de investeringen in nieuwbouwprojecten.

Financiering

De operationele activiteiten hebben in 2008 per saldo geleid tot een positieve kasstroom van € 756 miljoen. Aan acquisities en investeringen is in het jaar € 2,7 miljard besteed. In totaal is aan dividend over het boekjaar 2007 € 248 miljoen uitgekeerd in 2008.

Per saldo is voor € 2,3 miljard aan financiering toegevoegd, waardoor per saldo de liquide middelen zijn toegenomen met € 122 miljoen.

De benodigde externe financieringsmiddelen in 2008 bedragen € 3,5 miljard tegen € 1,2 miljard in 2007. In deze middelen is voorzien door € 3,2 miljard aan langlopende leningen en voor € 362 miljoen aan kortlopende financieringen.

Investerings en acquisities

In 2008 is € 2,7 miljard besteed aan acquisities en investeringen. Van de investeringen in materiële vaste activa is € 163 miljoen in gebruik genomen, waarvan 83% betrekking heeft op investeringen in het leidingnetwerk met bijbehorende installaties. Ultimo 2008 was voor € 545 miljoen aan investeringen in vaste activa nog in aanbouw.

Bericht van de Raad van Commissarissen

In 2008 heeft Gasunie goede operationele resultaten bereikt en voortgang geboekt met het realiseren van de strategie. Voorbeelden hiervan zijn de start van de bouw van Gate terminal op de Maasvlakte, de voortgang van de voorbereidingen van de Noord-Zuid Route, de regulatoire goedkeuring voor de uitbreiding van de BBL met een vierde compressor, de operationele start van Gasunie Deutschland en de concrete stappen die zijn genomen op het gebied van duurzaamheid.

Door dit alles is het palet van activiteiten, in goede samenhang met en focus op de strategie, breder en complexer geworden. Dit vereist niet alleen extra aandacht voor voorbereiding, planning en organisatie, maar accentueert ook de zorg over het reguleringsregime in de landen waarin Gasunie opereert en de daar te genereren opbrengsten. Juist ten tijde van moeilijkheden op de financiële markten zou de regulering ondersteunend moeten werken ten aanzien van het investeringsklimaat. Wij constateren dat dit in veel gevallen onvoldoende wordt opgepakt. Wij hebben bijzondere zorg over de kansen die een goed bedrijf als Gasunie krijgt om op financieel verantwoorde wijze de door de beleidsmakers breed gesteunde opdrachten (investeren in leveringszekerheid, continue en veilige aanvoer van gasstromen tegen concurrerende prijzen, duurzaamheid, faciliteren concurrentie en marktwerking) tijdig en gedegen uit te voeren. Het feit dat de uitbreiding van de gasinfrastructuur ook veel arbeidsplaatsen schept, mag in deze tijden ook niet onvermeld blijven.

Jaarrekening

De jaarrekening 2008 is opgemaakt door de Raad van Bestuur en gecontroleerd door de externe accountant Ernst & Young Accountants. De accountantsverklaring van Ernst & Young Accountants is opgenomen na het hoofdstuk 'Overige gegevens'.

De Raad van Commissarissen kan zich verenigen met deze jaarrekening en adviseert de Algemene Vergadering van Aandeelhouders de jaarrekening 2008 vast te stellen.

Tevens adviseert de Raad van Commissarissen de Algemene Vergadering van Aandeelhouders om in te stemmen met de door de Raad van Bestuur voorgestelde winstbestemming.

Ten slotte adviseert hij de Algemene Vergadering van Aandeelhouders decharge te verlenen aan de Raad van Bestuur voor het gevoerde beleid en aan de Raad van Commissarissen voor het uitgeoefende toezicht.

Samenstelling van de Raad van Commissarissen en functieverdeling

De Raad van Commissarissen heeft drie (adviserende) commissies: de Audit Commissie, de Beloning, Selectie & Benoemingscommissie en de Strategische Investerings Commissie. De commissies bestaan elk uit drie leden van de Raad van Commissarissen, met uitzondering van de Strategische Investerings Commissie die uit vier leden bestaat.

	Raad van Commissarissen	Audit Commissie	Beloning, Selectie & Benoemings- commissie	Strategische Investerings Commissie
Drs. C. Griffioen RA	Vice-voorzitter	Voorzitter	Lid	
Drs. A. Lont	Lid			Lid
Ir. G.J. van Luijk	Voorzitter		Voorzitter	Lid
Ir. H.L.J. Noy	Lid	Lid		Voorzitter
Mr. M.E.C. Pernot	Lid (tot 27 mei 2008)	Lid (tot 27 mei 2008)		

Ir. J.P.H.J. Vermeire	Lid	Lid (vanaf 1 oktober 2008)	Lid
Prof. mr. M.H. van der Woude	Lid		Lid

Een overzicht van de hoofd- en nevenfuncties van de commissarissen is opgenomen achter in dit verslag.

De Raad van Commissarissen heeft een rooster van aftreden opgesteld waardoor zijn continuïteit en stabiliteit zijn gewaarborgd.

In 2008 is de heer H.L.J. Noy herbenoemd als commissaris. Mevrouw Pernot is op 27 mei 2008 afgetreden als lid van de Raad van Commissarissen.

Rooster van aftreden

Dit rooster van aftreden is op 26 oktober 2005 opgesteld op grond van artikel 6.2 van het reglement van de Raad van Commissarissen.

Naam	Datum van eerste benoeming	Einde van 4-jaars termijn(en)	Datum van herbenoeming(en)
Drs. C. Griffioen RA (1941)	1 juli 2005	2010	2006
Ir. G.J. van Luijk (1943)	1 sept. 2005	2011	2007
Ir. H.L.J. Noy (1951)	1 juli 2005	2012	2008
Mr. M.E.C. Pernot (1949) (tot 27 mei 2008)	1 juli 2005	2009	2008
Drs. A. Lont (1958)	1 sept. 2005	2009	2009
Ir. J.P.H.J. Vermeire (1944)	1 okt. 2007	2011	2010
Prof. mr. M.H. van der Woude (1960)	1 juli 2005	2009	2009

De datum van de aandeelhoudersvergadering waarin de jaarrekening van het voorafgaande boekjaar wordt vastgesteld, geldt als datum van aftreden c.q. herbenoeming (25 juni 2008 en 3 april 2009).

De volgorde van het rooster van aftreden is bepaald aan de hand van de geboortedatum van de leden van de Raad van Commissarissen.

Werkzaamheden van de Raad

De Raad heeft in het verslagjaar negen maal vergaderd. De Raad heeft in vrijwel alle gevallen voltallig vergaderd. De Raad heeft met de Raad van Bestuur overleg gevoerd over de nieuwe strategiebepaling, de organisatiestructuur, de voortgang van de lopende projecten waaronder ook het projectmanagement, de financiering daarvan en het benoemings- en beloningsbeleid. Tevens heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met de aandeelhouder en is deze met betrekking tot een aantal zaken statutair om goedkeuring gevraagd.

In 2008 zijn in de Raad van Commissarissen onder meer voorstellen goedgekeurd over kwartaalverslagen en jaarstukken, uit te keren dividend, risicomanagement, ICT-beleid en het Businessplan 2009-2012. Tevens werd goedkeuring verleend aan grote projecten, waaronder Zuidwending en Open Season 2012 en de integratie van Gasunie Deutschland.

Audit Commissie

Deze commissie heeft in 2008 vier maal vergaderd en onder meer de kwartaalcijfers, jaarrekening, resultaten van operationele audits, financiering, financiële strategie Gasunie en het interne risicobeheersings- en controlesysteem besproken. Hierbij was tevens de externe accountant aanwezig.

De voorzitter van de Audit Commissie heeft in de vergaderingen van de Raad van Commissarissen verantwoording afgelegd voor de door de Audit Commissie uitgevoerde werkzaamheden ten aanzien van het financieel toezicht op de onderneming; met de accountant zijn de controleaanpak, de management letter en het accountantsverslag bij de jaarrekening besproken.

Beloning, Selectie & Benoemingscommissie

In 2006 is het beloningsbeleid vastgesteld. De Raad van Commissarissen stelt de arbeidsvoorwaarden van de leden van de Raad van Bestuur vast binnen dit beleid.

De commissie heeft in 2008 drie maal vergaderd. De commissie besprak onder andere het functioneren en belonen van de Raad van Bestuur, pensioenregelingen en het vaststellen van 'long term incentives'.

Strategische Investerings Commissie

Deze commissie heeft als hoofddoel de besluitvorming over grote investeringen efficiënt te laten verlopen. De commissie beoordeelt belangrijke investeringsvoorstellen van de Raad van Bestuur, geeft de Raad van Commissarissen adviezen over de economische haalbaarheid van de investeringsvoorstellen en toetst de voorstellen aan het strategisch beleid. De instelling van de commissie hield met name verband met de behoefte aan een gedegen voorbereiding van besluitvorming over grote investeringen in veelal complexe projecten. Deze commissie heeft gedurende het jaar 2008 vijf maal vergaderd. In de vergaderingen zijn alle belangrijke investeringsprojecten besproken.

Beloningsbeleid Raad van Bestuur

Het beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur is in 2006 op voordracht van de Raad van Commissarissen vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het beloningspakket van de individuele leden van de Raad van Bestuur is vastgesteld op basis van dit beleid.

Beloningsbeleid

Verantwoordelijkheid remuneratiebeleid

De Raad van Commissarissen stelt het remuneratiebeleid op voor de bestuurders van Gasunie, op advies van de Beloning, Selectie & Benoemingscommissie (de "Commissie"). De Commissie bestaat uit de heren Van Luijk (voorzitter), Griffioen en Van der Woude. Het remuneratiebeleid wordt door de aandeelhouder vastgesteld, hetgeen inmiddels is gebeurd. Binnen dat beleid stelt de Raad van Commissarissen, wederom op advies van de Commissie, de remuneratie van de individuele bestuurders vast.

De aandeelhouder heeft de wens te kennen gegeven tot aanpassingen in het remuneratiebeleid. Over de opstelling van een nieuw beleid vond in 2008 overleg plaats tussen de Raad van Commissarissen en de aandeelhouder, hetgeen nog in 2009 kan resulteren in aanpassingen van het beleid en/of uitvoeringsmodaliteiten. Daarbij worden lopende overeenkomsten gerespecteerd.

Overwegingen beloningsbeleid

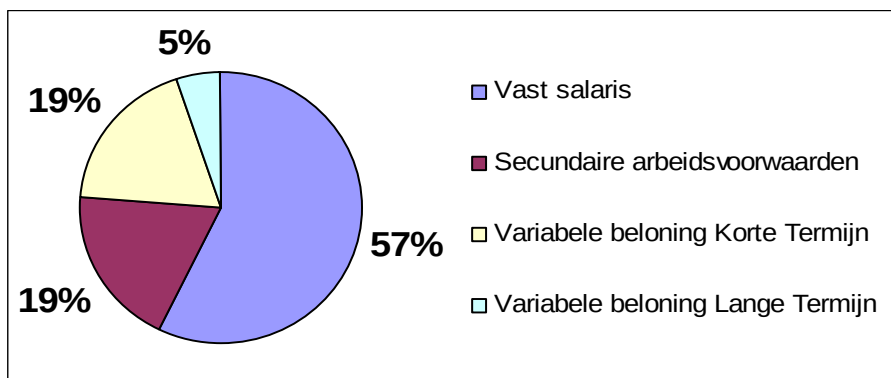
Het remuneratiebeleid is gericht op het aantrekken, motiveren en vasthouden van goede en deskundige bestuurders, als noodzakelijk voor het formuleren en realiseren van de strategie van Gasunie. Het beleid is gestoeld op de volgende overwegingen:

- Het beloningsbeleid dient de balans weer te geven tussen korte en lange termijnresultaten, en tussen operationele en strategische prestaties.
- De Raad van Commissarissen zal zich, teneinde de hoogte van individuele pakketten te bepalen, richten op de beloning voor bestuurders van vergelijkbare ondernemingen op de relevante arbeidsmarkt, met name gebruikmakend van de Hay-methode van functiewaardering. Daarbij zal vooral aan de meest vergelijkbare deelnemers op de Nederlandse en West-Europese energietransport- en infrastructuurmarkt gerefereerd worden.
- Er wordt rekening gehouden met wettelijke bepalingen en richtlijnen.

Beloningsstructuur

Tussen het basisjaarsalaris en de variabele beloningsstructuur is de volgende verdeling als richtpunt afgesproken:

Componenten van de totale beloning

Referentiegroep

Om de genoemde uitgangspunten te kunnen realiseren is het beleid erop gericht om de beloningspakketten te positioneren op een concurrerend niveau in de Nederlandse beloningsmarkt voor bestuurders van vergelijkbare Nederlandse en West-Europese ondernemingen, gebruikmakend van de Hay-methode voor functiewaardering ter aanpassing voor verschillen in grootte en complexiteit tussen de verschillende ondernemingen in deze markt.

De referentiegroep wordt periodiek herijkt en getoetst op relevantie en kan zo nodig worden aangepast.

Basis jaarsalaris

De Raad van Commissarissen streeft ernaar om bestuurders een basis jaarsalaris te bieden op het mediaanniveau van de hiervoor genoemde referentiegroep. Gasunie opereert in een internationale markt en is (mede)eigenaar van buitenlandse ondernemingen. Het moet mogelijk blijven ook bestuurders uit het buitenland aan te trekken en om te borgen dat capabele Nederlandse bestuurders het werken binnen Nederland als aantrekkelijk blijven zien. Om die reden zal in een aantal gevallen ook rekening gehouden worden met beloningsniveaus van vergelijkbare (energietransport-) bedrijven in Noordwest-Europa. De Raad van Commissarissen heeft in 2006 de functies van de leden van de Raad van Bestuur met bovengenoemde Hay-methode geëvalueerd. Deze evaluatie wordt periodiek herijkt.

De Raad van Commissarissen bepaalt tevens de jaarlijkse doorgroei in salaris, waarbij in principe geldt dat het basisjaarsalaris bij aanvang van de benoeming 85% bedraagt van het normniveau en,

bij goed functioneren van een bestuurslid, na een periode van drie jaar het normniveau bereikt. In 2009 is voor alle leden van de Raad van Bestuur dit in 2006 vastgestelde normniveau bereikt.

Variabele beloning

De variabele beloning (een bedrag in contanten) voor de leden van de Raad van Bestuur zal afhankelijk zijn van de realisatie van vooraf gestelde, zoveel mogelijk meetbare en beïnvloedbare doelstellingen, gerelateerd aan de uitvoering van de strategie van Gasunie. Deze strategie neemt ook het maatschappelijk belang dat Gasunie dient in aanmerking. Een en ander komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in targets op het gebied van veiligheid en leveringszekerheid. Bovendien worden belangrijke strategische investeringsvoorstellen getoetst aan het maatschappelijk belang alvorens zij worden uitgewerkt en goedgekeurd. De uitbetaling van de variabele beloning geschiedt normaliter in het eerste kwartaal van het jaar volgend op het jaar waarvoor de doelen zijn gesteld.

Het niveau van de variabele beloning Korte Termijn bedraagt maximaal 30% van het basis jaarsalaris indien alle doelstellingen worden bereikt. Deze 30% is onder te verdelen in:

Collectieve Gasunie-doelstellingen (10%), onder te verdelen in:

Financieel 5%

- Resultaat voor belasting
- Exploitatiekosten

Operationeel 5%

- Verbetering van de personele veiligheid voor medewerkers van Gasunie en van derden op een Gasunie-locatie en in projecten
- Vermindering van het aantal leidingbeschadigingen

Doelstellingen op het individuele aandachtsgebied van de betreffende bestuurder 15%

Algehele beoordeling van de bijdrage van de individuele bestuurder (vast te stellen door de Raad van Commissarissen) 5%

Daarnaast is er een variabele beloning Lange Termijn ad 5% per jaar, te meten over een periode van drie jaar. Deze variabele beloning is afhankelijk van de ontwikkeling van de Economic Value Added (EVA™ = (ROIC – WACC) X Invested Capital).

De targets worden aan het begin van het betreffende jaar afgesproken tussen de Raad van Commissarissen en de leden van de Raad van Bestuur, nadat de voorzitter van de Raad van Bestuur een voorstel voor de targets heeft besproken met de Beloning, Benoeming & Selectiecommissie.

Rond het eind van het jaar vindt de meting van de realisatie van de targets plaats. De Beloning, Benoeming & Selectiecommissie verricht een kritische evaluatie van de realisatie van de targets, in overleg met de voorzitter van de Raad van Bestuur. De formele vaststelling vindt vervolgens plaats door de voltallige Raad van Commissarissen.

Pensioen

Gasunie en GasTerra hebben een gezamenlijk pensioenfonds en een gemeenschappelijke pensioenregeling en -systematiek voor hun medewerkers. Hieronder vallen ook de bestuurders. Er is een eindloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Deze regeling vloeit voort uit het beleid van de aandeelhouders van Gasunie van vóór 1 juli 2005, dat in 2008 na evaluatie door de Raad van Commissarissen is herbevestigd.

Overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Gasunie heeft voor haar bestuurders een concurrerend pakket aan secundaire arbeidsvoorwaarden. Onder deze arbeidsvoorwaarden, die ook op andere medewerkers van toepassing zijn, horen onder meer:

- een arbeidsongeschiktheidsregeling,
- een lease-auto dan wel autokostenvergoeding,
- een onkostenvergoeding,
- een tegemoetkoming in de financieringskosten van de eerste woning.

Daarnaast heeft Gasunie voor haar bestuurders een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.

Arbeidsovereenkomsten

De leden van de Raad van Bestuur hebben een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd.

Opzegging

Voor de leden van de Raad van Bestuur geldt een opzegtermijn voor de arbeidsovereenkomst met Gasunie van twee maanden. Voor Gasunie geldt een opzegtermijn van vier maanden.

Benoeming

De huidige leden van de Raad van Bestuur zijn per 1 juli 2005 benoemd voor onbepaalde tijd. Wanneer dit door de Raad van Commissarissen opportuun wordt geacht zal de Voorzitter met een lid in overleg treden over het tijdstip van terugtreding en de daaraan verbonden voorwaarden. Daarbij zullen bestaande overeenkomsten, arbeidsvoorwaarden en gemaakte afspraken worden gerespecteerd, tenzij men in goed overleg anders overeenkomt.

De Raad van Commissarissen is voornemens om nieuwe leden te doen benoemen voor een periode van in totaal ten hoogste acht jaar, met een tussentijds evaluatie- en bevestigingsmoment na vier jaar, en om een maximale leeftijd te handhaven van 61 jaar voor de vervulling van het lidmaatschap van de Raad van Bestuur. Dit tenzij bijzondere omstandigheden naar het oordeel van de Raad van Commissarissen toepassing van langere termijnen of een hogere leeftijdslimiet rechtvaardigen.

Beloningspakket 2008

Op basis van het hiervoor genoemde beleid en na een gedetailleerde evaluatie van de geleverde prestaties, heeft de Raad van Commissarissen de volgende basis jaarsalarissen en variabele beloningen toegekend:

	Basis jaarsalaris Per 1 juli 2008	Variabele beloning (m.b.t. prestaties 2008)
Mr. M.P. Kramer (1950)	€ 333.210	€ 93.299
Drs. ir. H.A.T. Chin Sue RC (1953)	€ 233.467	€ 52.531
Ing. E. Dam (1951)	€ 233.467	€ 54.865
Drs. P.E.G. Trienekens (1950)	€ 233.467	€ 61.869

De totale bestuurdersbeloning over 2008 ligt hiermee 2% beneden de beloning over het jaar 2007, met name doordat een lagere variabele beloning is uitgekeerd.

Contacten met de Ondernemingsraad

In het verslagjaar heeft een vertegenwoordiging van de Raad van Commissarissen twee maal een Overlegvergadering tussen de bestuurder en de Nederlandse ondernemingsraad bijgewoond.

Woord van waardering

De Raad van Commissarissen spreekt zijn dank en waardering uit voor de toewijding en de prestaties van de Raad van Bestuur, het management en de medewerkers in 2008. De Raad wenst allen succes met het behalen van de doelstellingen voor 2009.

De Raad van Commissarissen van de N.V. Nederlandse Gasunie

Namens deze,

Ir. G.J. van Luijk, voorzitter

CORPORATE GOVERNANCE en RISICOMANAGEMENT

Corporate Governance

De Nederlandse Corporate Governance Code werd op 1 januari 2004 van kracht. De code moet bijdragen aan een efficiënter toezicht op het bestuur en een evenwichtiger verdeling van invloed tussen bestuur, Raad van Commissarissen en aandeelhouders. De code is in beginsel alleen van toepassing op beursgenoteerde ondernemingen.

Hoewel Gasunie geen beursgenoteerde onderneming is, vinden de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen het belangrijk de richtlijnen en 'best practices' zoals beschreven in de code zo goed mogelijk toe te passen. Het beginsel van behoorlijk bestuur, het afleggen van verantwoording, de onafhankelijkheid van toezicht, de transparantie en het verantwoord ondernemerschap zijn door de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen overgenomen en ook in 2008 toegepast.

Op het moment van schrijven van dit verslag gaat alom grote aandacht uit naar de financiële en economische crisis. Deels in samenhang daarmee staan onderwerpen zoals corporate governance en beloning in het centrum van maatschappelijke discussie. Gasunie volgt deze ontwikkelingen nauwgezet en beoogt, met inachtneming van haar belangrijke opdracht op energiegebied en de strategische doelen, een breed publiek draagvlak te behouden voor haar benadering en uitwerking van governance. Daarbij past ook dat de richtlijnen van de aandeelhouder, nadat het besluitvormingsproces daarover is afgerond, zullen worden opgevolgd.

Mededeling inzake structuurregeling

Gasunie voldoet per juli 2005 aan de criteria van de structuurregeling als genoemd in artikel 2:153, lid 2 BW. Hiervan is opgave gedaan bij het handelsregister. Per juli 2008 is op Gasunie, als 100% staatsdeelneming, het gemitigeerd structuurregime van toepassing. Het belangrijkste verschil met het oude regime is dat de ondernemingsraad een zogenoemd versterkt adviesrecht heeft verkregen bij de benoeming van 1/3 van de leden van de Raad van Commissarissen. Dit adviesrecht treedt in werking wanneer er een vacature ontstaat.

Toepassen van de Nederlandse Corporate Governance Code

Niet alle 'best practice' bepalingen zijn van toepassing op Gasunie. Voor zover wel van toepassing wordt het overgrote deel van de bepalingen gevolgd. Van enkele 'best practice' bepalingen wordt afgeweken. Deze worden in navolging van de Corporate Governance-richtlijnen hierna toegelicht.

Het bestuur

II.1.1 Een bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden.

Verklaring van afwijking van dit artikel:

De huidige contracten met de leden van de raad van bestuur zijn voor onbepaalde tijd en zullen worden gerespecteerd. Voor nieuw te benoemen bestuurders zal gelden dat deze voor bepaalde tijd worden benoemd.

II.2.6. De Raad van Bestuur stelt een reglement vast waarin regels worden gesteld ten aanzien van het bezit van en transacties in effecten door bestuurders anders dan die uitgegeven door de 'eigen' vennootschap. Een bestuurder meldt veranderingen van in zijn bezit zijnde effecten periodiek aan de compliance officer.

Verklaring van afwijking van dit artikel:

De Raad van Bestuur is van mening dat, gelet op het karakter van de onderneming, een

voorwetenschapsreglement niet nodig is. Het doel van deze 'best practice' wordt bereikt met het algemene – voor een ieder geldende – verbod om met voorwetenschap te handelen. Dit verbod is expliciet opgenomen in de gedragscode van de onderneming.

II.2.7 De maximale vergoeding bij ontslag bedraagt éénmaal het jaarsalaris (het 'vaste' deel van de bezoldiging). Indien het maximum van éénmaal het jaarsalaris voor een bestuurder die in zijn eerste benoemingstermijn wordt ontslagen kennelijk onredelijk is, komt deze bestuurder in dat geval in aanmerking voor een ontslagvergoeding van maximaal tweemaal het jaarsalaris.

Verklaring van afwijking van dit artikel:

Een eventuele ontslagvergoeding wordt naar redelijkheid en billijkheid vastgesteld, met inachtneming van de lopende arbeidsovereenkomst.

De Raad van Commissarissen

III.5.11. Het voorzitterschap van de remuneratiecommissie wordt niet vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap, noch door een commissaris die bij een andere beursgenoteerde vennootschap bestuurder is.

Verklaring van afwijking van dit artikel:

De Raad van Commissarissen is van mening dat het, mede gezien het huidige hoge profiel van het belonings- en remuneratiebeleid, gewenst is dat de voorzitter intensief betrokken is bij de totstandkoming van dit beleidsinstrument. De Raad van Commissarissen heeft daarom besloten het voorzitterschap van de Raad van Commissarissen en van de Beloning, Selectie & Benoemingscommissie niet te scheiden.

III.7.3 De Raad van Commissarissen stelt een reglement vast waarin regels worden gesteld ten aanzien van het bezit van en transacties in effecten door bestuurders anders dan die uitgegeven door de 'eigen' vennootschap. Een bestuurder meldt veranderingen van in zijn bezit zijnde effecten periodiek aan de compliance officer.

Verklaring van afwijking van dit artikel:

De Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur zijn van mening dat, gelet op het karakter van de onderneming, een voorwetenschapsreglement niet nodig is. Het doel van deze 'best practice' wordt bereikt met het algemene – voor een ieder geldende – verbod om met voorwetenschap te handelen. Dit verbod is expliciet opgenomen in de gedragscode van de onderneming.

Via de website gasunie.nl zijn de volgende documenten beschikbaar:

- het reglement voor de Raad van Bestuur
- het reglement voor de Raad van Commissarissen
- de klokkenluidersregeling
- de gedragscode

Risicobeheersing

Interne risicobeheersings- en controlesystemen

Wij kennen in onze ondernemingsactiviteiten vele onzekerheden. Deze onzekerheden behelzen strategische, operationele en wet- en regelgevingsrisico's. Voor het beheersen van deze risico's hebben wij beleid ontwikkeld dat ervoor zorgt dat risicomanagement een integraal onderdeel is van al onze activiteiten.

Wij hanteren een helder intern risicobeheersings- en controlesysteem. Dat is erop gericht een redelijke mate van zekerheid te geven dat de realisatie van bedrijfsdoelstellingen wordt bewaakt, dat risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten worden beheerst, dat de financiële verantwoording betrouwbaar is en dat wet- en regelgeving wordt nageleefd.

De Raad van Bestuur van Gasunie is verantwoordelijk voor de opzet en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem en bespreekt het systeem en de voornaamste risico's met de Raad van Commissarissen en de Audit Commissie.

Wij hanteren het Enterprise Risk Management model van COSO als referentiekader bij de inrichting en beoordeling van ons interne risicobeheersing- en controlesysteem.

In 2008 hebben wij ons interne risicobeheersings- en controlesysteem verder geoptimaliseerd.

Dit houdt in het introduceren van een risicoanalyse als verbinding tussen de ondernemingsbrede strategische risicoanalyse en de introductie van operationele risicoanalyses op proces- of afdelingsniveau.

In het verslagjaar zijn bij de in 2008 overgenomen bedrijfsonderdelen in Duitsland belangrijke stappen gemaakt bij de implementatie van het raamwerk 'Enterprise Risk Management'.

Algemeen geldende normen zijn vastgelegd in het document 'minimum requirements voor management control', dat geactualiseerd is in 2008. Binnen het raamwerk van het risicobeheersings- en controlesysteem zijn de managers van de afdelingen en dochtermaatschappijen verantwoordelijk voor de opzet en werking van het systeem in hun eigen bedrijfsonderdeel. Jaarlijks rapporteren zij hierover gecascadeerd aan de Raad van Bestuur en wordt verantwoording afgelegd door middel van een 'Document of Representation'. De 'minimum requirements' gelden ook als uitgangspunt voor operationele audits.

Alle medewerkers zijn gehouden aan een gedragscode. Voor alle belangrijke processen zijn handboeken, richtlijnen en procedures opgesteld, die periodiek geëvalueerd worden.

De externe accountants beoordelen in het kader van de jaarrekening periodiek de belangrijkste aspecten van de opzet en werking van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen interne controlemaatregelen. Hierover rapporteren zij aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. De Raad van Bestuur bespreekt jaarlijks de opzet en werking van het totale risicobeheersings- en controlesysteem met de Audit Commissie.

Specifieke risico's voor Gasunie

Marktrisico's

De Europese gasmarkt wordt geliberaliseerd. De achterliggende gedachte is dat door het aanbieden van onafhankelijk gastransport, elke aanbieder gelijke kansen heeft om gas naar de markt te brengen en dat door concurrentie de gasmarkt beter zal functioneren. Europese richtlijnen op dit vlak zijn verwerkt in nationale wetgeving; Europese verordeningen hebben directe werking binnen de lidstaten. Toezichthouders, in Nederland de Energiekamer van de NMa, in Duitsland de Bundesnetzagentur, zijn door de overheden ingesteld om naleving van gaswet en regelgeving te monitoren. Dit betreft gereguleerde delen van de gasmarkt, waaronder het gastransport. Belangrijke risico's voor Gasunie liggen op het vlak van de toegestane tarieven voor transport en aanverwante diensten. Zowel in Nederland als in Duitsland staan deze tarieven onder druk waardoor benodigde tijdige investeringen in infrastructuur mogelijk in gevaar komen. Dit betreft niet alleen nieuwe infrastructuur, maar ook de bestaande infrastructuur van Gasunie die bijvoorbeeld in Nederland al ruim 40 jaar in de grond ligt. In de nabije toekomst zal steeds meer geïnvesteerd moeten worden in onderhoud en vervanging van leidingen om ook in de toekomst de veiligheid te kunnen blijven garanderen.

Bij het opereren op een internationale markt is onvoldoende regulatoire afstemming tussen verschillende nationale toezichthouders een risico. Gasunie is in continu overleg met marktpartijen, overheden en regulators om ervoor te zorgen dat de tarieven zodanig zijn dat er een goed investeringsklimaat gehandhaafd blijft.

De gas(infrastructuur)markt is sterk in beweging. Verschillende gerenommeerde bedrijven streven een belangrijke plaats na in het gastransport op het Europese continent. Met deze partijen zijn wij in concurrentie.

Gasunie neemt deel in verschillende samenwerkingsverbanden met andere marktpartijen. Voorbeelden zijn BBL, Zuidwending, Gate terminal, Nord Stream en via Gasunie Deutschland in de transportbedrijven Deudan en Netra. Aan het managen van deze samenwerkingsverbanden zijn voor Gasunie nieuwe risico's verbonden. Deze worden beheerst door vooraf taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zo helder mogelijk vast te leggen en door frequente rapportages. Risico's voor grote infrastructuren zijn vooral gelegen in het veelal moeizame vergunningentraject, dat tot vertraging of zelfs afstel van een project kan leiden.

Operationele risico's

Persoonlijke en externe veiligheid, gezondheid en milieu zijn speerpunten in ons beleid. We hebben een systeem opgezet dat de processen stuurt, prestaties in kaart brengt en verbeterpunten identificeert. We beheren momenteel ruim 15.000 kilometer ondergronds leidingnet en tal van installaties in Nederland en Noord-Duitsland. Vanwege de toename van de bebouwde ruimte en van de bouwactiviteiten wordt het een steeds grotere uitdaging om een veilige ligging van al onze leidingen te waarborgen. Continue aandacht hiervoor blijft van groot belang om beschadigingen van het gastransportnet en de mogelijke consequenties daarvan te voorkomen. We hebben een uitgebreid systeem om de integriteit van het transportnet zeker te stellen. Hiervan maken onder meer kathodische bescherming en monitoring deel uit. Waar nodig zullen tijdig aanpassingen aan het net plaatsvinden om de veilige ligging te blijven garanderen. Het systeem KLIC-online, dat vanaf oktober 2008 wordt gecoördineerd door het Kadaster, moet waarborgen dat er in Nederland geen onveilige graafwerkzaamheden plaatsvinden in de buurt van leidingen.

In ontwikkeling zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot zonering en interpretatie van de IPCC-richtlijn met betrekking tot emissies, kunnen ook tot aanpassingen van het gastransportnet leiden. We voeren gesprekken met het bevoegd gezag om tijdig duidelijkheid te verkrijgen over de gevolgen van nieuwe wet- en regelgeving.

We ontwikkelen veel nieuwe activiteiten, zowel op het gebied van duurzaamheid als wat betreft de uitvoering van grote projecten, al dan niet in samenwerking met andere bedrijven. Voorbeelden hiervan zijn Gate terminal, Zuidwending en de inpassing van groen gas in het hogedrukgastransportnet. Voor een deel zijn hiervoor nieuwe en/of specifiek geschoolde medewerkers nodig die niet altijd gemakkelijk te vinden zijn op de arbeidsmarkt.

Bij een verouderende infrastructuur is het noodzakelijk dat er voldoende financiële middelen zijn om het benodigde onderhoud danwel de benodigde aanpassingen tijdig te kunnen verrichten. Dit vraagt een grote inspanning in een tijd van een grote neerwaartse druk op de tarieven en daarmee op de winstgevendheid van Gasunie. Op groepsniveau zijn er verzekeringen voor aansprakelijkheid, brand- en bedrijfsschaderisico's afgesloten. Periodiek worden de interne procedures, de preventieve maatregelen en de fysieke status van de verschillende bedrijfslocaties beoordeeld.

Financiële risico's

De huidige grote investeringsprojecten van Gasunie leiden tot een grote financieringsbehoefte. In het licht van de huidige omstandigheden op de financiële markt, is het risico aanwezig dat onvoldoende of te dure financiering wordt gevonden. Daarom is het bewaken van de kredietwaardigheid van Gasunie belangrijk en is het noodzakelijk om ons breed te oriënteren op de mogelijkheden op geld- en kapitaalmarkt om aan de financieringsbehoefte te voldoen.

In Control Statement

De Raad van Bestuur is zich ervan bewust dat de beheersingssystemen, hoe professioneel deze ook zijn, geen absolute zekerheid kunnen bieden dat de ondernemingsdoelstellingen worden gerealiseerd, noch dat deze systemen onjuistheden van materieel belang, verlies, fraude en overtredingen van wetten en regels geheel kunnen voorkomen.

Ten aanzien van financiële verslaggevingsrisico's verklaart de Raad van Bestuur dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat, en dat de risicobeheersings- en controlesystemen in het verslagjaar naar behoren hebben gewerkt.

Er zijn geen indicaties dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen in het lopende jaar niet naar behoren zullen werken.

Bericht van de Raad van Bestuur

Namens de Raad van Bestuur doe ik u verslag van de geconsolideerde resultaten van de N.V. Nederlandse Gasunie.

Het jaar 2008 is afgesloten met een voordelig jaarresultaat na belastingen van € 394 miljoen, hetgeen € 41 miljoen lager is dan de winst over 2007. De stijging van de omzet, van circa € 1,3 miljard naar € 1,5 miljard is met name veroorzaakt door de overname per 1 juli 2008 van BEB/EMGTG. Met de overname is veel aandacht uitgegaan naar het verhogen van de efficiency en het behalen van synergievoordelen nu en op middellange termijn.

Als gevolg van het nog immer ontbreken van een reguleringskader in Nederland is, conform de Gaswet, besloten de tarieven voor 2009 nominaal vooralsnog ongewijzigd te laten ten opzichte van 2008. In reële termen zijn de tarieven in 2008 wederom gedaald.

De basis voor het kader is door de minister van Economische Zaken, mede namens de minister van Financiën, in een brief van 29 maart 2007 neergelegd. Daarin wordt een nieuw reguleringskader geschetst dat Gasunie, als eigenaar van het landelijke gastransportnet, en netbeheerder GTS nu en in de toekomst in staat stelt om het benodigde transport tegen economisch verantwoorde en doelmatige tarieven te realiseren. De principes die in deze brief werden verwoord zijn vervolgens vastgelegd in een Beleidsregel. Dit traject heeft het gehele jaar 2008 veel inspanning van onze medewerkers gevraagd. Op de valreep van 2008 is door de Energiekamer een drietal Methodebesluiten vastgesteld die momenteel nader worden geanalyseerd. De hiermee samenhangende X-factorbesluiten en tariefbesluiten zullen eerst in de loop van 2009 worden vastgesteld zodat een definitief kader derhalve nog steeds niet tot stand is gekomen. Dit is een punt van grote zorg, ook omdat het toekomstige, door de markt gevraagde, investeringsbeslissingen onzeker maakt.

Ook in Duitsland zijn onze inspanningen erop gericht een goed en stabiel investeringsklimaat voor infrastructuur tot stand te brengen. Daarom hebben we beroep aangetekend tegen het besluit van de Bundesnetzagentur om Gasunie Deutschland voortaan te onderwerpen aan kostengereguleerde tarieven.

Op Europees niveau zijn er ook diverse ontwikkelingen die van groot belang zijn voor het toekomstig wet- en regelgevend kader, en daarmee voor het investeringsklimaat voor bedrijven als Gasunie. In het bijzonder zijn hierbij van belang de discussies rond voorzieningszekerheid in de context van het Strategic European Energy Review, en rond het bevorderen van de marktwerking in het kader van het Derde Energiepakket. Voorts blijft het uiteenlopen van nationale reguleringen in Europa problematisch voor een verdere marktintegratie over de grens heen, hetgeen met name voor een internationaal gasinfrastructuurbedrijf als Gasunie en voor haar klanten, belemmerend werkt.

Het is van groot belang dat het overheidsbeleid in Europa een goed evenwicht vindt tussen het stimuleren van efficiëntie in het dagelijks netwerkbeheer en het toestaan van een rendement en besluitvormingsproces dat tijdige infrastructuurinvesteringen mogelijk maakt. Dat evenwicht is naar ons oordeel nog niet gevonden.

De moeilijkheden op de financiële markten werden eind 2008 steeds meer zichtbaar. Onze volle aandacht is erop gericht om de negatieve gevolgen voor Gasunie, onze leveranciers en onze klanten zo gering mogelijk te doen zijn. Gasunie sloot het jaar af met een grote portefeuille voor werkzaamheden en projecten in 2009 die ook aanzienlijke werkgelegenheid zullen creëren.

De veilige ligging van onze gastransportnet blijft een prioriteit. Een goede veiligheidsperformance is en blijft een belangrijke voorwaarde om het vertrouwen van de samenleving te behouden: het is onze 'license to operate'. De afdeling Bouw & Beheer speelt in de dagelijkse handhaving van deze goede performance een grote rol. We besteden veel aandacht aan de persoonlijke veiligheid van onze eigen medewerkers en medewerkers van aannemers die bij ons werkzaam zijn.

Het aantal ongevallen met verzuim bij onze aannemers is met 1,5 ongevallen met verzuim per miljoen gewerkte uren net boven de door onszelf gestelde signaalwaarde van 1,4 uitgekomen. Het aantal ongevallen met verzuim voor eigen personeel bedroeg 1 (in 2007: 2), waardoor het doel van nul ongevallen met verzuim niet is gehaald. Met 10 leidingbeschadigingen door graafwerkzaamheden waarvan 1 met gasuitstroom zijn we onder de onszelf opgelegde signaalwaarde gebleven van maximaal 12 leidingbeschadigingen waarvan maximaal 1 met gasuitstroom.

We willen onze taken efficiënt en doelmatig uitvoeren en daarbij waarde genereren voor onze aandeelhouder. We hanteren als financiële prestatie maatstaf Economic Value Added (EVA™). Het betreft een rendementsmaatstaf die betrekking heeft op de winstgevendheid van een onderneming, waarbij expliciet rekening wordt gehouden met het risico van de activiteiten van die onderneming.

Er werd in 2008 verder gewerkt aan de reeds bestaande taken en projecten, waaronder de bouw van de aardgasbuffer in Zuidwending en de uitbreiding van het binnenlandse gastransportnet (Noord-Zuid).

Een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van Gasunie was de formele overname van BEB Transport en EMGTG in Noord-Duitsland per 1 juli 2008. Hiermee was de oprichting van dochteronderneming Gasunie Deutschland een feit. Hierdoor ontstaan schaalvoordelen, waardoor we, mits wet- en regelgeving dit toestaan, beter tegemoet kunnen komen aan de wensen van marktpartijen, onder meer op het gebied van grensoverschrijdend gastransport.

Anticiperend op nieuwe gasstromen die in de vorm van LNG naar Nederland komen, zijn we in 2008 samen met Vopak gestart met de bouw van Gate terminal op de Maasvlakte, de eerste LNG-importterminal in Nederland.

In het verslagjaar zijn we begonnen met de uitvoering van onze duurzaamheidsactiviteiten. Een van de onderdelen daarvan is de reductie van broeikasgassen, met name onze eigen emissie van CO₂. Verder zien we een rol voor onszelf weggelegd op het gebied van Carbon Capture & Storage (CCS). Om dit op grote schaal mogelijk te maken, is veilig transport tussen de afvang- en opslaglocatie noodzakelijk. Waar mogelijk zoeken we samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld binnen het Rotterdam Climate Initiative en het CCS-pilotproject met RWE in de Eemshaven.

Dankwoord

Namens de Raad van Bestuur dank ik alle collega's in binnen- en buitenland voor hun inzet in het afgelopen jaar. Onze belangrijkste taak is en blijft het leveren van een goede bijdrage aan een veilige, betrouwbare, efficiënte en duurzame energievoorziening. Ik vertrouw erop dat we die taak ook in 2009 goed zullen kunnen vervullen. Het handhaven en verder uitbouwen van een constructieve relatie met alle stakeholders buiten het bedrijf is daartoe wederom een belangrijke voorwaarde.

Mr. M.P. Kramer
Voorzitter Raad van Bestuur N.V. Nederlandse Gasunie

Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO)

Regulering

Op het gebied van regulering waren er in 2008 zowel op nationaal niveau, in Nederland en in Duitsland, als op Europees niveau diverse belangrijke ontwikkelingen.

Beleidsregel

In maart 2007 heeft de minister van Economische Zaken in een brief aan de Tweede Kamer de hoofdlijnen uiteengezet van het gewijzigde beleid voor de manier waarop Gas Transport Services (GTS) zal worden gereguleerd. In juli 2008 heeft de minister de belangrijkste elementen hiervan vastgelegd in een beleidsregel. De beleidsregel verschaft de Energiekamer enkele bouwstenen voor de vormgeving van de nieuwe regulering voor GTS. De belangrijkste uitgangspunten zijn de waarde van de voor transport en aanverwante diensten gebruikte activa (€ 6,4 miljard per 1 januari 2005) en de voor de daarbinnen te onderscheiden activa van GTS te hanteren rendementen (5,5% voor het bestaande netwerk op 1 januari 2005 en 7,0% voor nieuwe investeringen).

Methodebesluit

De Energiekamer heeft op basis van de beleidsregel de vaststelling van nieuwe methodebesluiten en een nieuw X-factorbesluit voor GTS ter hand genomen. Van de mogelijkheid om tot 1 september 2008 op het ontwerp methodebesluit in te spreken heeft ook GTS gebruikgemaakt. De Energiekamer heeft in december 2008 de methodebesluiten vastgesteld. Het X-factorbesluit en de tariefbesluiten voor de periode 2009-2012 zullen in de loop van 2009 worden vastgesteld. Het socialiseren van kwaliteitsconversie zal ingevoerd worden wanneer het daaraan gerelateerde tariefbesluit vastgesteld is, naar verwachting in de loop van 2009.

Grootschalige investeringen

Het huidige wettelijke kader ondersteunt tijdige investeringen in onvoldoende mate, omdat het geen zekerheid verschaft over de vraag of investeringen te zijner tijd kunnen worden terugverdiend via de tarieven. Door een aanpassing van de Gaswet is erin voorzien dat voor investeringen van nationaal belang een zogenoemde Rijkscoördinatieregeling van toepassing is met het oog op het vereenvoudigen van de procedures voor ruimtelijke ordening. Verder is een wetsvoorstel in voorbereiding waarin wordt geregeld wanneer uitbreidingsinvesteringen in de tarieven van GTS mogen worden doorberekend.

“Anreizregulierung”

Op 23 september 2008 kondigde de Duitse toezichthouder, de Bundesnetzagentur (BNetzA) aan dat Gasunie Deutschland niet voldoet aan de voor eventuele ontheffing gestelde eis van bestaande of potentiële concurrentie op het gebied van langeafstandsgastransport. Dit betekent dat Gasunie Deutschland vanaf 1 januari 2010 op basis van de zogenaamde Anreizregulierung haar tarieven zal moeten vaststellen. Gasunie heeft bezwaar aangetekend tegen dit besluit van de BNetzA omdat er wel degelijk sprake is van concurrentie. Daarnaast zijn ook in Duitsland investeringen in het transportnetwerk nodig om de voorzieningszekerheid in de toekomst te kunnen waarborgen. Hiervoor is een tarievenstelsel noodzakelijk dat dergelijke investeringen mogelijk maakt. Naar verwachting zal de rechtbank, het Oberlandesgericht (OLG) in Düsseldorf, in de loop van 2009 uitspraak doen in deze zaak.

Toegestane rendementen op eigen vermogen “EK Zinsen”

De BNetzA heeft op 7 juli 2008 een besluit gepubliceerd waarin zij toegestane rendementen op eigen vermogen heeft vastgesteld. Deze rendementen zullen, naast andere componenten, dienen voor de berekening van de toegestane omzet onder de Anreizregulierung. Het besluit is door de BNetzA per brief van 24 oktober 2008 ook van toepassing verklaard op de omzet van Gasunie Deutschland vanaf het moment dat de Anreizregulierung van kracht wordt. Ook tegen de vaststelling van de rendementen heeft Gasunie bezwaar aangetekend bij het OLG Düsseldorf en hierover wordt eveneens in de loop van 2009 een uitspraak verwacht.

Derde Energiepakket en het Energie- en Klimaatpakket

In 2008 werden het Europese Derde Energiepakket en het Energie- en Klimaatpakket behandeld door Raad en Parlement. Terwijl voor het Energie- en Klimaatpakket in december 2008 een akkoord werd bereikt, is er voor het Derde Energiepakket een ‘tweede lezing’ nodig, die naar verwachting medio 2009 zal worden afgerond. Het Derde Energiepakket betreft een omvangrijk pakket aan wetgeving, onder meer een herziening van de bestaande Gasrichtlijn, een herziening van de Gasverordening en een voorgestelde verordening voor het instellen van een agentschap voor een Europese toezichthouder. Deze voorstellen zijn van groot belang voor het toekomstig reguleringskader van de Europese netwerkbedrijven.

Gedurende dit gehele proces hebben wij input geleverd, zowel direct als in samenwerking met Gas Infrastructure Europe (GIE). Onze bijdrage was vooral gericht op een goed regelgevend kader om investeringen te bevorderen. Tevens waren er directe contacten met de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad. Wij werken voorts actief mee aan het Gas Regional Initiative (GRI), het samenwerkingsverband dat moet leiden tot een verbetering van de werking van de interne gasmarkt door het creëren van regionale gasmarkten binnen Europa.

Gastransport

Omzet en volume

De business unit Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO) heeft in 2008 met gastransport en daaraan gerelateerde diensten een omzet van € 1,4 miljard gerealiseerd via GTS en Gasunie Deutschland. Het totaal getransporteerde volume in beide netten bedraagt in 2008 circa 117 miljard m³. Gasunie is hiermee één van de grootste aardgastransporteurs in Europa.

GTS behaalde in 2008 met gastransport en daaraan gerelateerde diensten een omzet van € 1,3 miljard en kwam daarmee uit op een vergelijkbaar niveau als in 2007. De prijs (tarief) en het volume (capaciteit) lagen in beide jaren op een vergelijkbaar niveau. Eind 2006 heeft de rechter het methodebesluit van de Energiekamer vernietigd. In het verlengde hiervan zijn de transporttarieven conform de Gaswet in 2008 gelijk gebleven aan de tarieven van 2007.

Het gastransportproces heeft conform de marktvraag gefunctioneerd. In Nederland is in 2008 107,8 miljard m³ aardgas getransporteerd tegenover 95,9 miljard m³ in 2007.

In Duitsland steeg het getransporteerde volume licht naar 22,6 miljard m³ (2007: 22,2 miljard m³), waarvan in de laatste zes maanden van 2008 9,3 miljard m³ gas werd getransporteerd. De omzet die tijdens de tweede helft van 2008 uit het transport van gas en de daarmee verband houdende diensten werd gerealiseerd, bedroeg € 140 miljoen.

De belangrijkste redenen van de toename van het getransporteerde volume in Nederland zijn dat er meer gas naar en van de ondergrondse bergingen is getransporteerd en dat er meer gas naar het buitenland is gegaan. De relatief koude decembermaand heeft in 2008 slechts een beperkte invloed gehad op de gasafname door de regionale netbedrijven.

Opvallend was de relatief gelijkmatige verdeling van het te transporteren volume over het jaar. Het getransporteerde volume bevond zich dit jaar op een constant hoog niveau. In 2008 was het maximale getransporteerde dagvolume in Nederland 440 miljoen m³ (in 2007: 474 miljoen m³).

Balancerings

Vanaf eind 2007 is GTS een proces gestart met als doel het ontwikkelen van een nieuw balanceringsregime per 1 januari 2010. In haar brief van 18 februari 2008 heeft de Minister van Economische Zaken de voorwaarden genoemd waaraan het nieuwe balanceringsregime moet voldoen.

Voor GTS zijn de wensen en mogelijkheden van de markt een belangrijk element in het proces. Eind 2007 heeft GTS voor het eerst de markt geconsulteerd en zijn er sessies gestart tussen GTS, representatieve organisaties van marktpartijen, het ministerie van Economische Zaken en de Energiekamer. Tijdens deze sessies zijn de wensen van alle partijen geïnventariseerd en heeft GTS voorstellen gedaan voor de wijze waarop een nieuw regime kan worden vormgegeven.

GTS heeft in oktober en november van 2008 workshops georganiseerd voor klanten en belanghebbenden om de geschetste contouren te bespreken, vragen te beantwoorden en feedback te verzamelen. De punten die naar voren zijn gekomen in deze workshops worden meegenomen in het uiteindelijk te ontwikkelen regime. In 2009 zal het proces worden voortgezet.

Met ingang van 1 oktober is onder de naam "GABi Gas" het nieuwe balanceringsregime in Duitsland ingevoerd. Met grote inspanning heeft Gasunie Deutschland haar systemen tijdig en adequaat aan het nieuwe balanceringsstelsel aangepast. De belangrijkste wijziging is dat de uurbalancing is vervangen door dagbalancing.

Nieuw marktmodel

Parallel aan overleg met het ministerie over de details van de wettelijke omschrijving en verankering van de maatregelen ten aanzien van een nieuw balanceringsregime heeft GTS de mogelijkheden van alternatieve vormen van balancing van het gastransportnet verkend. De resultaten zijn gebruikt als input voor overleg met representatieve organisaties en de overheid waarin een keuze is gemaakt tussen de voorliggende alternatieven. GTS heeft het gekozen alternatief uitgewerkt en aan de sector gepresenteerd. De plannen voor een nieuw marktmodel voor de wholesale markt gas worden samen met shippers, producenten, gebruikers, RNB's, GTS, EZ en de Energiekamer verder uitgewerkt, waarbij de samenhang met het gekozen balanceringsregime als stringente randvoorwaarde gehanteerd wordt. Aangezien het nieuwe balanceringsregime en het nieuwe marktmodel wholesale gas samen het gedrag van de netgebruiker bepalen, wordt de interne implementatie (in 2010) voorbereid in een gezamenlijk projectteam.

Kwaliteitsconversie

De Minister van Economische Zaken heeft in haar brief van 18 februari 2008 aangegeven dat zij de wetgeving aan zal passen zodat er één gasmarkt ontstaat in plaats van de huidige deelmarkten voor H-gas en L-gas. In lijn hiermee heeft GTS in september via de gezamenlijke netbeheerders een wijzigingsvoorstel ingediend bij de Energiekamer om de kosten voor kwaliteitsconversie per 1 januari 2009 te socialiseren. De Energiekamer heeft hierover in december 2008 een besluit genomen. Ze heeft eveneens in december het Methodebesluit kwaliteitsconversie vastgesteld. Aangezien het tariefbesluit voor de nieuwe dienst pas in de loop van 2009 wordt vastgesteld, zal invoering van volledig gesocialiseerde kwaliteitsconversie pas in de loop van 2009 plaatsvinden.

TTF

De liquiditeit van de Nederlandse gasmarkt blijft zich gunstig ontwikkelen. Het belang van de activiteiten op de Title Transfer Facility (TTF, het virtuele handelsplatform van GTS) nam in 2008 opnieuw toe. In het verslagjaar leverden shippers 20,3 miljard m³ aardgas via de TTF (2007: 8 miljard m³). Deze hoeveelheid komt overeen met ongeveer de helft van het totale binnenlandse gasverbruik in Nederland. Ook het handelsvolume groeide en bedroeg over het verslagjaar ruim 64 miljard m³ (2007: 29,7 miljard m³). Dit betekent dat de 'churn-factor' (het aantal malen dat, gemiddeld over een jaar, een kubieke meter aardgas is verhandeld) licht is gedaald van 3,8 naar 3,3. De TTF blijkt voor de markt een nuttige handelsplaats en de verwachting is dat de omzet in 2009 verder zal groeien.

Op basis van de handelstransacties die de "European Spot Gas Markets" rapporteert voor de TTF in 2008 kan geconcludeerd worden dat er met de aan hen gemelde transacties een bedrag van ruim € 15 miljard gemoeid is, een verdrievoudiging ten opzichte van 2007. Als bijdrage voor het bewaken van de netwerkintegriteit heeft GTS sinds 2007 de dagelijkse in- en verkoop van gas op de day-ahead-markt van de APX-gasbeurs voortgezet.

Transportontwikkelingen

Duitsland kampt met een teruglopende eigen gasproductie en een gestaag groeiende vraag naar transportcapaciteit. Additionele import- en doorvoercapaciteit is daarom dringend noodzakelijk en er is ook veel vraag naar in de markt. De Open Season van Gasunie bevestigt deze grote vraag. Dit ondanks de economische crisis, die partijen toch wat meer afwachtend zou kunnen maken.

Op de gastransportmarkt hebben enkele concurrenten van Gasunie de tarieven verlaagd en Gasunie is hen hierin gevolgd. Voor Gasunie als infrastructuurbedrijf (zonder compenserende inkomsten uit handel of productie) heeft een dergelijke tariefverlaging echter direct gevolgen voor de winstgevendheid. Gegeven de rekenregels van IFRS is daarom een beperkte waardevermindering doorgevoerd.

Terzijde zij opgemerkt dat dergelijke tariefdalings ertoe kunnen leiden dat op bepaalde punten een niveau wordt bereikt waarbij investeren niet langer economisch verantwoord is. Met als risico dat de gasmarkt in Duitsland zich nog geruime tijd in een vicieuze cirkel bevindt, waardoor marktwerking zich niet zal kunnen ontwikkelen. Recente voornemens van de BNetzA hebben geleid tot versterking van dit beeld.

Ook de Duitse eindverbruiker is gebaat bij een goed werkende competitieve gasmarkt. Om dat te bereiken is een voldoende ontwikkelde transportinfrastructuur een noodzakelijke voorwaarde. Een goed investeringsklimaat met tarieven waardoor investeringen kunnen worden terugverdiend, is daarvoor cruciaal. Daarnaast is de uitbreiding van de infrastructuur in Duitsland absoluut noodzakelijk in Europees perspectief. Het zou betreurenswaardig zijn als dit perspectief onvoldoende in het Duitse energiebeleid en de regulering zou worden meegenomen.

De drie netwerkbeheerders Erdgas Münster Transport, EWE Netz en Gasunie Deutschland hebben in september 2008 besloten hun L-gas marktgebieden samen te voegen. Dit wordt beschouwd als een substantiële bijdrage aan het beter toegankelijk maken van de gastransportmarkt in Duitsland.

Ondanks de constructieve samenwerking van alle betrokken partijen moest deze samenvoeging worden uitgesteld, omdat onduidelijkheid ten aanzien van de regelgeving niet voor 1 oktober kon worden opgelost. Ook ontbrak op 1 oktober de toestemming van de Europese mededingingsautoriteiten. Naar verwachting zal de samenvoeging van L-gas marktgebieden in 2009 tot stand komen.

Geïntegreerde marktbenadering

Door de integratie van de netwerken in Nederland en Noord-Duitsland is het voor Gasunie mogelijk geworden te komen tot een geïntegreerde marktbenadering. In 2008 zijn de voorbereidingen getroffen voor de gezamenlijke open season in Nederland en Duitsland. Daarin vragen we de klanten naar hun behoefte aan transportcapaciteit na 2012. Shippers zijn er op deze manier van verzekerd dat de transportcapaciteit die ze in het ene land boeken ook voor hen beschikbaar is in het andere land, zodat de doorvoer naar de finale bestemming onbelemmerd kan plaatsvinden. Ook is een aanzet gegeven voor een gezamenlijke capaciteitsplanning voor Nederland en Duitsland om de vraag vanuit de Europese markt naar transport en diensten te kunnen vertalen in efficiënte aanpassingen van ons transportsysteem.

Voor meerdere punten in het transportnet publiceerde Gasunie Deutschland in 2008 gealloceerde gasstromen per uur om shippers te ondersteunen bij hun risicomanagement. Deze data zijn met name van belang voor connectiepunten waar internationale netwerken bij elkaar komen zoals Oude Statenzijl en Ellund.

Zowel GTS als Gasunie Deutschland nemen deel aan het in 2008 door Gas Transmission Europe gelanceerde 'Transparency Platform' waarbij de beschikbare transmissiecapaciteit tussen punten in het Europese netwerk inzichtelijk wordt gemaakt.

Nieuwe diensten

Begin 2008 introduceerden de gastransporteurs BEB Transport GmbH (BEB) en GTS het eerste Europese boekingsplatform voor de gecombineerde verkoop van day-ahead-transportcapaciteit van aardgas: "EUCABO" (European Capacity Booking). Via "EUCABO" kunnen contracten worden afgesloten voor grensoverschrijdende transportcapaciteit op de interconnectiepunten tussen Gasunie Deutschland en GTS in Oude Statenzijl. Deze service is beschikbaar voor zowel hoog- als laagcalorisch gas. Met één aanvraag kunnen gastransporteurs zo transportcapaciteit boeken aan beide zijden van de grens.

GTS en Gasunie Deutschland kondigden in oktober 2008 de eerste geïntegreerde open season aan waarin de interesse van de markt voor additionele transportcapaciteit in kaart wordt gebracht. De keuze van Gasunie voor deze geïntegreerde aanpak weerspiegelt het huidige grensoverschrijdende karakter van de handel in gas.

Projecten in uitvoering

Uitbreiding gastransportnet in Nederland (Noord-Zuid Route)

Met de aanleg van circa 450 kilometer leiding van Noord-Nederland naar Zuidoost- en Zuidwest-Nederland en de bouw van twee nieuwe compressorstations bereiden wij ons voor op de toenemende vraag naar gastransportcapaciteit. Deze uitbreiding van het gastransportnetwerk ging in 2008 van start en betekent een versterking van de gasrotonde. Het eerste traject Hattem-Flevocentrale is reeds voltooid. Verder zijn de voorbereidingen getroffen voor de aanleg van een nieuwe gastransportleiding van Rysum (Duitsland) –onder de Eems door- naar Borgsweer (Nederland). Deze leiding is bedoeld voor de aanvoer van Noors gas via Duitsland. Ook voor de overige trajectonderdelen van de Noord-Zuid Route en voor de compressorstations Scheemda en Wijngaarden zijn in 2008 veel voorbereidende werkzaamheden verricht

Aansluiting Etzel-cavernes

Het Bunde-Etzel Pipelinegesellschaft heeft GTS gevraagd de aansluiting van de ondergrondse gasopslag bij Etzel op het transportnetwerk via Oude Statenzijl te faciliteren. Beide partijen hebben daartoe eind 2008 een overeenkomst getekend. In 2009 wordt gestart met de bouwwerkzaamheden; eind 2010 is het project voltooid.

Aansluiting LNG terminals in West-Nederland

Dit project betreft de aansluiting van nog te bouwen LNG-terminals op het leidingnet van Gasunie. De omvang van dit project wordt bepaald op basis van de definitieve boekingen. Naast de voor de directe omgeving van de terminals vereiste maatregelen, zal de capaciteit in het landelijke leidingnet uitgebreid moeten worden. Voor dit doel wordt een verbinding tussen Esveld en Angerlo aangelegd.

Open Season 2012

In 2007 organiseerde GTS de 'Open Season 2012' om de na 2012 vereiste transportcapaciteit vast te stellen. Dit resulteerde in de boeking van aanzienlijke volumes transportcapaciteit. Omdat niet alle Neighbouring Network Operators hun boekingen met die van Gasunie synchroniseren, heeft Gasunie besloten de Open Season 2012 in twee fasen op te splitsen.

De eerste fase betreft klanten die buiten de open seasons van E.ON Gastransport en Fluxys om capaciteit konden boeken. Deze fase is afgesloten met een business case en een investeringsbesluit van Gasunie, waardoor de contracten van deze klanten bindend zijn geworden. Medio 2008 werden de investeringen voor fase 1 goedgekeurd. Dit zal resulteren in extra entry- en exitcapaciteit in het Gasunie-netwerk tegen het einde van 2011. Anders dan tijdens 'Open Season 2005' hebben shippers niet alleen capaciteit geboekt in het hoogcalorische, maar ook in het laagcalorische net. Er is capaciteit geboekt voor de aansluiting op gasopslagfaciliteiten, voor capaciteit in het noordoosten van Nederland en voor capaciteit voor aansluiting op de Gate terminal. Exitcapaciteit is vooral geboekt voor aansluiting op de BBL en voor een aantal grenspunten.

Naar aanleiding van vertragingen in de besluitvorming bij E.ON Gastransport en Fluxys hebben we onze klanten in de tweede fase van de open season de gelegenheid geboden om hun capaciteit bij Gasunie aan te passen aan de door E.ON Gastransport en Fluxys uiteindelijk toe te kennen capaciteiten. Wat betreft de capaciteit die in 2012 beschikbaar zal komen, is vanaf medio december 2008 een begin gemaakt met de opstelling van een business case om finale goedkeuring voor de investering te krijgen. Deze staat momenteel gepland voor uiterlijk 1 juli 2009. De goedkeuring voor capaciteit die in 2013 beschikbaar moet komen staat gepland voor medio 2010. Deze plannen zijn recentelijk echter onder druk komen te staan als gevolg van de aankondiging door E.ON Gastransport dat de beslissing over de capaciteit binnen de open season-structuur opnieuw zal worden opgeschort, deze keer tot het tweede kwartaal van 2009.

Nieuwe projecten

Geïntegreerd open season Nederland - Duitsland

De basis voor mogelijke nieuwe investeringen in ons grensoverschrijdende transportsysteem wordt gevormd door de geïntegreerde open season (GTS en Gasunie Deutschland) waarvan de daadwerkelijke uitvoering begin 2009 van start gaat.

Heiligerlee

Gasunie en AkzoNobel willen een van de bestaande zoutwinninglocaties nabij Heiligerlee in de toekomst door GTS laten gebruiken als stikstofbuffer. Deze buffer is noodzakelijk om ook in de toekomst de levering van aardgas op de juiste kwaliteit te kunnen blijven garanderen. In 2008 is gestart met de voorbereidingen.

Joint Ventures & Business Development (non-TSO)

De gasrotonde wint aan belang en aantrekkingskracht wanneer nieuwe projecten daarvan deel kunnen uitmaken. Deze projecten creëren extra waarde voor de organisatie en komen tegemoet aan de vraag uit de markt of de wensen van de overheid.

Samenwerkingsverbanden

BBL

In het verslagjaar transporteerde BBL Company V.O.F. in totaal 9,3 miljard m³. Gasunie heeft een aandeel van 60% in BBL Company. In juni 2008 kreeg deze onderneming goedkeuring van de regulerende instanties in Nederland en het Verenigd Koninkrijk voor de verrekeningsmethode voor extra transportcapaciteit door uitbreiding van de BBL met een vierde compressor bij het compressorstation in Anna Paulowna. De vierde compressor zorgt voor circa 36 miljoen m³/h extra 'firm forward flow'-capaciteit richting het Verenigd Koninkrijk, boven op de reeds bestaande capaciteit van 170 miljoen m³/h. Van de uitbreiding is het merendeel verkocht via langlopende contracten. De extra capaciteit komt beschikbaar vanaf 1 december 2010. BBL Company is tevens van plan de markt conditionele (niet-fysieke) reverse flow-diensten aan te bieden. Zij heeft hiertoe een voorstel bij de regulerende instanties ingediend, dat werd afgewezen. In overleg met de autoriteiten bepaalt BBL Company wat de volgende stappen zijn. Afgezien van de officiële goedkeuring is zij klaar om deze dienst te gaan leveren.

Aardgasbuffer Zuidwending

De bouw van de eerste vier cavernes, twee voor Gasunie Zuidwending en twee voor Nuon Zuidwending, vordert gestaag. Begin 2008 is de laatste caveerne aangesloten op het uitloogstation, en daarmee verkeren alle vier cavernes in het uitloogstadium. Het uitloggen verloopt voorspoedig. De grootste caveerne heeft eind 2008 een volume van bijna 400.000 m³ bereikt, de kleinste circa 200.000 m³. Gestreefd wordt naar cavernes van 500.000 tot 550.000 m³ elk. De uiteindelijk te bereiken volumes zijn mede afhankelijk van de pekelafname door AkzoNobel. De compressorgebouwen zijn reeds gereed, de compressoren en de aandrijvingen worden begin 2009 geïnstalleerd. De constructie van de gasleidingen naar de cavernes en de aansluiting op het GTS-netwerk is eind november begonnen. De constructie van de rest van de gastechnische installatie start begin 2009. De verwachtingen voor wat betreft de planning zijn nog steeds ongewijzigd (gereed eind 2011). In 2009 zal het boren en logen van de derde caveerne van Gasunie beginnen. Intussen vindt ook een onderzoek plaats naar de uitbreiding van het aantal cavernes voor hoogcalorisch gas, waarvoor dan ook de gasinstallatie zal moeten worden uitgebreid.

Nord Stream

De Europese Commissie heeft dit project in het kader van de uitbreiding van de 'Trans European Energy Networks' aangemerkt als een project van Europees belang, omdat het van cruciaal belang is om de doelen van Europese Unie op het gebied van energiepolitiek te bereiken: vergroten van de leveringszekerheid, bevorderen van concurrentie en de bescherming van het milieu. Het project bevindt zich in Rusland, Finland, Zweden, Denemarken en Duitsland in de vergunningenfase. Een belangrijk onderwerp is de Milieu Effect Rapportage (MER) die voor elk van de betrokken landen moet worden opgesteld. De definitieve MER voor het hele project wordt in het eerste kwartaal van 2009 verwacht. Vervolgens zullen in elk betrokken land de procedures voor het verkrijgen van de vergunningen van start gaan. Naar verwachting zullen alle vergunningen eind 2009 zijn verleend, waarna de bouw van start kan gaan. Het project ligt op schema, zowel wat betreft de timing als

het budget. Volgens planning zal de eerste van de twee parallelle leidingen voor het eind van 2011 operationeel zijn.

Gate terminal

In 2008 is gestart met de bouw van Gate terminal op de Maasvlakte in Rotterdam. De verwachte ingebruikname van de terminal is 2011. In de zomer van 2008 heeft E.ON Ruhrgas zich als vierde klant verbonden aan Gate. Door deze toetreding zal de initiële capaciteit van de terminal 12 miljard m³ (oorspronkelijk 9 miljard m³) zijn. In de loop van 2008 is projectfinanciering voor de eerste fase van Gate afgerond. De ene helft van de projectfinanciering wordt geleverd door de Europese Investeringsbank, de andere helft door een consortium van tien banken. De projectfinanciering voor de tweede fase wordt naar verwachting begin 2009 afgerond.

Participaties in APX en ENDEX

Gasunie had in 2008 een 25,5% participatie in APX Group B.V. en een participatie van bijna 10% in de energiebeurs ENDEX. In 2008 zijn APX en Endex gefuseerd waarbij APX de overige (niet zijnde de eigenaren van APX) aandeelhouders van Endex heeft uitgekocht. Na deze transactie bedraagt het aandeel Gasunie 26,1% in de APX Group. Wij verwachten dat door de fusie tussen APX en ENDEX de liquiditeit op de gasmarkt zal toenemen.

Nieuwe projecten

LNG terminal Eemshaven

In december 2007 voerden we samen met Vopak en Essent een haalbaarheidsstudie uit naar de bouw van een LNG terminal in de Eemshaven (ELT). In 2008 is een overeenkomst gesloten voor een optie op de benodigde grond. Er zijn voorbereidingen getroffen voor een open season in 2009.

Projecten en activiteiten op het gebied van duurzaamheid

Wij willen actief aan de totstandkoming van een duurzame samenleving meewerken. In onze bedrijfsvoering hanteren we daarom zeer strenge milieunormen. Onze duurzaamheidsstrategie bestaat, naast de reductie van onze uitstoot, uit drie elementen: CO₂-transport (CCS), groen gas en schone energie.

Organisatie en bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

1. Personele bezetting

In 2008 is een groot aantal nieuwe medewerkers geworven. Enerzijds vanwege een relatief grote uitstroom van pensioengerechtigde medewerkers, anderzijds vanwege het grote aantal lopende projecten dat extra inspanningen vereist. In Nederland zijn in 2008 159 nieuwe medewerkers in dienst getreden, in Duitsland waren het er 41.

Het personeelsbestand van Gasunie in Nederland is in 2008 toegenomen met 78 medewerkers naar 1568, bij Gasunie Deutschland waren eind 2008 203 medewerkers werkzaam.

De integratie van Gasunie Deutschland vergde extra inspanning op het gebied van resourcing en het stroomlijnen van managementprocessen. Bij de start van Gasunie Deutschland stonden 44 van de 214 functies nog open; het is ons gelukt om deze binnen zeer korte tijd met hoogwaardig personeel in te vullen.

In 2008 is meer aandacht besteed aan het aantrekken van jong talent voor een starters- en traineeprogramma. Gasunie streeft ernaar het personeelsbestand een evenwichtige afspiegeling te laten zijn van onze maatschappij. Daarom hebben we ook onderzoek verricht naar carrièrekansen voor vrouwen binnen ons bedrijf. Begin 2009 worden op basis van de uitkomsten verdere acties bepaald.

2. Prestatie & Ontwikkeling

In 2008 is voor het eerst gebruik gemaakt van een nieuwe performance management tool, bedoeld om medewerkers en organisatie beter te laten presteren. Werkafspraken en targets worden zoveel mogelijk rechtstreeks gekoppeld aan de bedrijfsstrategie.

Via detacheringstrajecten krijgen medewerkers de gelegenheid om internationale werkervaring op te doen. In het verslagjaar zijn collega's gedetacheerd in o.a. Brussel, Moskou en Zug. Er vonden tevens onderlinge, interne detacheringen plaats tussen medewerkers in Nederland en Duitsland.

In 2008 heeft gelijkschakeling plaatsgevonden tussen het targetsysteem in Nederland en Duitsland. Dit geldt voor de groep executives op wie de CAO niet van toepassing is.

3. Kennismanagement

Om het management goed te begeleiden in de transitie van Gasunie naar een leidend infrastructuur bedrijf in een internationaliserende markt is een management development programma ontwikkeld (Gasunie 2012). Dit sluit aan bij Gasunie's toekomstvisie die in het businessplan voor de periode 2009-2012 is vastgelegd.

4. Procesoptimalisatie

Procesintegratie Gasunie Deutschland

Het losmaken van BEB/EMGTG van de voormalige eigenaren was een zeer complex en intensief proces. Op verschillende gebieden, waaronder managementprocessen, arbeidsvoorwaarden en administratieve processen, zijn mogelijkheden tot procesintegratie vastgesteld en uitgevoerd.

Flexibele arbeidsvoorwaarden

Ook in 2008 zijn meer keuzemogelijkheden binnen de CAO toegevoegd, onder meer ten aanzien van de invulling van flexibele arbeidsvoorwaarden.

Buiten de CAO plaatsing

Sinds 2008 biedt Gasunie medewerkers in de salarisschalen 70, 75 en 80 de mogelijkheid om buiten de CAO te treden. Deze vrijwillige optie biedt medewerkers de mogelijkheid om flexibele afspraken te maken over het werktijdenregime en functiewaarderingsstelsel. Ook wordt binnen deze groep gewerkt met een targetbeloning.

Medezeggenschapsorganen

Ondernemingsraad Gasunie Deutschland

Na de overname en de reallocatie van de medewerkers heeft de ondernemingsraad die in 2005 bij BEB Transport und Service GmbH was gekozen, zijn werkzaamheden in 2008 in een licht gewijzigde bezetting voortgezet binnen Gasunie Deutschland Services GmbH. De belangrijkste focus lag op de onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden en op de integratie van Gasunie Deutschland en Gasunie in Nederland.

Ondernemingsraad Gasunie Nederland

In de eerste helft van 2008 heeft de ondernemingsraad het instemmingsverzoek Wijziging van de jubileum- en afscheidsregeling behandeld. Ook is het instemmingsverzoek over de beoordeling- en rankingssystematiek behandeld, waarbij een uitgebreid en intensief traject is gevolgd om tot een zorgvuldig resultaat te komen.

Daarnaast heeft de ondernemingsraad in deze periode de adviesaanvraag voor het aanpassen van het veiligheidsbouwwerk binnen Gasunie behandeld. In het derde kwartaal van 2008 heeft de ondernemingsraad een extra overlegvergadering met de bestuurder ingepland. Daarin zijn de adviesaanvraag voor de nieuwe opzet van de afdeling Procurement en de adviesaanvraag voor de aanpassing van enkele onderdelen binnen de afdeling Deelnemingen en Ontwikkeling besproken. Het extra overleg werd ingepland om de voortgang van beide adviesaanvragen niet te belemmeren door te wachten tot een reguliere overlegvergadering. Naast deze advies- en instemmingsverzoeken hebben de bestuurder en de ondernemingsraad overlegd over de buiten CAO-plaatsing van een aantal collega's in de hogere salarisgroepen en zijn afspraken gemaakt over het proces waarmee de buiten CAO-plaatsing wordt gemonitord.

Veiligheid, gezondheid, milieu en duurzaamheid (VGMD)

Gasunie is zich volledig bewust van de omgeving waarin zij opereert. Onze prioriteit ligt bij het realiseren van een gezonde en veilige werkomgeving voor onze medewerkers. Daarnaast besteden we in onze bedrijfsvoering aandacht aan het milieu en aan duurzaamheid. Ten aanzien van onze veiligheidsprestatie willen we bij de beste van de internationale gasinfrastructuurbedrijven blijven behoren. Uit de resultaten van de Europese benchmark, waaraan we ook in 2008 deelnamen, blijkt dat we deze positie ook daadwerkelijk innemen.

Om te waarborgen dat de zorg voor VGM wordt meegenomen in relevante bedrijfsprocessen is ons VGM-zorgstelsel certificeerbaar ingericht. Het stelsel is gecertificeerd conform ISO 14001 voor wat betreft het onderdeel milieu, inclusief externe veiligheid. In 2008 heeft de periodieke hercertificering plaatsgevonden.

Om de VGM-prestaties periodiek te kunnen beoordelen wordt op maand- en kwartaalbasis gerapporteerd. Kritische prestatie-indicatoren zijn onder meer letselgevallen met verzuim, ziekteverzuimpercentage en ziekteverzuimfrequentie, leidingincidenten (externe veiligheid) en milieuafwijkingen.

Ons milieumanagementsysteem is ingericht en gecertificeerd conform de internationale norm ISO 14001. In 2008 heeft de periodieke hercertificering plaatsgevonden.

In het VGM-katern achter in dit verslag is nadere (getalsmatige) informatie over de prestaties van Gasunie in 2008 opgenomen.

Drie jaar geleden hebben we een Veiligheidskernteam (VKT) opgericht, bestaande uit medewerkers met veel operationele praktijkervaring. Het VKT heeft zich in 2008 onder meer beziggehouden met het verbeteren van de veiligheidscultuur en het verbeteren van het proces rond incidentenmeldingen.

Speerpunt veiligheid medewerkers

Ons veiligheidsbeleid kenmerkt zich door een proactieve benadering ter voorkoming van ongevallen, zowel bij het eigen personeel als bij personeel van derden. Iedereen die voor ons werkt, is verplicht dit volgens de Arbowet en onze eigen aanvullende eisen te doen. Daarnaast wordt bij meldingen met betrekking tot ongevallen, incidenten, milieuafwijkingen en gevaarlijke situaties vastgesteld welke maatregelen noodzakelijk zijn om vergelijkbare voorvallen in het vervolg te voorkomen. Het gaat hierbij, naast vervangingen en aanpassingen aan het gastransportsysteem, veelal om voorlichting aan en instructie van medewerkers, overleg met en toezicht op derden over te volgen regels en procedures, aanpassing van werkmethodes, aanpassing van regels en procedures en gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

In het verslagjaar is opnieuw veel aandacht besteed aan het stimuleren van veilig gedrag bij het personeel en het verbeteren van de veiligheidscultuur.

In 2008 heeft zich bij eigen medewerkers in Nederland 1 letselgeval met verzuim voorgedaan. De signaalwaarde was echter 0. Bij aannemers, regie- en inleenpersoneel en stagiairs in Nederland hebben zich vier letselgevallen met verzuim voorgedaan. De frequentie-index voor derden (aantal letselgevallen met verzuim per miljoen gewerkte uren) kwam hierdoor op 1,5. Hiermee overschrijden we de signaalwaarde van maximaal 1,4 voor externen. De onszelf opgelegde signaalwaarden zijn daarmee niet gehaald: de veiligheid van werknemers en contractors blijft een belangrijk aandachtspunt in 2009. Bij Gasunie Deutschland hebben zich in 2008 geen ongevallen met verzuim voorgedaan.

In 2008 is het initiatief genomen om een aantal eerder plaatsgevonden potentieel ernstige incidenten te analyseren op gemeenschappelijke achterliggende oorzaken. Hieruit blijkt dat er verbetermaatregelen noodzakelijk zijn bij werken aan drukhoudende dan wel drukloos gemaakte systemen. De aanbevelingen worden in 2009 geïmplementeerd.

Road Safety

In het verslagjaar is wederom expliciet aandacht geschonken aan veiligheid op de weg, onder meer door het aanbieden van een rijvaardigheidstraining voor medewerkers. In Duitsland is een campagne ontwikkeld om veilig rijden tijdens winterweer te bevorderen.

Gezondheid

Het ziekteverzuimpercentage is in 2008 met 3,4% gelijk gebleven aan dat van 2007. De gemiddelde verzuimfrequentie is in 2008 licht gestegen naar 1,2 verzuimdagen per medewerker per jaar. In 2007 was deze 1,1. In 2008 heeft 48% van de Gasunie-populatie zich geen enkele maal ziek gemeld (het zogenoemde nul-verzuim).

Arbeidsgelateerd ziekteverzuim

Bij een ziekmelding kunnen medewerkers aangeven of er een verband is tussen het specifiek ziekteverzuim en het werk. In 2008 is dit bij 11 ziekmeldingen aangegeven (in 2007: 23). In 2008 zijn geen meldingen gedaan aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (NCB).

WIA

Er is geen WIA-uitkering aangevraagd vanwege langdurige arbeidsongeschiktheid (in 2007: 1).

Arbodienst

Gasunie heeft een eigen, bedrijfsinterne arbodienst. De dienst werkt in Nederland samen met een externe arbodienst op het gebied van de bedrijfsgezondheidszorg. In Duitsland maken we gebruik van soortgelijke diensten die daar door verschillende instellingen worden geleverd.

Speerpunt veiligheid aannemers

Het is ons streven om, net als bij de eigen medewerkers, de veiligheid bij derden en aannemers te vergroten. Het aantal incidenten bij aannemers ligt hoger dan bij onze eigen medewerkers en is ernstiger van aard, mede gelet op de aard van het werk. Daarom hanteren wij strenge voorschriften. Gezien de grote nieuwbouwprojecten is de verbetering van veiligheid bij aannemers een belangrijk speerpunt. In 2008 is een VGM-toezichtplan opgesteld en is een tiental VGM-audits bij aannemers op diverse projecten uitgevoerd. Het beeld dat hieruit kwam is dat de aannemers meer aandacht voor veiligheid hebben gekregen.

Speerpunt externe veiligheid leidingen en installaties

Het externe veiligheidsbeleid is er op gericht om de kans op en de gevolgen van het ongewenst vrijkomen van aardgas als gevolg van beschadigingen aan de gasinfrastructuur zoveel mogelijk te voorkomen. Om veilig en betrouwbaar gastransport te kunnen waarborgen is de ongestoorde ligging van de infrastructuur van cruciaal belang. Dat betekent dat Gasunie zich bijzonder inspant om mogelijke beschadiging van de infrastructuur te voorkomen. Bij het onderwerp 'Beheer en Onderhoud' wordt uitgebreid aandacht aan dit onderwerp besteed.

Speerpunt duurzaamheid

De Nederlandse overheid heeft als beleidsdoelstelling geformuleerd dat in 2020 de uitstoot van broeikasgassen met 20% moet zijn verminderd ten opzichte van 1990. In lijn hiermee heeft Gasunie een eigen duurzaamheidsbeleid geformuleerd.

Footprintreductie

In 2008 heeft een diepgaande analyse plaatsgevonden van de maatregelen die wij kunnen nemen om onze footprint kleiner te maken. Uit deze analyse blijkt dat, uitgaande van een te hanteren financiële norm van € 25 per ton vermeden CO₂-equivalenten, een emissiereductie van circa 20% in 2020 haalbaar moet zijn. Dit percentage komt overeen met een hoeveelheid van ongeveer 88 kton CO₂-equivalenten.

De emissie van broeikasgassen in 2008 bedraagt 378 kiloton CO₂ equivalenten. Deze is opgebouwd uit 238 kiloton CO₂ en 6,06 kiloton CH₄. In 2007 bedroegen de emissies 364 kiloton CO₂ en 6,06 kiloton CH₄.

Een van de reductiemaatregelen om de methaanemissie tijdens de werkzaamheden te beperken, is - indien mogelijk - de inzet van een mobiele hercompressor of een mobiele verbrandingsinstallatie. Hiermee kan het afblazen van gas bij werkzaamheden worden beperkt. Gasunie maakt waar mogelijk en haalbaar gebruik van mobiele hercompressie.

Daarnaast heeft Engineering & Technology in het verslagjaar een zogenaamde routeplanner ontwikkeld: een planningstool waarmee het gas via een optimale route getransporteerd kan worden. Dit bespaart energie en kosten. Het prototype van deze planner wordt in 2009 getest.

CO₂-transport

Om op grote schaal CCS mogelijk te maken, is veilig transport tussen de afvang- en opslaglocatie noodzakelijk. Hierin zien wij een rol voor onszelf weggelegd. Gezien onze jarenlange ervaring in het veilig, duurzaam en onder economische voorwaarden aanleggen en beheren van gastransportsystemen, is Gasunie goed toegerust om ook op het gebied van CO₂ een transportfunctie te vervullen. Wij zijn met verschillende partijen, zowel individuele partijen uit de energiewereld als consortia in Noord-Nederland en het Rotterdam Climate Initiative, in gesprek over deelname aan pilot-projecten inzake CCS. De basisgedachte is daarbij dat CO₂-transport een bedrijfseconomisch rendabele business case moet opleveren. Daarnaast zijn we deelnemer aan het nationale onderzoeksprogramma CATO waarin vrijwel alle relevante kennisinstellingen en industrieën vertegenwoordigd zijn. We nemen in 2009 ook actief deel in dit programma. Tevens hebben wij zitting in de nationale Taskforce CCS waarin overheid, bedrijven en kennisinstellingen de implementatie van CCS voorbereiden. Ook hebben we in 2008 een eigen onderzoeksprogramma opgezet rond CO₂-transport dat we in 2009 geïntensiveerd voortzetten.

Groen gas

Het is de ambitie van de Nederlandse overheid om in 2030 vijf miljard m³ groen gas deel te laten uitmaken van het gasverbruik. In 2008 hebben wij een groen gas-programma uitgevoerd dat zich richt op de kwaliteit en veiligheid van groen gas, met name biogas, en de mogelijke effecten op de integriteit van onze gasinfrastructuur. Daarnaast zijn wij betrokken bij de voorbereiding van een pilot waarbij biogas uit GFT wordt opgewerkt tot groen gas van aardgaskwaliteit dat in ons hogedrukleidingnet wordt geïnjecteerd. Tot slot zijn we op verzoek van het ministerie van Economische Zaken bezig met de voorbereiding en uitwerking van de businesscase voor de certificering van groen gas. Met de regionale gasnetbeheerders wordt in het kader van de werkgroep groen gas van Netbeheer Nederland samengewerkt aan kennisontwikkeling en ervaringsuitwisseling teneinde de inpassing van groen gas in ons aardgassysteem mogelijk te maken.

Schone energietoepassingen

We werken aan concepten van decentrale gastoeepassingen en netintegratie (gas en elektriciteit) waarbij de schone, efficiënte en duurzame inzet van gas leidend is. Voorbeelden zijn microwarmtekrachtkoppeling, de virtuele elektriciteitscentrale en rijden op aardgas/groen gas (CNG). Op researchgebied zullen we onze expertise en onderzoeksfaciliteiten verder inzetten voor de ontwikkeling en verbreiding van schone energietoepassingen en voor een duurzame energie-infrastructuur. In dit kader hebben we in 2008 een samenwerkingsovereenkomst met de Hanzehogeschool Groningen en TNO Informatie- en Communicatietechnologie gesloten onder de naam RenQi.

Voorts zijn wij met enkele industriële partijen in gesprek over de mogelijkheden om waterstof en synthetisch aardgas (SNG) uit bijvoorbeeld kolen en biomassa in onze infrastructuur in te passen.

Om ervaring op te doen met rijden op aardgas (CNG) starten we in 2009 een pilot.

Maatschappelijke betrokkenheid

We leveren vanuit onze maatschappelijke betrokkenheid een actieve bijdrage aan de samenleving, vooral gericht op jeugd, sport en cultuur. Sponsoring en donaties maken hiervan deel uit. Daarnaast hebben we een bijdrage geleverd aan een leerstoel op de Hanzehogeschool en aan het Nederland Rusland Centrum (NRC). In 2008 zijn we met TNO en de Hanzehogeschool Groningen een samenwerkingsverband aangegaan dat met name tot doel heeft om onderzoek te verrichten op het gebied van energietransitie.

Speerpunt milieu

Koelmiddelen

Diverse typen freon worden toegepast in koelinstallaties (industriële en ruimtekoeling). De emissies hiervan bedroegen in 2008 229 kg freon (in 2007 1.161 kg freon). Er zijn in 2008 maatregelen getroffen om deze emissie te verlagen. Conform het Montreal-protocol zal het gebruik van dit koelmiddel in uiterlijk 2010 worden beëindigd.

Verzurende stoffen

Voor energieopwekking wordt aardgas verbrand in gasturbines en –motoren en verwarmingsinstallaties. Hierbij worden de verzurende stoffen NO_x geëmitteerd. De NO_x-emissie bedroeg in 2008 545 ton. Op basis van toetsing van de emissies aan de best beschikbare technieken (Best Available Techniques, BAT) zullen realistische maatregelen worden geïdentificeerd. Vergunningaanvragen zijn in voorbereiding opdat in 2009 wordt voldaan aan de Integrated Pollution Prevention and Control Richtlijn (IPPC).

Bodemverontreiniging

Op Gasunie-locaties wordt de bodemverontreiniging geïnterpreteerd. De verontreiniging betreft met name smeerolie, dieselolie, polycyclische aromaten en odorant. In 2008 zijn 6 bodemsaneringsprogramma's gestart. Twee hiervan zijn in 2008 afgerond, de andere 4 zullen in 2009 worden afgerond.

Geluidsemissies

In 2008 zijn er verschillende geluidsmetingen uitgevoerd in het kader van milieuvergunningen, projecten en andere situaties waarbij door aanpassingen mogelijke geluidsproblemen te verwachten zouden zijn.

Het beleid van Gasunie Nederland is dat geluidsbeperkende maatregelen worden getroffen bij nieuw te bouwen stations of bij grotere aanpassingen van de stations en bij klachten.

Het beleid van Gasunie Deutschland met betrekking tot geluidsemissies is dat er maatregelen worden getroffen wanneer er klachten zijn of dat door een aanpassing geluidsproblemen zouden kunnen optreden. In de tweede helft van 2008 waren bij Gasunie Deutschland geen geluidsmaatregelen noodzakelijk.

Afvalstoffen

Op Gasunie-locaties worden afvalstoffen zoals chemicaliën, oliën, vetten en onderhoudsmiddelen, gescheiden ingezameld en daarna door erkende afvalinzamelaars afgevoerd naar erkende afvalverwerkingsbedrijven. In 2008 is in totaal 98 kiloton afval afgevoerd.

Eigen energiegebruik

Het eigen energiegebruik bestaat uit aardgas- en elektriciteitsgebruik. In 2008 is 146 miljoen m³ aardgas en 340 miljoen kWh elektriciteit verbruikt. Ten opzichte van 2007 is dat een daling van zowel het aardgas- en het elektriciteitsverbruik. Het elektriciteitsverbruik is lager omdat minder stikstof nodig was voor bijmenging met hoogcalorisch gas.

Milieumeldingen

We streven ernaar schadelijke emissie naar bodem, water en lucht te verminderen. We voeren een nauwkeurige administratie van milieuafwijkingen om deze te kunnen beheersen en waar mogelijk adequate actie te kunnen ondernemen.

VGM Gasunie Deutschland

Alle VGM-processen zijn na de oprichting van Gasunie Deutschland in het verslagjaar overgedragen en geïmplementeerd, met inbegrip van de instelling van een calamiteitenorganisatie per 1 juli, een

nieuw meldingssysteem voor incidenten (letsel, ziekten, milieu-incidenten en veiligheidsincidenten), de invoering van een structuur voor milieurapportages, een structuur voor VGM-vergaderingen, samenwerkingsverbanden met lokale overheden en de invoering van een herziene 'near-miss'-rapportage. Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een geïntegreerd en duurzaam VGM-beleid.

Gasunie Deutschland Technical Services GmbH is in 2008 opnieuw gecertificeerd voor ISO 9001 en SCC (Sicherheits Certificate Contractoren). Daarnaast vond een controle plaats die aan de certificering voor ISO 14001 voorafgaat.

Beheer en onderhoud

Vergunningen en procedures

Per 1 juli 2008 is de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) in werking getreden. Deze wet heeft een aantal wijzigingen tot gevolg. Zo zijn er nieuwe planfiguren bijgekomen en zijn alle overheidslagen verplicht structuurvisies te maken. Op rijksniveau zijn de ministeries van VROM en EZ begonnen met het opstellen van een Structuurvisie Buisleidingen. Dit wordt de opvolger van het Structuurschema Buisleidingen dat eind 2008 is afgelopen. In de Structuurvisie Buisleidingen wordt de Longterm Development View (LDV) van Gasunie verwerkt. De LDV geeft de behoefte aan nieuwe aardgastransportleidingen aan tot 2021.

De nieuwe Wro kent het instrument Rijkscoördinatie Regeling. De ministers van VROM en EZ krijgen bepaalde bevoegdheden in ruimtelijke- en vergunningsprocedures bij energieprojecten van nationaal belang. Het type werken van nationaal belang wordt bij Gaswet aangewezen, dit zal in het voorjaar 2009 plaatsvinden.

In 2008 is de ontwikkeling van het zogenaamde concernloket (unieke samenwerking tussen Gasunie en bevoegde gezagen) voortgezet, teneinde ruimtelijke inpassing en vergunningprocedures en toezicht in relatie tot Gasunie-assets te stroomlijnen. Het concernloket is inmiddels opgenomen in het landelijk programma "Vermindering regeldruk voor bedrijven" van het ministerie van Economische Zaken.

Installaties

Op basis van wet- en regelgeving voldoen onze (transport)locaties aan de specifieke eisen met betrekking tot externe veiligheid. Dit wordt voor grote locaties inzichtelijk gemaakt door uitgebreide veiligheidsrapportages. Voor kleinere locaties geldt eveneens een rapportageplicht in het kader van het preventiebeleid zware ongevallen (PBZO). Mede naar aanleiding van de introductie van het nieuwe activiteitenbesluit (Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer) is er een complete heroriëntatie op alle locaties in het perspectief van genoemd besluit danwel PBZO.

Leidingen

Graafwerkzaamheden uitgevoerd door derden, vormen nog steeds de belangrijkste oorzaak van beschadigingen aan het ondergrondse leidingnetwerk. In 2005 is er een meerjarenbeleid geformuleerd om het aantal leidingbeschadigingen in 5 jaar terug te brengen van gemiddeld 20 per jaar naar maximaal 10 in het jaar 2010. De vele ingezette verbeteringen in dit proces hebben ertoe geleid dat we in het afgelopen jaar als gevolg van mechanische grondwerkzaamheden 10 beschadigingen hebben ondervonden waarvan één met (beperkte) gasuitstroom. Bij Gasunie Deutschland hebben zich in dit afgelopen jaar geen beschadigingen voorgedaan. De door de Nederlandse overheid vastgestelde grondroerdersregeling (medio 2008) zal de komende jaren wellicht tot een verdere verlaging kunnen leiden.

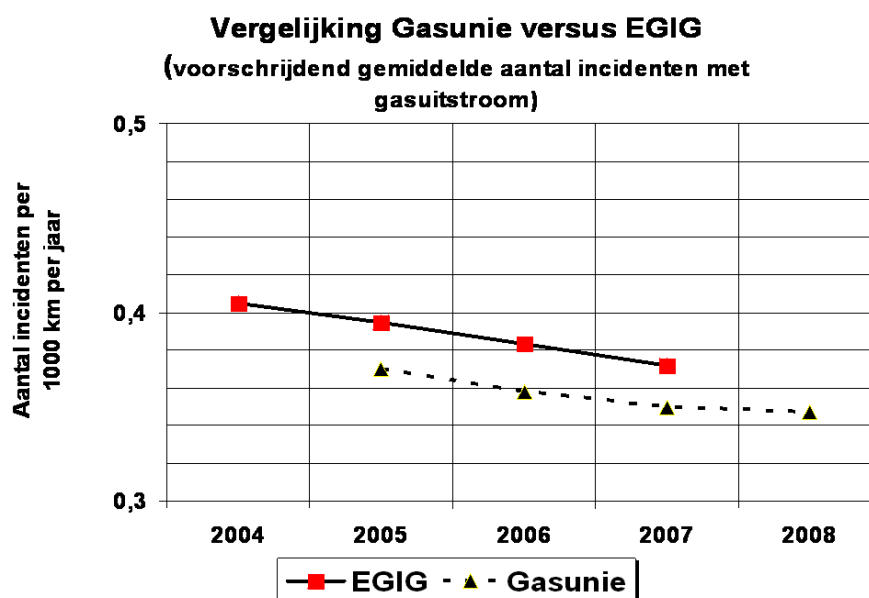
Per 1 juli 2008 is in Nederland de Wet Informatie uitwisseling Ondergrondse Netten (WION) in werking getreden. Na een registratieperiode is per 1 oktober 2008 de grondroerder verplicht werkzaamheden aan te melden. Ook de voorzorgsmaatregelen voor de betreffende netten, zoals het markeren van de leiding op de plaats waar voorgenomen werkzaamheden zijn gepland en toezicht tijdens de werkzaamheden, maken nu deel uit van de wet. Het Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) is in 2008 overgegaan naar het Kadaster. In het verslagjaar zijn er circa 250.000 KLIC-meldingen binnengekomen. Gasunie werd daarbij in ruim 50.000 gevallen geïnformeerd. Bij 6.300 meldingen kwamen we in actie omdat de melding daadwerkelijk van toepassing was op één van onze transportleidingen.

Eén van de maatregelen die Gasunie zelf neemt om van buitenaf de veilige ligging van de leidingen te bewaken - naast het geven van voorlichting, het plaatsen van markeringspalen boven de leidingen en het houden van zichtinspecties - is het controleren van het tracé door middel van inspectievvluchten per helikopter. Van de bijna 14.000 vliegmeldingen waren er ruim 3.000 aanleiding om ter plaatse een nadere inspectie uit te voeren.

Naar aanleiding van een aantal incidenten zijn de voorwaarden voor werkzaamheden nabij leidingen en binnen afsluiterschema's aangescherpt. In het laatstgenoemde geval wordt in toenemende mate gebruikgemaakt van grondzuigmachines, een techniek die nagenoeg geen risico's oplevert voor nabijgelegen ondergrondse infrastructuur.

Leidingincidenten

Europese gastransportbedrijven registreren op vergelijkbare wijze hun leidingincidenten. Wanneer de Gasunie-statistiek met betrekking tot het aantal leidingincidenten met gasuitstroom wordt vergeleken met de andere Europese landen (bron: EGIG database), blijkt dat wij tot de beter scorende gastransportbedrijven behoren.

Zonering

De Rijksoverheid streeft ernaar om de zoneringsregels rond buisleidingen met gevaarlijke stoffen in lijn te brengen met de zoneringsregels voor inrichtingen. In 2008 is uitvoerig overleg gepleegd tussen het ministerie van VROM, het IPO (Interprovinciaal overleg) en de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) over de consequenties van dergelijke nieuwe regelgeving voor de bestaande aardgastransportleidingen. Het is de verwachting dat het ministerie van VROM de AMvB buisleidingen in de eerste helft van 2009 gedeeltelijk (voor nieuwe situaties, dus zowel voor de aanleg van nieuwe leidingen bij bestaande bebouwing als voor nieuwe bebouwing bij bestaande leidingen) zal invoeren.

Leidingintegriteit

Om ondergrondse leidingen in goede conditie te houden, wordt een aantal preventieve en repressieve maatregelen genomen. De leidingen worden gecoat en kathodisch beschermd. In 2008 is een begin gemaakt met een meerjarenprogramma waarin structurele verbeteringen worden aangebracht in de kathodische bescherming en de wijze waarop metingen hieraan plaatsvinden. Deze verbeteringen moeten leiden tot een verdere vermindering van de kans op corrosie. De integriteit van het transportsysteem zelf wordt bewaakt door onderzoek naar de actuele toestand van de leidingen door middel van een inspectieprogramma. Dat gebeurt met een geavanceerde robot ('pig' genoemd) vol elektronische inspectieapparatuur die in de leiding wordt meegevoerd door het gas. De gegevens worden geanalyseerd en waar nodig vinden er aanpassingen in het net plaats. In 2008 zijn 16 leidingen met een totale lengte van 526 kilometer inwendig geïnspecteerd. Daarnaast is ruim 100 kilometer van het transportsysteem onderzocht met bovengrondse inspectietechnieken.

Benchmark

In het kader van het vaststellen van best practices is een vergelijking gemaakt van de tracébeheeractiviteiten tussen Gasunie in Nederland en Gasunie Deutschland. Vastgesteld kan worden dat de werkwijze tussen beide bedrijven sterke overeenkomsten vertoont. Daar waar mogelijk zullen optimale werkwijzen die uit de benchmark naar voren zijn gekomen worden geïmplementeerd.

Tot 1 juli 2008 werden het beheer en het onderhoud van het netwerk van Gasunie Deutschland voornamelijk uitgevoerd door EMPG (Exxon Mobil Production GmbH). Na de overname per 1 juli is het netwerk onderhouden door medewerkers van Gasunie Deutschland, samen met medewerkers van het onderdeel van EMPG dat niet door Gasunie is overgenomen. Deze samenwerking is vlekkeloos verlopen.

In de loop van 2008 werd de afdeling Dispatching van Gasunie Deutschland in Dötlingen ondergebracht; daarbij is veel aandacht besteed aan de beveiliging van informatie. In 2009 gaat de afdeling Operations van Gasunie Deutschland, die momenteel in Dötlingen gestationeerd is, naar Schneiderkrug verhuizen. De voorbereiding van deze verhuizing is reeds in gang gezet.

Engineering & Technology

In 2008 zijn de activiteiten van Engineering & Technology afgestemd op de core business van Gasunie. De focus ligt voor een belangrijk deel op energietransitie en duurzaamheid. Ongeveer een kwart van de activiteiten van Engineering & Technology is vermarkt aan derden.

In overleg met het ministerie van Economische Zaken is in september 2008 de 'Garantiebeheerinstantie Gas' opgericht, die de certificering van groen gas op zich neemt. Engineering & Technology werkt op het gebied van kennisontwikkeling en uitwisseling samen met andere partijen. Voorbeelden hiervan zijn GrASp (het Gas Research and Sustainability Programme), de International Gas Research Conference (IGRC), het Energy Delta Institute (EDI) en het Energy Delta Research Centre (EDReC).

Bestuursverklaring

Bestuursverklaring (in de zin van Wft artikel 5.25)

De Raad van Bestuur verklaart voor zover hen bekend, dat

1. de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst van de vennootschap en de gezamenlijk in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en
2. het jaarverslag een getrouw beeld geeft omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar van de vennootschap en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in haar jaarrekening zijn opgenomen en dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's waarmee de vennootschap wordt geconfronteerd, zijn beschreven.

M.P. Kramer, voorzitter Raad van Bestuur

H.A.T. Chin Sue

E. Dam

P.E.G. Trienekens

Groningen, 13 maart 2009

Hoofd- en nevenfuncties commissarissen N.V. Nederlandse Gasunie

De Commissarissen hebben de Nederlandse nationaliteit met uitzondering van de heer Vermeire, hij heeft de Belgische nationaliteit.

Drs. C. Griffioen RA

Huidige hoofdfunctie: geen

Voormalige hoofdfunctie: Lid Raad van Bestuur en CFO Koninklijke KPN N.V.

Overige bezoldigde nevenfuncties:

Vice-voorzitter Raad van Commissarissen TenneT B.V.

Vice-voorzitter Raad van Commissarissen Berenschot Holding B.V.

Lid Raad van Commissarissen Kas-Bank N.V.

Vice-voorzitter Raad van Toezicht Zorggroep Noorderbreedte

Adviseur lid Raad van Bestuur Deloitte

Drs. A. Lont

Hoofdfunctie: Managing Director Econ Pöyry, een internationaal energie-consultancybureau

Overige bezoldigde nevenfuncties:

Tot 1 juni 2008: Lid Raad van Commissarissen Fesil Sunergy AS

Ir. G.J. van Luijk

Hoofdfunctie tot 1 maart 2008: Voorzitter College van Bestuur TU Delft

Huidige hoofdfunctie: Lid Regieorgaan Energietransitie & Voorzitter Platform Ketenefficiency

Overige bezoldigde nevenfuncties:

Lid Raad van Toezicht Reinier de Graaf Groep

Ir. H.L.J. Noy

Hoofdfunctie: Voorzitter Raad van Bestuur ARCADIS NV, Arnhem

Overige bezoldigde nevenfuncties:

Voorzitter Raad van Toezicht Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN)

Mw. mr. M.E.C. Pernot (*lid Raad van Commissarissen tot 27 mei 2008*)

Hoofdfunctie: Algemeen directeur Vereniging Eigen Huis

Overige bezoldigde nevenfuncties:

Vice-voorzitter Stichtingsbestuur Universiteit van Tilburg

Lid van de Strategische Adviesraad Witteveen en Bos

Ir. J.P.H.J. Vermeire

Hoofdfunctie: Managing Partner J.V. Consult BVBA, een adviesmaatschappij

Overige bezoldigde nevenfuncties:

Voorzitter Raad van Commissarissen Distrigas (per 30 oktober 2008)

Lid van de internationale adviesraad van Gasol plc

Voorzitter van de Internationale Groepering van LNG-Invoerders (GIIGNL)

Kerndocent bij EDI

Prof. mr. M.H. van der Woude

Hoofdfuncties: Partner – Stibbe, Brussel

Hoogleraar Mededingingsrecht, Erasmus Universiteit
Rotterdam

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december (vóór winstbestemming)

In miljoenen euro's	Nadere toelichting	2008	2007
Activa			
Vaste activa			
- materiële vaste activa	2	7.275,5	5.551,5
- immateriële vaste activa	3	679,4	-
- investeringen in geassocieerde deelnemingen	4	373,3	12,0
- overige kapitaalsbelangen	5	119,2	1,3
- uitgestelde belastingvorderingen	7	1.010,8	1.034,0
- pensioenactief	14	22,8	44,1
Totaal vaste activa		9.481,0	6.642,9
Vlottende activa			
- voorraden		30,0	20,8
- handels- en overige vorderingen	8	272,6	224,8
- geldmiddelen en kasequivalenten	9	150,8	28,8
Totaal vlottende activa		453,4	274,4
Totaal activa		9.934,4	6.917,3

In miljoenen euro's	Nadere toelichting	2008	2007
Passiva			
Totaal eigen vermogen toekomend aan de aandeelhouder	10+11	5.531,0	5.443,2
Langlopende verplichtingen			
- rentedragende leningen	12	3.186,1	1.000,0
- uitgestelde belastingverplichtingen	13	456,1	-
- personeelsbeloningen	14	44,9	14,3
- voorzieningen	15	0,8	1,6
- afgeleide financiële instrumenten	11	20,3	-
Totaal langlopende verplichtingen		3.708,2	1.015,9
Kortlopende verplichtingen			
- kortlopende financieringsverplichtingen	16	362,0	247,9
- handelsschulden en overige te betalen posten	17	333,2	202,3
- belastingverplichtingen		-	8,0
Totaal kortlopende verplichtingen		695,2	458,2
Totaal passiva		9.934,4	6.917,3

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

In miljoenen euro's	Nadere toelichting	2008	2007
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
Opbrengsten		1.506,1	1.318,5
Aan investeringen toegerekende kosten		68,0	67,3
Salarissen en sociale lasten	20	- / - 127,3	- / - 106,7
Overige personeelskosten	20	0,4	- / - 0,2
Overige bedrijfslasten	21	- / - 490,2	- / - 448,2
Afschrijvingskosten		- / - 204,4	- / - 201,7
Bijzondere waardeveranderingen	2	- / - 150,0	
Totale lasten		- / - 903,5	- / - 689,5
Bedrijfsresultaat		602,6	629,0
Financieringsbaten	22	9,8	2,6
Financieringslasten	23	- / - 104,6	- / - 52,6
Resultaat verkoop kapitaalsbelangen	5+6	3,2	7,1
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen		10,6	2,5
Aandeel in resultaat overige kapitaalsbelangen		-	-
Resultaat vóór belastingen		521,6	588,6
Belastingen	24	- / - 127,5	- / - 153,4
Resultaat ná belastingen		394,1	435,2
Beëindigde bedrijfsactiviteiten			
Resultaat op beëindigde bedrijfsactiviteiten ná belastingen		-	-
Winst over de periode		394,1	435,2
Toe te rekenen winst aan aandeelhouder		394,1	435,2
- uitgekeerd interim dividend		-	78,0
- uit te keren slotdividend		295,6	248,4
Dividend per aandeel in duizenden euro's			
- uitgekeerd interim dividend		-	51,6
- uit te keren slotdividend		195,5	164,3

Geconsolideerd overzicht van de totale baten en lasten

In miljoenen euro's	Cash flow hedge reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
2008				
Mutatie in cash flow hedge reserve	-/- 16,4	-	-	-/- 16,4
Saldo van actuariële winsten en verliezen terzake van personeelsbeloningen,	-	-/- 55,7	-	-/- 55,7
waarvan vennootschapsbelasting	-	14,2	-	14,2
Baten en lasten over het boekjaar rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	-/- 16,4	-/- 41,5	-	-/- 57,9
Baten en lasten over het boekjaar verwerkt in winst- en verliesrekening	-	-	394,1	394,1
Totale baten en lasten over het boekjaar	-/- 16,4	-/- 41,5	394,1	336,2
2007				
Mutatie in cash flow hedge reserve	-/- 1,3	-	-	-/- 1,3
Saldo van actuariële winsten en verliezen terzake van personeelsbeloningen,	-	21,3	-	21,3
waarvan vennootschapsbelasting	-	-/- 5,4	-	-/- 5,4
Baten en lasten over het boekjaar rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	-/- 1,3	15,9	-	14,6
Baten en lasten over het boekjaar verwerkt in winst- en verliesrekening	-	-	435,2	435,2
Totale baten en lasten over het boekjaar	-/- 1,3	15,9	435,2	449,8

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

In miljoenen euro's	2008	2007
Kasstroomen uit operationele activiteiten		
Opbrengsten	1.506,1	1.318,5
Totale lasten	- / - 903,5	- / - 689,5
	602,6	629,0
Aanpassingen voor:		
- afschrijvingen	200,7	201,7
- bijzondere waardeveranderingen	150,0	-
- mutatie voorraden	- / - 4,5	- / - 1,0
- mutatie vorderingen	35,4	- / - 20,5
- mutatie niet-rentedragende verplichtingen	- / - 11,5	- / - 76,0
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	972,7	733,2
Ontvangen interest	9,8	2,6
Resultaat in geassocieerde deelnemingen	-	1,3
Betaalde interest	- / - 86,0	- / - 52,6
Betaalde vennootschapsbelasting	- / - 140,8	- / - 123,0
	- / - 217,0	- / - 171,7
Kasstroom uit operationele activiteiten	755,7	561,5
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	- / - 458,4	- / - 337,0
Desinvesteringen in materiële vaste activa	8,0	9,3
Acquisitie van dochtermaatschappijen, gesaldeerd met aanwezige geldmiddelen	- / - 2.117,2	-
Investerings in geassocieerde deelnemingen	- / - 3,2	- / - 0,7
Investerings in overige kapitaalsbelangen	- / - 117,9	-
Resultaat verkoop kapitaalsbelangen	3,2	7,1
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- / - 2.685,5	- / - 321,3
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Opname langlopende schulden	2.198,1	-
Aflossingen van langlopende schulden	-	- / - 90,8
Mutatie kortlopende financieringsverplichtingen	102,1	155,0
Betaald dividend	- / - 248,4	- / - 372,8
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	2.051,8	- / - 308,6
Toename geldmiddelen en kasequivalenten	122,0	- / - 68,4
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo vorig jaar	28,8	97,2
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo dit jaar	150,8	28,8
	122,0	- / - 68,4

Toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten

Opmaken en vaststellen van de jaarrekening

De jaarrekening 2008 is opgemaakt door de Raad van Bestuur op 13 maart 2009. De opgemaakte jaarrekening wordt ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 3 april 2009.

Aard der bedrijfsactiviteiten

De N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een Europees gasinfrastructuurbedrijf. Het netwerk van Gasunie vormt één van de grootste hogedruknetten voor het transport van aardgas in Europa. Het bestaat uit meer dan 15.000 kilometer pijpleiding in Nederland en Noord-Duitsland, tientallen installaties, waaronder een LNG-installatie (peak shaver), en ongeveer 1.300 gasontvangstations. Daarnaast zijn de bedrijfsactiviteiten gericht op het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen en op het benutten van de geologische infrastructuur voor de opslag van aardgas.

De vennootschap is statutair gevestigd in Groningen.

Alle op balansdatum uitstaande aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Uitgangspunten voor de grondslagen

De geconsolideerde financiële overzichten van de vennootschap zijn opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie en van kracht op 31 december 2008.

Nieuwe verslaggevingsstandaarden

In 2008 zijn de volgende nieuwe standaarden en interpretaties effectief geworden:

- IAS 39, Financial Instruments: Recognition and Measurement (Amendment)
- IFRS 7, Financial Instruments: Disclosures – Reclassification of Financial Assets (Amendment)
- IFRIC 11 IFRS 2, Group and Treasury Share Transactions
- IFRIC 12, Service Concession Arrangements
- IFRIC 14 IAS 19, The Limit on a Defined Benefit Asset, Minimum Funding Requirements and their Interaction

De toepassing van de hierboven opgenomen onderwerpen heeft geen materiële invloed op het eigen vermogen en het resultaat van de vennootschap en heeft enkel additionele toelichtingen tot gevolg.

Gasunie heeft voor gekozen voor eerdere toepassing van IFRS 8 Operationele Segmenten in de in de verslagperiode 2008. IFRS 8 bevat de vereisten voor de informatieverschaffing over de operationele segmenten van een entiteit en vervangt International Accounting Standard (IAS) 14 Gesegmenteerde informatie. Met de toepassing van IFRS 8 is de identificatie van te rapporteren segmenten gewijzigd.

De IFRS-standaarden en de interpretaties van de International Financial Reporting Interpretations Committee die wel zijn uitgebracht maar nog niet van kracht zijn, zijn niet toegepast.

Het betreft vanaf 1 januari 2009:

- IFRS 1, First-time Adoption of International Financial Reporting Standards – Cost of an Investment in a Subsidiary, Jointly Controlled Entity or Associate (Amendments)

- IFRS 2, Share-based Payment: Vesting Conditions and Cancellations (Amendments)
- IAS 1, Presentation of Financial Statements (Revised)
- IAS 27, Consolidated and Separate Financial Statements: Cost of an Investment in a Subsidiary, Jointly Controlled Entity or Associate (Amendments)
- IAS 32, Financial Instruments: Presentation and IAS 1 Presentation of Financial Statements – Puttable Financial Instruments and Obligations Arising on Liquidation (Amendments)
- IFRIC 13, Customer Loyalty Programs
- IFRIC 15, Agreements for the Construction of Real Estate
- IFRIC 16, Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation
- Improvements to International Financial Reporting Standards

IAS 23 Borrowing Costs (Revised) wordt door de vennootschap vervroegd (per 1 januari 2008) toegepast. Ultimo 2008 is 8,8 miljoen euro onder de vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering geactiveerd en zijn de rentelasten met dit bedrag verlaagd. De invloed op het eigen vermogen op balansdatum en het resultaat over het boekjaar 2008 van de vennootschap bedraagt circa 6,6 miljoen euro voordelig na belastingen.

Ten aanzien van de overige onderwerpen verwacht de vennootschap dat zij geen materiële invloed zullen hebben op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap in de periode van eerste toepassing.

Oordelen en schattingen door het management

Het management maakt bij het opstellen van de jaarrekening schattingen en veronderstellingen, die de gerapporteerde activa en passiva op balansdatum en het resultaat over het boekjaar beïnvloeden. De invloed van oordelen en schattingen zijn significant bij de waardering van bedrijfscombinaties, materiële vaste activa, uitgestelde belastingen en pensioenen.

Waardering van bedrijfscombinaties

Bij bedrijfscombinaties worden identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen door de overnemende partij verantwoord tegen de reële waarde op de overnamedatum. Bij de bepaling van de reële waarde van de materiële vaste activa van Gasunie Deutschland is gebruik gemaakt van de “discounted cash flow” methode. Hiertoe zijn aannames gedaan over de verwachte kasstromen en de gewogen gemiddelde rentekostenvoet. De verwachte kasstromen worden sterk beïnvloed door de verwachtingen ter zake van de tariefontwikkelingen op korte en lange termijn.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde, en bijzondere waardeverminderingen. Hiertoe zijn aannames gedaan over de levensduur en restwaarde van met name de transportleidingen.

Met ingang van 1 januari 2008 is de resterende afschrijvingstermijn voor investeringen in transportleidingen verlengd tot 55 jaar. De boekwaarde per deze datum en de investeringen vanaf deze datum in transportleidingen worden afgeschreven tot aan 2063. De vooruitzichten van de beschikbaarheid van aardgas in Noord-West Europa en de mogelijkheden van Gasunie om gasstromen blijvend aan te trekken zijn aanzienlijk verbeterd door de acquisitie van BEB/EMGTG, de bouw van de LNG-terminal op de Maasvlakte en de participatie in Nord Stream.

Voor het boekjaar 2007 bedroeg de resterende afschrijvingstermijn voor investeringen in transportleidingen daterend van vóór 1 januari 2004 40 jaar met ingang van 1 januari 2004.

Investerings in transportleidingen vanaf 1 januari 2004 werden afgeschreven in de periode vanaf aanschaf tot aan 2044.

Door deze wijziging in de resterende afschrijvingstermijnen worden de afschrijvingskosten van de transportleidingen in 2008 met 35 miljoen euro verlaagd. Voor de komende jaren wordt hetzelfde effect verwacht.

Een voorziening voor opruimingskosten op langere termijn wordt niet opgenomen omdat het thans niet aannemelijk wordt geacht dat het opruimen van transportleidingen etc. aan de orde zal komen. Verwacht wordt dat de opbrengsten van een alternatieve aanwending (op termijn) verminderd met de kosten van conservering zullen opwegen tegen de (maatschappelijke) kosten van het opruimen.

Uitgestelde belastingvorderingen

Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen en voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een uitgestelde belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening. Hiertoe zijn aannames gedaan over de toekomstige fiscale winsten.

Pensioenen

De kosten van de pensioenregelingen en de waardering van de pensioenverplichtingen worden bepaald met behulp van actuariële berekeningen. Hiertoe zijn belangrijke aannames gedaan over de marktrente op bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit ter bepaling van de discount rate, de verwachte toekomstige salarisverhogingen, de verwachte toekomstige pensioenverhogingen en het verwachte rendement op pensioenbeleggingen.

Grondslagen voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden opgenomen de financiële gegevens van N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin beslissende zeggenschap kan worden uitgeoefend.

De groepsmaatschappijen worden integraal geconsolideerd vanaf de datum waarop beslissende zeggenschap op de groepsmaatschappij is verkregen. De groepsmaatschappijen worden niet meer in de consolidatie opgenomen vanaf de datum waarop geen sprake meer is van beslissende zeggenschap. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling vastgesteld.

Financiële relaties en niet gerealiseerde resultaten tussen groepsmaatschappijen worden geëlimineerd. Niet-gerealiseerde verliezen worden eveneens geëlimineerd, behalve als een verlies een aanwijzing is voor een bijzondere waardevermindering.

De in de consolidatie begrepen rechtspersonen zijn:

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 december	
		2008	2007
Gas Transport Services B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie BBL B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Engineering B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie LNG Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Zuidwending B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Infrastructuur AG	Zug, Zwitserland	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 1 B.V.	Groningen	100%	-
Gastransport Noord-West Europa Services 2 B.V.	Groningen	100%	-
Gastransport Noord-West Europa Services 3 B.V.	Groningen	100%	-
Gastransport Noord-West Europa Services 4 B.V.	Groningen	100%	-
Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Transport Services Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%	-
Gasunie Deutschland Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	-
Gasunie Deutschland Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	-
Gasunie Deutschland Technical Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	-
Cupa Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%	-
Cupa Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	-

Gasunie Infrastructuur AG, Gastransport Noord-West Europa Holding B.V. en Gastransport Noord-West Europa B.V. zijn alle opgericht in 2007. De vier Gastransport Noord-West Europa Services vennootschappen zijn in 2008 opgericht.

Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH en Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG zijn in 2007 verkregen. Beide entiteiten hebben bij verkrijging een zeer gering balanstotaal en zijn verkregen tegen de nominale waarde van het aanwezige kapitaal. De overige Gasunie Deutschland vennootschappen en beide Cupa vennootschappen zijn per 1 juli 2008 verkregen bij de overname van het gastransportnetwerk van BEB en EMGTG.

Voor de overige rechtspersonen heeft N.V. Nederlandse Gasunie gedurende heel 2008 de beslissende zeggenschap in deze rechtspersonen.

Joint ventures worden proportioneel geconsolideerd. Het zijn:

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal per 31 dec. 2008	Aandeel in kapitaal per 31 dec. 2007
BBL Company V.O.F.	Groningen	60%	60%
Gate terminal Management B.V.	Rotterdam	50%	50%
Gate terminal C.V.	Rotterdam	40%	42,5%
Gate terminal B.V.	Rotterdam	40%	42,5%
Zuidwending V.O.F.	Groningen	50%	50%

Op grond van overeenkomsten tussen de vennoten van BBL Company V.O.F. heeft N.V. Nederlandse Gasunie geen beslissende zeggenschap, maar kwalificeert het kapitaalsbelang als een joint venture.

Gate terminal C.V. is in 2007 opgericht.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Activa en passiva zijn, voorzover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde. De algemene grondslag voor de waardering en de resultaatbepaling wordt gevormd door de historische kosten, met uitzondering van de afgeleide financiële instrumenten die tegen reële waarde worden gewaardeerd.

Bedrijfscombinaties (acquisities) en goodwill

Bedrijfscombinaties worden verantwoord overeenkomstig de in IFRS 3 Business Combinations beschreven methodiek: de "acquisition method". De verkrijgingsprijs van een acquisitie wordt bepaald op het totaal van de bij de overname betaalde koopprijs in contanten, de reële waarde van overgedragen andere activa, uitgegeven eigen vermogen instrumenten en de overgenomen verplichtingen. De bij de bedrijfscombinaties verkregen identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen worden door de overnemende partij verantwoord tegen de reële waarde op de overnamedatum.

Goodwill is het meerdere van de verkrijgingsprijs van een acquisitie boven het Gasunie aandeel in de netto reële waarde van de identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen. Het wordt opgenomen onder de immateriële vaste activa. Na de eerste opname wordt de goodwill gewaardeerd tegen kostprijs minus eventuele geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingen.

Ten behoeve van het bepalen van eventuele bijzondere waardeverminderingen wordt de goodwill uiterlijk in het boekjaar volgend op de acquisitiedatum toegerekend aan één of meerdere kasstroomgenererende eenheden, die naar verwachting voordeel hebben bij de bedrijfscombinatie.

Vreemde valuta

De functionele en rapporteringsvaluta van de vennootschap is de euro. De geconsolideerde jaarrekening is opgemaakt in euro's.

Transacties in vreemde valuta worden verantwoord tegen de koers van de functionele valuta per de datum van de transactie.

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Eventuele verschillen worden verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Vaste activa

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde, en bijzondere waardeverminderingen. De reële waarde voor activa aanwezig op het moment van overgang naar IFRS (1 januari 2004) is gehanteerd als veronderstelde kostprijs. De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de waarderingsmethodes worden beoordeeld en indien noodzakelijk aangepast per het einde van het boekjaar.

De bijdrage van derden in de kosten van aanleg van het gastransportsysteem worden op de investeringen in mindering gebracht.

Materiële vaste activa die op balansdatum nog niet zijn opgeleverd worden verantwoord onder de Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering. Na de ingebruikname worden de betreffende activa naar hun aard gerubriceerd onder één van de hoofdcategorieën. De gasvoorraden worden opgenomen onder de andere vaste bedrijfsmiddelen.

De materiële vaste activa worden onderverdeeld in de volgende componenten:

- Bedrijfsgebouwen en terreinen.
- Compressorstations.
- Installaties.
- Hoofdtransportleidingen c.a.
- Regionale transportleidingen c.a.
- Andere vaste bedrijfsmiddelen.

Bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa

De vennootschap onderzoekt periodiek en indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa. Zij bepaalt daartoe de realiseerbare waarde van de activa. Indien deze waarde lager is dan de huidige boekwaarde, dan wordt het verschil ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht. De aard van de activa leidt ertoe dat de realiseerbare waarde veelal niet per actief kan worden bepaald, in deze gevallen wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of het bijzondere waardeverminderingsverlies dat in voorgaande perioden is verantwoord voor een materieel vast actief niet meer bestaat of is afgenomen.

Bijzondere waardevermindering van goodwill

De vennootschap onderzoekt jaarlijks en indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van goodwill die is verkregen uit een bedrijfscombinatie en die is toegerekend aan één of meerdere kasstroomgenererende eenheden.

Zij bepaalt daartoe de realiseerbare waarde van iedere kasstroomgenererende eenheid (of een groep van kasstroomgenererende eenheden) waaraan goodwill is toegerekend. Indien deze waarde lager is dan de huidige boekwaarde, dan wordt het verschil ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht. Bijzondere waardeverminderingen van goodwill kunnen in toekomstige perioden niet worden teruggenomen.

Investerings in geassocieerde deelnemingen

Deelnemingen waarin de vennootschap invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden volgens de vermogensmutatiemethode gewaardeerd.

In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de deelnemingen opgenomen.

Investerings in overige kapitaalsbelangen

Voorzover de reële waarde betrouwbaar kan worden vastgesteld worden de overige kapitaalsbelangen gewaardeerd tegen reële waarde. Anders vindt waardering tegen kostprijs plaats.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden van onderhoudsmaterialen en onderdelen worden tegen de gemiddelde inkooprijzen opgenomen onder aftrek van een voorziening voor incourantheid.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van de voorziening wegens oninbaarheid. Indien daartoe een objectieve aanleiding is, wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Geldmiddelen omvatten de beschikbare geldmiddelen in contanten en uitstaande bedragen bij banken. Kasequivalenten zijn uiterst liquide kortetermijn-beleggingen met een looptijd van maximaal drie maanden en die niet onderhevig zijn aan een materieel risico op waardeschommelingen.

Langlopende verplichtingen

Dit betreft verplichtingen met een resterende looptijd van meer dan een jaar. De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Rentedragende leningen worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde van de ontvangen prestatie verminderd met de direct toerekenbare transactiekosten. Na deze eerste opname worden de rentedragende leningen vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Personeelsbeloningen

De langlopende verplichtingen ter zake van personeelsbeloningen hebben betrekking op pensioenverplichtingen, jubileumuitkeringen en de kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor postactieve en gepensioneerde werknemers.

Pensioenverplichtingen

Gasunie heeft twee pensioenregelingen die haar werknemers aanspraak geeft op onder andere ouderdoms- en nabestaandenpensioen op basis van een eindloonsysteem. Eén pensioenregeling voor de werknemers in Nederland en één voor de werknemers van Gasunie Deutschland. Op basis van IAS 19 "Personeelsbeloningen" worden beide pensioenregelingen aangemerkt als een toegezegd-pensioenregeling. De aanspraken van de werknemers in Nederland worden jaarlijks door middel van premiebetalingen gefinancierd en overgedragen aan Stichting Pensioenfonds Gasunie. De stichting voert de pensioenregeling uit. Voor alle pensioenverplichtingen, welke zijn ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds Gasunie, houdt het fonds beleggingen aan. De aanspraken van de werknemers van Gasunie Deutschland zijn niet gefinancierd.

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt berekend in overeenstemming met de 'projected unit credit method of actuarial cost allocation'. Volgens deze methode wordt de contante waarde van de pensioenaanspraken bepaald op basis van het aantal actieve dienstjaren tot aan de balansdatum, het geraamde salarisniveau per de verwachte pensioneringsdatum en de marktrente op bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit. Voor de bepaling van de pensioenlasten wordt tevens het verwachte rendement op de fondsbeleggingen in de berekening betrokken.

Actuariële winsten en verliezen worden volledig verantwoord in het eigen vermogen in de periode waarin zij zich voordoen onder aftrek van uitgestelde belastingen.

De netto verplichting uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling bestaat uit de contante waarde van de bruto verplichting verminderd met de reële waarde van de fondsbeleggingen. Indien deze berekening leidt tot een actiefpost, dan wordt dat pensioenactief alleen in de balans opgenomen voor zover realisatie in de toekomst mogelijk is door betalingen van lagere premies of restituties.

Jaarlijks worden actuariële berekeningen opgesteld door externe actuarissen.

Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening heeft betrekking op de jubileumuitkeringen die N.V. Nederlandse Gasunie uitkeert aan haar werknemers bij dienstjubilea.

Voorziening voor kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor postactieve en gepensioneerde werknemers

De voorziening heeft betrekking op de vergoeding die N.V. Nederlandse Gasunie verstrekt aan haar werknemers na hun pensionering. Er is rekening gehouden met de kans dat de uitkering zal plaatsvinden en met de rekenrente die ook voor de pensioenverplichting wordt gehanteerd.

De voorziening vertegenwoordigt de contante waarde van de reeds ingegane verplichtingen ter zake van postactieve en gepensioneerde werknemers alsmede een opbouw voor de werknemers die thans in actieve dienst zijn gedurende de diensttijd. Er is rekening gehouden met ontslag- en sterftetekansen en een rekenrente die gelijk aan de rekenrente die wordt gehanteerd bij het bepalen van de pensioenverplichtingen.

Periodiek worden de veronderstellingen van deze voorziening getoetst aan de hand van sterfte-, rente- en kostenontwikkelingen en zo nodig bijgesteld.

Voorzieningen

Het bedrag opgenomen als voorziening is de best mogelijke schatting op de balansdatum van de uitgaven die vereist zijn om aan de bestaande verplichting te voldoen, rekening houdend met de waarschijnlijkheid van het mogelijke resultaat van de gebeurtenis.

Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, wordt een voorziening bepaald op de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting vereist zullen zijn om de verplichting af te wikkelen.

De disconteringsvoet wordt bepaald vóór belastingen en houdt rekening met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Voorziening reorganisatiekosten

De voorziening dient ter dekking van de verplichtingen (aan postactieve werknemers) die voortkomen uit reeds eerder gestarte reorganisaties. De verplichtingen zijn contant gemaakt tegen een rekenrente van 4% per jaar.

Kortlopende verplichtingen

Dit betreft verplichtingen met een looptijd van maximaal een jaar.

Opbrengsten

Onder “Opbrengsten” wordt verstaan de opbrengsten van aan derden geleverde diensten uit gastransport en gastransport gerelateerde diensten aan derden onder aftrek van kortingen en over deze omzet geheven belastingen zoals omzetbelasting.

Indien het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat, wordt de opbrengst met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties in het boekjaar.

Diensten, die betrekking hebben op het beschikbaar stellen van transportcapaciteit, staan los van het daadwerkelijk gebruik. Zij worden geacht te zijn geleverd, indien de capaciteit ter beschikking heeft gestaan aan de afnemer gedurende het overeengekomen tijdsvak.

Aan investeringen toegerekende kosten

Onder de “aan investeringen toegerekende kosten” worden de eigen bedrijfskosten opgenomen ten dienste van de vervaardiging van materiële vaste activa. Het betreft met name de kosten van eigen en inleenpersoneel en een deel van de organisatiekosten van de ondersteunende afdelingen.

Overige bedrijfslasten

De kosten worden bepaald op historische basis, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor de waardering en worden toegerekend aan de verslagperiode waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in de verslagperiode waarin zij voorzienbaar zijn.

Financieringsbaten en -lasten

Hieronder worden baten en lasten verband houdende met de financiering verantwoord.

Renteopbrengsten worden tijdsevenredig in de winst- en verliesrekening verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

Rentelasten die direct verband houden met de aankoop, constructie of productie van materiële vaste activa met een bouwtijd van tenminste twee jaar en van een zekere omvang worden opgenomen in de kostprijs van deze activa. De rentelasten worden geactiveerd voor die materiële vaste activa waarvan de bouw op of na 1 januari 2008 is gestart.

De overige rentelasten worden tijdsevenredig in de winst-en-verliesrekening verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende passiefpost.

Onder financieringskosten worden verstaan: de kosten die de vennootschap maakt in verband met het lenen van geldmiddelen. De financieringskosten worden als last opgenomen in de periode waarin zij zijn gemaakt.

Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen

Hieronder worden baten en lasten verband houdende met de investeringen in geassocieerde deelnemingen.

Vennootschapsbelasting

Voor alle belastbare tijdelijke verschillen wordt een uitgestelde belastingverplichting opgenomen. Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen en voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een uitgestelde belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening.

De uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Bij de waardering worden die belastingtarieven gehanteerd die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin realisatie zal plaatsvinden op basis van de belastingtarieven en de belastingwetgeving waarvan het wetgevingsproces (materieel) is afgesloten op balansdatum. De hieruit voortvloeiende mutaties worden verwerkt in de winst- en verliesrekening met uitzondering van de mutaties die betrekking hebben op de herwaardering van de materiële vaste activa per 1 januari 2004, de fiscale verwerking van de door de Staat betaalde koopsom, de actuariële winsten en verliezen en de cash flow hedge reserve. Deze mutaties worden rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.

De (niet) uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd indien is voldaan aan de algemene voorwaarden voor saldering.

Tussen N.V. Nederlandse Gasunie en haar Nederlandse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid, hiertoe behoren eveneens Gasunie Noord-West Europa B.V. en Gasunie Noord-West Europa Services 1 tot en met 4 B.V. Tussen Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG, haar Duitse 100%-groepsmaatschappijen en Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH bestaat een fiscale eenheid in Duitsland voor Gewerbesteuer en Körperschaftsteuer.

De belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten.

Kasstroomoverzicht

In dit overzicht komen de gegenereerde kasstromen tot uitdrukking. De kasstroom uit operationele activiteiten wordt op basis van de indirecte methode bepaald uitgaande van de opbrengsten in de geconsolideerde winst- en verliesrekening.

Financiële informatie per segment

In het verleden werden er binnen Gasunie geen materiële segmenten onderkend en is het verstrekken van financiële informatie per segment derhalve achterwege gelaten. Na de overname van het gastransportnetwerk van BEB en EMGTG is de onderneming bezig om het interne bedrijfsproces op een juiste en efficiënte manier in te richten door middel van een bestuurlijke structuur die zich richt op het geïntegreerde bedrijfsproces.

De informatie over de bedrijfsactiviteiten waarover afzonderlijke financiële informatie beschikbaar is en waarvan de bedrijfsresultaten regelmatig worden beoordeeld door de hoogstgeplaatste functionaris die belangrijke operationele beslissingen neemt is gericht op enerzijds de “gastransport”-activiteiten en anderzijds “new business”-activiteiten.

De binnen Gasunie te definiëren operationele segmenten op basis van IFRS 8 zijn:

- Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO)
- Joint Ventures & Business Development (non TSO)

Voor nadere financiële informatie per segment verwijzen naar punt 27 tot en met 32 van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Afgeleide financiële instrumenten

Cash flow hedge accounting

Op de afgeleide financiële instrumenten die daartoe specifiek zijn aangewezen door het management, die zijn gericht op het afdekken van een zeer waarschijnlijke kasstroom en voldoen aan de overige voorwaarden wordt cash flow hedge accounting toegepast.

Zij worden bij eerste opname verantwoord tegen de reële waarde per de datum waarop het contract is aangegaan en vervolgens wordt hun reële waarde periodiek opnieuw bepaald. De reële waarde wordt bepaald op basis van de marktwaarde van soortgelijke instrumenten.

De winst of het verlies op het effectieve deel van het afdekkingsinstrument wordt verwerkt in de cash flow hedge reserve in het eigen vermogen onder aftrek van uitgestelde belastingen. Een eventueel ineffectief gedeelte van de afdekking wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Wanneer een afdekkingsinstrument wordt afgewikkeld, blijft de winst of het verlies op het effectieve deel in het eigen vermogen opgenomen voor zover naar verwachting de onderliggende kasstroom nog zal plaatsvinden. Indien de onderliggende kasstroom niet langer verwacht wordt, wordt de winst of het verlies op het effectieve deel, dat is uitgesteld in het eigen vermogen, onmiddellijk ten gunste of ten laste gebracht van de winst- en verliesrekening.

Overige afgeleide financiële instrumenten

De overige afgeleide financiële instrumenten die ter dekking van bestaande risico's worden gebruikt zoals renteswaps en valutatermijntransacties worden vanaf eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening.

De reële waarde wordt bepaald op basis van de marktwaarde van soortgelijke instrumenten. Indien de reële waarde positief is, wordt het instrument opgenomen onder "overige vorderingen" en onder "overige schulden" indien deze waarde negatief is. Afhankelijk van de aard en looptijd van het instrument vindt rubricering als langlopend of kortlopend plaats.

Verbonden partijen

De dienstverlening tussen N.V. Nederlandse Gasunie en haar verbonden partijen (geassocieerde deelnemingen, Joint Ventures en key personnel) vindt plaats op zakelijke gronden (at arm's length).

Nadere toelichting op de geconsolideerde balans

1. Verwerking acquisitie gastransportnetwerken BEB/EMGTG

De gevolgen van de acquisitie van de gastransportnetwerken van BEB/EMGTG per 1 juli 2008 op de geconsolideerde balans van N.V. Nederlandse Gasunie worden in de onderstaande tabel weergegeven.

In miljoenen euro's	Boekwaarde	Aanpassing naar reële waarde	Openingsbalans
Materiële vaste activa	1.118,9	505,4	1.624,3
Financiële vaste activa	203,0	144,5	347,5
Netto werkkapitaal	14,6	40,0	54,6
Voorzieningen	-/- 352,0	-/- 172,7	-/- 524,7
Subtotaal	984,5	517,2	1.501,7
Verkrijgingsprijs (in contanten)			2.181,1
Goodwill			679,4

De verkrijgingsprijs minus de aanwezige liquide middelen bedraagt 2.117,2 miljoen euro, hetgeen is opgenomen in het kasstroomoverzicht als koopprijs van de acquisitie.

De goodwill bestaat uit de reële waarde van de financiële voordelen die voortvloeien uit de bedrijfscombinatie. Zij betreffen onder andere schaalvoordelen door de integratie van beide netwerken (optimalisatie gasstromen, integrale capaciteits- en investeringsplanning), het behalen van kostenvoordelen, betere aansluiting op de Europese markt en de mogelijkheden om gasstromen aan te trekken.

Gasunie Deutschland heeft vanaf de acquisitiedatum (1 juli 2008) tot 31 december 2008 139,8 miljoen euro bijgedragen aan de omzet en 55,1 miljoen euro aan het reguliere resultaat vóór belasting. Het bijzondere waarderingsverlies op de materiële vaste activa van 150 miljoen euro leidt tot een negatief resultaat vóór belasting van 94,9 miljoen euro.

Indien de acquisitie op 1 januari 2008 zou hebben plaatsgevonden dan zou de additionele omzet 289,4 miljoen euro en het additionele resultaat vóór belastingen 106,0 miljoen euro naar verwachting hebben bedragen exclusief de bijzondere waarderingsverliezen.

2. Materiële vaste activa

In miljoenen euro's	Boekwaarde per 1 jan. 2008	Acquisities	Investeren	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijzondere waardeveranderingen	Boekwaarde per 31 dec. 2008
Bedrijfsgebouwen en terreinen	105,7	1,5	7,0	0,9	3,5	-	109,8
Compressorstations	378,7	66,6	28,6	-	26,5	6,2	447,4
Installaties	691,7	136,8	44,0	1,5	47,5	12,8	823,5
Hoofdtransportleidingen c.a.	3.281,2	1.379,0	46,4	2,2	73,4	131,0	4.631,0
Regionale transportleidingen c.a.	758,3	-	15,9	2,5	14,0	-	757,7
Andere vaste bedrijfsmiddelen	104,1	21,9	21,3	0,9	35,8	-	110,6
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	231,8	18,5	295,2	-	-	-	545,5
Totaal voor boekjaar 2008	5.551,5	1.624,3	458,4	8,0	200,7	150,0	7.275,5

In miljoenen euro's	Boekwaarde per 1 jan. 2007	Acquisities	Investeren	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijzondere waardeveranderingen	Boekwaarde per 31 dec. 2007
Bedrijfsgebouwen en terreinen	108,9	-	0,3	-	3,5	-	105,7
Compressorstations	367,6	-	34,8	-	23,7	-	378,7
Installaties	633,2	-	103,2	1,4	43,3	-	691,7
Hoofdtransportleidingen c.a.	3.078,6	-	291,7	3,3	85,8	-	3.281,2
Regionale transportleidingen c.a.	768,8	-	12,9	2,5	20,9	-	758,3
Andere vaste bedrijfsmiddelen	84,4	-	46,4	2,2	24,5	-	104,1
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	384,1	-	-/- 152,3	-	-	-	231,8
Totaal voor boekjaar 2007	5.425,6	-	337,0	9,4	201,7	-	5.551,5

In miljoenen euro's	Aanschafwaarde per 31 dec. 2008	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2008	Aanschafwaarde per 31 dec. 2007	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2007
Bedrijfsgebouwen en terreinen	181,0	71,2	173,4	67,7
Compressorstations	561,6	120,4	466,4	87,7
Installaties	1.038,4	227,7	859,1	167,4
Hoofdtransportleidingen c.a.	5.007,7	522,9	3.584,5	318,5
Regionale transportleidingen c.a.	869,7	96,8	856,3	82,8
Andere vaste bedrijfsmiddelen	332,9	222,3	290,6	186,5
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	545,5	-	231,8	-
Totaal	8.536,8	1.261,3	6.462,1	910,6

*) inclusief eventuele bijzondere waardeveranderingen

Afschrijvingstermijnen

Met ingang van 1 januari 2008 is de resterende afschrijvingstermijn voor investeringen in transportleidingen verlengd tot 55 jaar. De boekwaarde per deze datum en de investeringen vanaf deze datum in transportleidingen worden afgeschreven tot aan 2063. De vooruitzichten van de beschikbaarheid van aardgas in Noord-West Europa en de mogelijkheden van Gasunie om gasstromen blijvend aan te trekken zijn aanzienlijk verbeterd door de acquisitie van BEB/EMGTG, de bouw van de LNG-terminal op de Maasvlakte en de participatie in Nord Stream.

Voor het boekjaar 2007 bedroeg de resterende afschrijvingstermijn voor investeringen in transportleidingen daterend van vóór 1 januari 2004 40 jaar met ingang van 1 januari 2004. Investerings in transportleidingen vanaf 1 januari 2004 werden afgeschreven in de periode vanaf aanschaf tot aan 2044.

Door deze wijziging in de resterende afschrijvingstermijnen worden de afschrijvingskosten van de transportleidingen in 2008 met 35 miljoen euro verlaagd. Voor de komende jaren wordt hetzelfde effect verwacht.

Voor compressorstations en installaties geldt vanaf 1 januari 2004 een afschrijvingstermijn van 30 jaar.

De afschrijvingstermijnen van de andere componenten zijn als volgt:

- Bedrijfsgebouwen: 50 jaar.
- Andere vaste bedrijfsmiddelen: 3-20 jaar.

Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Bijzondere waardeveranderingen

Ten laste van het resultaat 2008 is een verlies (ad 150,0 miljoen euro) uit hoofde van een bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa verantwoord. Het betreft het gastransportnetwerk van de kasstroomgenererende eenheid "Gasunie Deutschland" binnen het segment "Gereguleerd Netbeheer NL en DU". Het verlies is verantwoord onder "Bijzondere waardeveranderingen"

De bijzondere waardevermindering wordt veroorzaakt door recente opeenvolgende tariefsverlagingen van concurrerende gastransportbedrijven in Duitsland mede als gevolg van de hoge gasprijzen. Tariefsverlagingen, die naar verwachting een structureel karakter hebben.

De realiseerbare waarde van de kasstroomgenererende eenheid "Gasunie Deutschland" is gebaseerd op een berekening van de indirecte opbrengstwaarde. De totale planperiode bedraagt per 31 december 2008 54 jaar. De verwachtingen ten aanzien van de kasstromen voor de eerste drie jaren worden afgeleid van het business plan zoals vastgesteld door de Raad van Bestuur. De verwachte kasstromen voorbij de planperiode van drie jaar worden geëxtrapoleerd op basis van algemene inflatiecijfers, rekening houdend met verwachte tariefontwikkelingen. De kasstromen zijn contant gemaakt met een rekenrente die is gebaseerd op een disconteringsvoet van 5,5% na belastingen.

In 2008 zijn geen bijzondere waardeverminderingen van voorafgaande perioden geheel of gedeeltelijk teruggenomen.

In 2007 hebben geen bijzondere waardeverminderingen van activa plaatsgevonden.

3. Goodwill

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari		
- Kostprijs	-	-
- Bijzondere waardeverminderingen	-	-
Boekwaarde	-	-
Mutaties in het boekjaar		
- Goodwill verkregen bij bedrijfscombinaties	679,4	-
- Bijzondere waardeverminderingen	-	-
Stand per 31 december		
- Kostprijs	679,4	-
- Bijzondere waardeverminderingen	-	-
Boekwaarde	679,4	-

Bijzondere waardevermindering

De goodwill samenhangend met de bedrijfscombinatie met Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG is toegerekend aan het cluster van de kasstroomgenererende eenheden TSO-Nederland en TSO-Duitsland binnen het segment "Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO)". De impairment test op de geactiveerde goodwill is uitgevoerd. Uit deze test blijkt geen impairment.

De realiseerbare waarde van de goodwill is gebaseerd op een berekening van de indirecte opbrengstwaarde. De totale planperiode bedraagt per 31 december 2008 54 jaar. De verwachtingen ten aanzien van de kasstromen voor de eerste drie jaren worden afgeleid van het business plan zoals vastgesteld door de Raad van Bestuur. De verwachte kasstromen voorbij de planperiode van drie jaar worden geëxtrapoleerd op basis van algemene inflatiecijfers, rekening houdend met verwachte tariefontwikkelingen. De kasstromen zijn contant gemaakt met een rekenrente die is gebaseerd op een disconteringsvoet van 5,5% na belastingen.

4. Investerings in geassocieerde deelnemingen

De vennootschap heeft een 50% belang in EuroHub GmbH gevestigd te Haan (Duitsland), waarvan 16 2/3% is verkregen bij de overname van het gastransportnetwerk van BEB/EMGTG in 2008, een 50% belang in C.V. Gasexpansie IJmond gevestigd te Groningen, een 26,1% belang in APX B.V. gevestigd te Amsterdam, waarvan 0,6% is verkregen in 2008, een 25% belang in Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V. gevestigd te Arnhem en een 25% belang in Eemshaven LNG Terminal B.V. gevestigd te 's-Hertogenbosch. Bij de overname van het gastransportnetwerk van BEB/EMGTG in 2008 is tevens een 51% belang in DEUDAN - Holding GmbH gevestigd te Hannover (Duitsland), een 33,3% belang in NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale gevestigd te Emstek/Schneiderkrug (Duitsland), een 33,3% belang in DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH & Co. KG gevestigd te Handewitt (Duitsland) en een 28,7% belang in NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG gevestigd te Emstek/Schneiderkrug (Duitsland) verkregen.

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	12,0	10,0
Investerings	3,2	1,0
Acquisities	347,5	-
Resultaat in geassocieerde deelnemingen	10,6	2,5
Overige mutaties	-	-/- 1,5
Stand per 31 december	373,3	12,0

Het aandeel in de activa en verplichtingen op balansdatum en de omzet en het resultaat over het boekjaar van de geassocieerde deelnemingen is als volgt:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Activa	595,5	172,0
Verplichtingen	229,4	164,0
Omzet	24,8	7,0
Resultaat na belastingen	10,6	2,0

5. Overige kapitaalsbelangen

Het belang van ongeveer 10% in Endex N.V. gevestigd te Amsterdam is in 2008 verkocht aan APX B.V. met een voordelig netto resultaat ad 0,7 mln euro. Met ingang van 10 juni 2008 heeft N.V. Nederlandse Gasunie een belang van 9% verkregen in de Nord Stream-gaspijpleiding die door de Baltische Zee van Rusland naar Duitsland loopt.

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	1,3	1,3
Investerings	119,2	-
Desinvesteringen	- / - 1,3	-
Stand per 31 december	119,2	1,3

Tijdens de bouwfase wordt het belang in Nord Stream gewaardeerd tegen kostprijs. Het belang in Endex is gewaardeerd tegen kostprijs.

Het kapitaalsbelang in de Nord Stream-gaspijpleiding en de Endex zijn bedoeld als investeringen met een duurzaam karakter en zijn dienstbaar aan de doelstellingen van N.V. Nederlandse Gasunie.

6. Belangen in joint ventures

De vennootschap heeft (indirect) een 60% belang in BBL Company V.O.F. In deze vennootschap onder firma hebben Gasunie BBL B.V. en twee andere partijen de gezamenlijke zeggenschap.

BBL Company V.O.F. exploiteert een gaspijpleiding tussen Balgzand in Nederland en Bacton in het Verenigd Koninkrijk, die in december 2006 in bedrijf is genomen.

De vennootschap heeft (indirect) een 50% belang in Gate terminal Management B.V., een 40% belang in Gate terminal C.V en een 40% belang in Gate terminal B.V. Het betreft een samenwerkingsverband met Koninklijke Vopak N.V. met als doel om een terminal voor vloeibaar aardgas (LNG) op de Maasvlakte te bouwen en te exploiteren.

In 2008 is een 2,5% belang in Gate terminal B.V. verkocht met een voordelig netto resultaat van 2,5 mln euro. In 2007 is een 7,5% belang in Gate terminal B.V. verkocht met een voordelig netto resultaat van 7,1 miljoen euro.

Het aandeel in de activa en verplichtingen op balansdatum en de baten en lasten over het boekjaar van de joint ventures, die zijn opgenomen in de consolidatie zijn als volgt:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Vaste activa	392,7	314,8
Vlottende activa	20,8	10,9
	413,5	325,7
Langlopende verplichtingen	90,4	7,5
Kortlopende verplichtingen	12,9	8,2
	103,3	15,7
Netto investering	310,2	310,0
Omzet	68,0	61,5
Resultaat na belastingen	47,3	35,1

7. Uitgestelde belastingvorderingen

De tijdelijke verschillen tussen de waardering in de jaarrekening en de fiscale jaarcijfers van Gasunie Nederland geven aanleiding tot het opnemen van de uitgestelde belastingvorderingen. Zij kunnen als volgt worden gespecificeerd:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
• Fiscale verwerking van de door de Staat betaalde koopsom	1.941,5	1.995,5
• Fiscale verwerking van de voorziening inzake personeelsbeloningen	- / - 5,5	- / - 11,0
• Fiscale verwerking van de financiële instrumenten	0,9	- / - 5,3
• Materiële vaste activa	- / - 927,1	- / - 946,1
• Compensabele verliezen	1,0	0,9
Totaal	1.010,8	1.034,0

a. *Fiscale verwerking van de door de Staat betaalde koopsom*

Bij de herstructurering van N.V. Nederlandse Gasunie heeft in fiscale zin een informele kapitaalstorting in de vennootschap plaatsgevonden door de Staat der Nederlanden.

Op grond hiervan heeft N.V. Nederlandse Gasunie met ingang van 2005 een additioneel fiscaal afschrijvingspotentieel ontvangen in de vorm van een fiscale herwaardering van het netwerk. De hieruit voortvloeiende uitgestelde belastingvordering is ten gunste van het eigen vermogen verwerkt. Ook de gevolgen van de tariefswijzigingen zijn en worden in het eigen vermogen verwerkt.

De mutaties in de uitgestelde belastingvorderingen zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	1.034,0	1.058,2
Mutaties verwerkt in de winst- en verliesrekening	- / - 42,3	- / - 18,8
Mutaties verwerkt in het eigen vermogen	19,1	- / - 5,4
Stand per 31 december	1.010,8	1.034,0

De mutaties verwerkt in de winst- en verliesrekening en het eigen vermogen over 2008 zijn als volgt te specificeren:

In miljoenen euro's	Winst- en verliesrekening	Eigen vermogen
Door de Staat betaalde koopsom	- / - 54,0	-
Voorziening inzake personeelsbeloning	- / - 8,4	13,9
Financiële instrumenten	1,0	5,2
Materiële vaste activa	19,0	-
Compensabele verliezen	0,1	-
Totaal	- / - 42,3	19,1

De mutaties verwerkt in de winst- en verliesrekening en het eigen vermogen over 2007 zijn als volgt te specificeren:

In miljoenen euro's	Winst- en verliesrekening	Eigen vermogen
Door de Staat betaalde koopsom	- / - 53,9	-
Voorziening inzake personeelsbeloning	- / - 6,7	- / - 5,4
Financiële instrumenten	0,4	-
Materiële vaste activa	40,9	-
Compensabele verliezen	0,5	-
Totaal	- / - 18,8	- / - 5,4

8. Handels- en overige vorderingen

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Debiteuren	197,9	154,1
Belastingen en sociale premie	17,6	25,8
Afgeleide financiële instrumenten	-	1,7
Overige vorderingen	57,1	43,2
Totaal	272,6	224,8

De afgeleide financiële instrumenten in 2007 betreffen renteswaps.

Het totaal van de debiteuren en de overige vorderingen bedraagt 255,0 miljoen euro (2007: 197,3 miljoen euro). De ouderdomsanalyse van deze vorderingen op balansdatum is als volgt:

In miljoenen euro's	Totaal	Niet vervallen en niet impaired	Vervallen en niet impaired				
			< 30 dagen	30-60 dagen	60-90 dagen	90-120 dagen	> 120 dagen
2008	255,0	232,1	13,8	1,0	0,7	3,2	4,2
2007	197,3	192,0	0,7	0,2	2,2	0,3	1,9

De mutaties in de voorziening voor oninbaarheid zijn als volgt:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Stand per 1 januari	0,1	0,2
Toevoegingen	-	-
Onttrekkingen	-	-
Vrijval ten gunste van het resultaat	-	-/- 0,1
Totaal	0,1	0,1

Voor de bepaling van de omvang van de voorziening worden de vorderingen individueel beoordeeld en hierbij wordt voornamelijk de ouderdom van de vordering en de kredietwaardigheid van de debiteur in beschouwing genomen.

9. Geldmiddelen en kasequivalenten

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Banken	49,8	27,6
Callgeld en deposito's u/g	101,0	1,2
Totaal	150,8	28,8

De banksaldi kennen een rentevergoeding op basis van dagrente en het callgeld en deposito's u/g kennen een rentevergoeding van een 1-maands rentetarief.

10. Eigen vermogen

De mutaties in het eigen vermogen zijn als volgt:

In miljoenen euro's	Aandelen kapitaal	Cash flow hedge reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
2008					
Stand per 1 januari 2008	0,2	14,2	5.071,6	357,2	5.443,2
Totale baten en lasten over het boekjaar	-	-/- 16,4	-/- 41,5	394,1	336,2
Uitgekeerd slotdividend 2007	-	-	-	-/- 248,4	-/- 248,4
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	108,8	-/- 108,8	-
Stand per 31 december 2008	0,2	-/- 2,2	5.138,9	394,1	5.531,0
2007					
Stand per 1 januari 2007	0,2	15,5	5.055,7	294,8	5.366,2
Totale baten en lasten over het boekjaar	-	-/- 1,3	15,9	435,2	449,8
Uitgekeerd slotdividend 2006	-	-	-	-/- 294,8	-/- 294,8
Uitgekeerd interim-dividend 2007	-	-	-	-/- 78,0	-/- 78,0
Stand per 31 december 2007	0,2	14,2	5.071,6	357,2	5.443,2

De onder de "Overige reserves" opgenomen posten hebben in IFRS-termen het karakter van ingehouden winsten.

Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal op 31 december 2008 bedraagt 756.000 euro en is verdeeld in 7.560 aandelen van elk 100 euro nominaal. Hiervan zijn 1.512 aandelen geplaatst en volgestort.

11. Cash flow hedge reserve

De mutaties in de cash flow hedge reserve zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	14,2	15,5
In de reserve opgenomen waardering van transacties gericht op het afdekken van (rente)kasstromen, waarvan vennootschapsbelasting	- / - 20,3 5,2	- -
Overgeboekt naar de winst- en verliesrekening	- / - 1,3	- / - 1,3
Stand per 31 december	- / - 2,2	14,2

De cash flow hedge reserve ultimo 2008 heeft betrekking op een tweetal cash flow hedges. Dit betreft de cash flow hedge van N.V. Nederlandse Gasunie gerelateerd aan een tweetal obligatieleningen en de cash flow hedge van Gate terminal B.V..

De cash flow hedge reserve gerelateerd aan twee langlopende obligatieleningen betreft in 2006 afgewikkelde swaptie transacties, waarvan de resultaten in de cash flow hedge reserve zijn opgenomen en vervolgens worden overgeboekt naar de winst- en verliesrekening gedurende de resterende looptijd van de onderliggende obligatielening. Het saldo van 12,9 miljoen euro (2007: 14,2 miljoen euro) valt voor 4,5 miljoen euro (2007: 5,1 miljoen euro) lineair vrij tot en met 2016 en voor 8,4 miljoen euro (2007: 9,1 miljoen euro) lineair vrij tot en met 2021.

In juli 2008 is Gate terminal B.V. een onderhandse lening aangegaan met variabele rente. De variabele rente is omgezet naar vaste rente met behulp van een swaptransactie. Deze transactie heeft ten doel om de wijzigingen in de (rente)kasstromen als gevolg van wijzigingen in de marktrente grotendeels te compenseren. Deze transactie is daartoe door het management specifiek aangewezen. De waardering van de swaptransactie bedraagt ultimo 2008 -/- 20,3 miljoen euro en is opgenomen in de balans onder afgeleide financiële instrumenten met een langlopend karakter.

12. Rentedragende leningen

Langlopende leningen

Het totaalbedrag van 3.186,1 miljoen euro aan langlopende leningen bestaat voor 2.866,1 miljoen euro uit langlopende obligaties en voor 320 miljoen euro uit onderhandse leningen. De langlopende obligaties op balansdatum zijn volledig vastrentend. De onderhandse leningen op balansdatum bestaan uit 250 miljoen euro vastrentend en uit 70 miljoen euro variabel rentend. Het renterisico over de 70 miljoen euro is voor 70% door middel van een swaptransactie afgedekt.

Er worden geen open valuta posities ingenomen.

Mutatie-overzicht rentedragende leningen

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	1.000,0	1.000,0
Uitgegeven obligatieleningen	1.878,1	-
Aangegane onderhandse leningen	320,0	
Aflossingsverplichtingen in volgende boekjaar	- / - 12,0	-
Stand per 31 december	3.186,1	1.000,0

Overzicht toekomstige aflossingen

Aflossingsverplichting in	2008	2007
2008	-	-
2009	12,0	-
2010	-	-
2011	466,1	-
2012	-	-
2013	1.400,0	
Na 2013	1.320,0	1.000,0
Totaal van de aflossingsverplichtingen	3.198,1	1.000,0

Overzicht langlopende leningen

Onderstaand volgt een overzicht van de langlopende leningen op balansdatum inclusief aflossingsverplichtingen in het komende boekjaar

Restant hoofdsom oorspronkelijke lening	Saldo per 31 dec. 2008 op basis van nominale waarde	Saldo per 31 dec. 2007 op basis van nominale waarde
700,0 miljoen 2006-2016	700,0	700,0
300,0 miljoen 2006-2021	300,0	300,0
12,0 miljoen 2008-2009	12,0	-
466,1 miljoen 2008-2011	466,1	-
400,0 miljoen 2008-2013	400,0	-
1.000,0 miljoen 2008-2013	1.000,0	-
125,0 miljoen 2008-2022	125,0	-
125,0 miljoen 2008-2023	125,0	-
35,0 miljoen 2008-2029	35,0	-
35,0 miljoen 2008-2029	35,0	-
	3.198,1	1.000,0

Het gewogen gemiddelde effectieve rentepercentage van de langlopende leningen bedroeg per balansdatum 5,3% (ultimo 2007: 4,3%).

Stand per 31 december 2008

Effectieve rentepercentages	Rente herzieningsdatum	Uitstaand bedrag in miljoenen euro's
4,25%	niet van toepassing	700,0
4,50%	niet van toepassing	300,0
4,59%	niet van toepassing	12,0
5,38%	niet van toepassing	466,1
6,00%	niet van toepassing	400,0
6,00%	niet van toepassing	1.000,0
4,50%	niet van toepassing	125,0
4,80%	niet van toepassing	125,0
5,37%	niet van toepassing	35,0
5,92%	15 ^e elke maand	35,0

Indien de aandelen van N.V. Nederlandse Gasunie niet meer voor 100% door de Nederlandse Staat worden gehouden, worden voor beide leningen ad 125 miljoen euro de rentepercentages aangepast aan het kredietrisicobeleid van de geldverstrekker.

Stand per 31 december 2007

Effectieve rentepercentages	Rente herzieningsdatum	Uitstaand bedrag in miljoenen euro's
4,25%	niet van toepassing	700,0
4,50%	niet van toepassing	300,0

Het renterisico wordt beheerst met behulp van financiële derivaten (zie ook punt 18 van de toelichting).

De marktwaarde van de langlopende leningen bedraagt op 31 december 2008 3.327,7 miljoen euro (2007: 960 miljoen euro).

13. Uitgestelde belastingverplichtingen

De tijdelijke verschillen tussen de waardering in de jaarrekening en de fiscale jaarcijfers van Gasunie Duitsland geven aanleiding tot het opnemen van de uitgestelde belastingverplichtingen. Zij kunnen als volgt worden gespecificeerd:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	1 juli 2008
• Materiële vaste activa	397,5	443,6
• Financiële vaste activa	47,7	48,2
• Voorziening inzake personeelsbeloningen	- / - 3,2	- / - 3,0
• Overige	14,1	9,5
Totaal	456,1	498,3

De mutaties in de uitgestelde belastingverplichtingen zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008
Stand per 1 juli	498,3
Mutaties verwerkt in de winst- en verliesrekening	- / - 41,9
Mutaties verwerkt in het eigen vermogen	- / - 0,3
Stand per 31 december	456,1

De mutaties verwerkt in de winst- en verliesrekening en het eigen vermogen over het 2e halfjaar 2008 zijn als volgt te specificeren:

In miljoenen euro's	Winst- en verliesrekening	Eigen vermogen
Materiële vaste activa	- / - 46,1	-
Financiële vaste activa	- / - 2,2	-
Voorziening personeelsbeloningen	0,1	- / - 0,3
Overige	6,3	-
Totaal	- / - 41,9	- / - 0,3

14. Personeelsbeloningen

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
A. pensioenactief Nederland	22,8	44,1
Totaal	22,8	44,1
B. pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland	28,4	-
C. jubileumuitkeringen	8,4	7,5
D. secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering	8,1	6,8
Totaal	44,9	14,3

Het pensioenactief Nederland is in de balans opgenomen als pensioenactief.

Voorzieningen voor pensioenverplichtingen

De aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichtingen zijn als volgt:

	Nederland		Duitsland	
	2008	2007	2008	2007
Disconteringsvoet	5,3 %	4,8 %	5,3 %	-
Verwachte toekomstige salarisverhogingen	3,7 %	3,7 %	3,3 %	-
Verwachte toekomstige pensioenverhogingen	1,5 %	1,5 %	1,5 %	-
Verwachte rendement op pensioenbeleggingen	6,0 %	6,0 %	-	-

Bij het bepalen van het verwachte rendement is rekening gehouden met de specifieke rendementsverwachtingen van de desbetreffende beleggingscategorie. Hierbij is uitgegaan van een langetermijn-rente van 4,6% en een risicopremie voor zakelijke waarden van 3%.

Meerjarenoverzicht (stand ultimo het jaar):

In miljoenen euro's	2008	2007	2006	2005	2004
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	734,9	810,4	843,4	785,1	783,8
Fondsbeleggingen	-/- 729,3	-/- 854,5	-/- 843,0	-/- 777,3	-/- 652,8
Pensioenvoorziening	5,6	-/- 44,1	0,4	7,8	131,0
Ervaringsaanpassingen verplichtingen van de regeling	-/- 0,4	22,0	-	-/- 6,7	2,1
Ervaringsaanpassingen fondsbeleggingen	-/- 171,2	31,4	-/- 4,8	-/- 40,9	-/- 12,8

A. Voorziening voor pensioenverplichtingen Nederland

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor werknemers in Nederland is als volgt opgebouwd:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	706,5	810,4
Fondsbeleggingen	- / - 729,3	- / - 854,5
Pensioenvoorziening	- / - 22,8	- / - 44,1

Het verloop van de pensioenvoorziening luidt als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken		
Stand per 1 januari	810,4	843,4
Toename toegekende pensioenaanspraken	14,3	18,2
Oprenting	34,0	35,4
Actuarieel resultaat	- / - 116,7	- / - 52,7
Betaalde pensioenuitkeringen	- / - 35,5	- / - 33,9
Stand per 31 december	706,5	810,4
Fondsbeleggingen		
Stand per 1 januari	854,5	843,0
Verwacht rendement	51,1	50,6
Ontvangen pensioenbijdrage werkgever	30,4	26,2
Actuarieel resultaat	- / - 171,2	- / - 31,4
Betaalde pensioenuitkeringen	- / - 35,5	- / - 33,9
Stand per 31 december	729,3	854,5

Alle fondsbeleggingen zijn ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds Gasunie.

In miljoenen euro's	2008	2007
Rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten		
Actuarieel resultaat op pensioenaanspraken	116,7	52,7
Actuarieel resultaat op fondsbeleggingen	- / - 171,2	- / - 31,4
Totaal actuariel verlies (2007: winst)	- / - 54,5	21,3

Het actuariel resultaat in 2008 wordt in belangrijke mate beïnvloed door enerzijds een hogere disconteringsvoet en anderzijds het negatieve rendement op fondsbeleggingen.

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, bedraagt ultimo 2008: 119,1 miljoen euro nadelig (ultimo 2007: 64,6 miljoen euro nadelig).

De fondsbeleggingen per beleggingscategorie zijn als volgt:

In percentages	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Zakelijke waarden	50	53
Obligaties	43	42
Liquiditeiten	7	5
Totaal	100	100

Het werkelijke rendement over 2008 op de fondsbeleggingen bedraagt -/- 14,7% (2007: 1,6%). De vennootschap verwacht in 2009 circa 30,9 miljoen euro (2008: circa 33,6 miljoen euro) aan pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd te zijn.

Het fonds heeft per 31 december 2008 geen financiering verstrekt aan N.V. Nederlandse Gasunie. Ultimo 2007 had het fonds 3,0 miljoen euro verstrekt, hetgeen dagelijks opeisbaar was door het fonds. De rentevergoeding was gebaseerd op één-maands interbancaire rente. Het pensioenfonds belegt niet in eigendommen of andere activa die door de vennootschap worden gebruikt.

In een overeenkomst tussen Stichting Pensioenfonds Gasunie en N.V. Nederlandse Gasunie heeft de vennootschap zich verplicht tot afdracht van een extra pensioenpremie ter aanvulling van de dekkingsgraad van het fonds tot 105%, voor zover de dekkingsgraad op 31 december van enig boekjaar lager is dan 105%. Op 31 december 2008 heeft het pensioenfonds – op basis van voorlopige cijfers – een dekkingsgraad van minder dan deze 105%.

Het pensioenfonds kan op grond van deze overeenkomst een aanvullende premiebijdrage vorderen van N.V. Nederlandse Gasunie en de aangesloten werkgevers om haar dekkingsgraad op balansdatum te verbeteren tot 105%. Op grond van een voorlopige berekening van het eigen vermogen en de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds kan deze aanvullende premiebijdrage voor de vennootschap 60 miljoen euro bedragen. Deze verplichting tot een aanvullende premiebijdrage is overeenkomstig de IFRS standaard ter zake niet in de balans verwerkt.

De totale pensioenlasten uit hoofde van deze toegezegde-pensioenregeling in de winst- en verliesrekening bestaan uit:

In miljoenen euro's	2008	2007
Toename toegekende pensioenaanspraken	14,3	18,2
Oprenting	34,0	35,4
Verwacht rendement pensioenbeleggingen	- / - 51,1	- / - 50,6
Totaal pensioenlasten	- / - 2,8	3,0

B. Voorziening voor pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland

De pensioenvoorziening heeft betrekking op de pensioenregeling zoals die geldt voor de werknemers van Gasunie Deutschland.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt opgebouwd:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	28,4	-
Fondsbeleggingen	-	-
Pensioenvoorziening	28,4	-

Het verloop van de pensioenvoorziening luidt als volgt:

In miljoenen euro's	2008
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	
Stand per 1 juli	25,8
Toename toegekende pensioenaanspraken	0,6
Oprenting	0,8
Actuarieel resultaat	1,2
Betaalde pensioenuitkeringen	-
Stand per 31 december	28,4

In miljoenen euro's	2008
Rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten	
Actuarieel resultaat op pensioenaanspraken	- / - 1,2
Actuarieel resultaat op fondsbeleggingen	-
Totaal actuariële verlies	- / - 1,2

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, bedraagt ultimo 2008: 1,2 miljoen euro nadelig.

De totale pensioenlasten uit hoofde van deze toegezegde-pensioenregeling in de winst- en verliesrekening bestaan uit:

In miljoenen euro's	2008	2007
Toename toegekende pensioenaanspraken	0,6	-
Oprenting	0,8	-
Verwacht rendement pensioenbeleggingen	-	-
Totaal pensioenlasten	1,4	-

C. Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening heeft betrekking op de jubileumuitkeringen die uitkeert aan haar werknemers bij dienstjubilea. Er is rekening gehouden met de kans dat de uitkering zal plaatsvinden en met de rekenrente die ook voor de pensioenverplichting wordt gehanteerd. De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	7,5	4,0
Toename door acquisitie	0,5	-
Toevoegingen	0,4	3,5
Stand per 31 december	8,4	7,5

D. Voorziening voor kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor postactieve en gepensioneerde werknemers

De N.V. Nederlandse Gasunie verstrekt overige vergoedingen aan niet-actieve en gepensioneerde medewerkers. De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	6,8	8,2
Toevoegingen	2,1	0,4
Aanwending in het boekjaar	- / - 0,8	- / - 1,8
Stand per 31 december	8,1	6,8

De voorziening heeft overwegend een langlopend karakter. De voorziening is niet afgefinancierd.

15. Voorzieningen

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Reorganisatiekosten	0,8	1,6
Totaal	0,8	1,6

Voorziening reorganisatiekosten

De mutaties in de voorziening reorganisatiekosten zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	1,6	3,5
Toevoegingen	0,1	0,4
Kortlopende deel van de voorziening	- / - 0,9	- / - 2,3
Stand per 31 december	0,8	1,6

De voorziening heeft overwegend een langlopend karakter.

16. Kortlopende financieringsverplichtingen

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Aflossingsverplichtingen op langlopende leningen	12,0	-
Kortlopende leningen	350,0	-
Kredietfaciliteit	-	247,9
Totaal kortlopende financieringsverplichtingen	362,0	247,9

Kredietfaciliteit

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft eind 2008 voor 350 miljoen euro aan kortlopende leningen opgenomen.

Daarnaast beschikt N.V. Nederlandse Gasunie over twee kredietfaciliteiten voor tijdelijke financiering met een waarde van 350 miljoen euro. Ultimo 2008 is onder deze kredietfaciliteiten geen geld opgenomen. De looptijd onder de kredietfaciliteit is maximaal één jaar. Bij in gebreke blijven, kunnen de kredietfaciliteiten worden ingetrokken. Er zijn géén zekerheden gesteld.

17. Handelsschulden en overige te betalen posten

In miljoenen euro's	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Handelsschulden	226,8	136,7
Afgeleide financiële instrumenten	0,4	-
Overige schulden en overlopende passiva	106,0	65,6
Handelsschulden en overige te betalen posten	333,2	202,3

De handelsschulden en overige te betalen posten zijn niet rentedragend. De afgeleide financiële instrumenten in 2008 betreffen renteswaps.

18. Financiële risico's

Algemeen

De belangrijkste risico's waaraan Gasunie onderhevig is zijn het marktrisico (bestaande uit renterisico en valutarisico), het kredietrisico en het liquiditeitsrisico. Gasunie past financieel risicomanagement toe met het doel deze risico's te beperken door operationele en financiële maatregelen. Afhankelijk van de aard en omvang van de risico's worden daartoe zonodig specifieke instrumenten ingezet.

De afdeling Treasury is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het financiële risicomanagement. De inzet van bepaalde risico-instrumenten behoeven de voorafgaande instemming van de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur wordt periodiek gerapporteerd over de aard en omvang van de risico's en de getroffen maatregelen.

Door N.V. Nederlandse Gasunie wordt gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten voor het beheersen van rente- en valutarisico's die voortvloeien uit de gewone bedrijfsuitoefening. Het risicobeleid is erop gericht om de kortetermijn-effecten van de rente- en koersschommelingen op het resultaat te beperken en om op lange termijn de vigerende markttrentes en marktwisselkoersen te volgen.

Financiële instrumenten worden alleen ingezet voor afdekking van risico's en niet voor handels- of andere doeleinden.

Voor de presentatie van valuta- en renterisico's vereist IFRS 7 gevoeligheidsanalyses die de financiële effecten van redelijkerwijs hypothetische veranderingen in relevante risicovariabelen laten zien op de winst- en verliesrekening en op het eigen vermogen. De effecten worden bepaald door de hypothetische veranderingen in de risicovariabelen te relateren aan de balanswaarde van de financiële instrumenten op verslagdatum. Hierbij wordt verondersteld dat de balanswaarde op verslagdatum een representatieve weergave is voor de gehele periode.

Renterisico

Het door de vennootschap gelopen risico door fluctuaties in de marktrente heeft voornamelijk betrekking op de langlopende verplichtingen met een variabele rente. Daarnaast loopt de vennootschap een renterisico in de periode tussen het besluit tot en de realisatie van de uitgifte van langlopende leningen met een vaste rente.

Bij de projectfinanciering van één van de geconsolideerde Joint Ventures is het renterisico in de periode vanaf het besluit om deze financiering te gaan realiseren tot moment van daadwerkelijk financieren, beheerst met behulp van een swaptransactie. Met deze swaptransactie wordt tevens het renterisico gedurende de looptijd van de projectfinanciering beheerst. De transactie heeft ten doel de wijzigingen in de (rente)kasstromen als gevolg van wijzigingen in de marktrente effectief te compenseren (cash flow hedge).

Het variabel rentedragende deel van de leningen portefeuille bedraagt 16% (2007: 20%). Bij een rentestijging van 1%-punt stijgen de jaarlijkse rentelasten van de leningen portefeuille met 5,9 miljoen euro (2007: 4,3 miljoen euro).

Het effect van 1%-punt stijging/daling op de waardering van de financiële instrumenten die worden verantwoord met rechtstreekse verwerking van mutaties in het eigen vermogen bedraagt -/- 7 miljoen euro (2007: geen) na aftrek van vennootschapsbelasting.

Valutarisico

Valutarisico's ontstaan, zoals gedefinieerd in IFRS 7, bij financiële instrumenten als deze zijn afgesloten in een valuta die ongelijk is aan de functionele valuta en die van een monetaire aard zijn.

De N.V. Nederlandse Gasunie streeft er naar om valutarisico's te beperken. Er wordt daarbij gebruik gemaakt van termijncontracten en valutaswaps. Valuta-instrumenten worden uitsluitend toegepast op basis van onderliggende posities. Valutarisico's worden volledig afgedekt voorzover er in voldoende mate zekerheid bestaat over de omvang en het tijdstip van de kasstromen in vreemde valuta.

Aan de passiva zijde is er een lening van CHF 700 mln. Het valutarisico op deze lening is volledig geswapt naar euro. Verder resteren er posities in GBP ter waarde van 2,3 miljoen euro in 2008 en 5,1 miljoen euro in 2007. De vreemde valutaposities in 2007 zijn hoofdzakelijk ontstaan door contracten met buitenlandse aannemers voor de bouw van de BBL leiding.

Ultimo 2008 waren er geen verplichtingen met termijntransacties afgedekt (2007: 10,0 miljoen euro). De omrekening van de vreemde valuta naar euro heeft plaatsgevonden tegen de ultimo jaarkoers.

in miljoenen euro's	Positie	Stijging / daling koers	Effect op winst voor belasting	Effect op eigen vermogen
2008				
Euro/GBP	2,3	+ 10%	-/- 0,2	-
Euro/CHF	121,0	+ 10%	-/- 12,1	-/- 3,0
2007				
Euro/GBP	5,1	+ 10%	-/- 0,8	-

Er zijn geen andere vreemde valutaposities van significante omvang.

Kredietrisico

Het kredietrisico bestaat uit het verlies dat zou ontstaan indien op verslagdatum tegenpartijen volledig in gebreke zouden blijven en hun contractuele verplichtingen niet na zouden komen. De onderneming loopt geen belangrijk kredietrisico ten aanzien van een enkele individuele afnemer of tegenpartij. Zie ook punt 8 van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Bij toepassing van afgeleide financiële instrumenten hanteert de onderneming ter beperking van het tegenpartijrisico per partij strikte limieten met betrekking tot de hoogte van het risico, dat op de partij mag worden gelopen. De onderneming heeft selectiecriteria opgesteld ten aanzien van tegenpartijen van financiële instrumenten. Deze criteria beperken het risico verbonden aan mogelijke kredietconcentraties en marktrisico's.

Ontvangen garantiestellingen

De N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen hebben de volgende garantiestellingen ontvangen van derden:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008		31 dec. 2007	
	aantal	waarde	aantal	waarde
Bankgaranties	62	96,0	62	47,8
Deposits	15	3,9	19	5,0
Sureties	26	58,5	20	54,3
	103	158,4	101	107,1

De ontvangen bankgaranties en sureties betreffen zekerheden uit gastransportovereenkomsten. De ontvangen bankgaranties betreffen naast ontvangen zekerheden uit gastransportovereenkomsten voornamelijk zekerstellingen van aannemers bij nieuwbouwactiviteiten.

Zowel de bankgaranties als de sureties betreffen garanties die niet in geld worden aangehouden. De rente op deposits wordt aan de garantieverstrekker vergoed. De looptijd van de ontvangen garantiestelling is over het algemeen kort van aard (1-2 jaar) en de garantiestellingen zijn niet vrij overdraagbaar.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat de onderneming over onvoldoende liquide middelen beschikt om de lopende betalingen te verrichten. Het beleid van Gasunie is het reduceren van dit risico tegen minimale kosten. De mogelijkheden tot reduceren van dit risico hangt samen met de solvabiliteit van de onderneming. Als solvabele onderneming is Gasunie goed in staat om kredietfaciliteiten aan te trekken. Voor de kwantificering van het risico werkt Gasunie met een meerjarenplanning voor de kapitaalslasten en liquiditeitsprognose met een horizon van minimaal een jaar voor de operationele uitgaven.

De vennootschap heeft gecommitteerde kredietfaciliteiten tot 350 miljoen euro en een Medium Term Note programma ter grootte van 5 miljard euro (2007: 2,5 miljard euro).

Dividendbeleid

Het financieringsbeleid van N.V. Nederlandse Gasunie is erop gericht de strategie van de onderneming te ondersteunen. Een adequate en stabiele verhouding tussen vreemd en eigen vermogen en daarmee het dividendbeleid, is hierbij essentieel.

Looptijden verplichtingen

De looptijd van de verplichtingen op balansdatum is als volgt:

In miljoenen euro's	Totaal	Direct oepsbaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
2008					
Langlopende verplichtingen					
- rentedragende leningen	3.186,1	-	-	1.866,1	1.320,0
Kortlopende verplichtingen					
- kortlopende financieringsverplichtingen	362,0	-	362,0	-	-
- handelsschulden	226,8	222,9	3,9	-	-
- overige schulden en overlopende passiva	106,0	35,5	56,8	4,3	9,4
- belastingverplichtingen	-	-	-	-	-
Totaal 2008	3.880,9	258,4	422,7	1.870,4	1.329,4
2007					
Langlopende verplichtingen					
- rentedragende leningen	1.000,0	-	-	-	1.000,0
Kortlopende verplichtingen					
- kortlopende financieringsverplichtingen	247,9	-	247,9	-	-
- handelsschulden	136,7	131,7	5,0	-	-
- overige schulden en overlopende passiva	65,6	37,1	28,5	-	-
- belastingverplichtingen	8,0	8,0	-	-	-
Totaal 2007	1.458,2	176,8	281,4	-	1.000,0

Verstreckte garantiestellingen

De N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen hebben de volgende garantiestellingen afgegeven aan derden:

In miljoenen euro's	31 dec. 2008		31 dec. 2007	
	aantal	waarde	aantal	waarde
Bankgaranties	5	16,4	8	9,3
Parent Guarantees	1	15,0	1	21,6
Letters of Credit	-	-	1	0,4
Escrow	1	3,3	1	4,1
	7	34,7	11	35,4

De zekerheden worden afgegeven voor een specifieke doelstelling en hebben hoofdzakelijk betrekking op investeringsprojecten.

De escrow is de enige garantiestelling waarop circa 50% in geld is gestort. De rente op escrow wordt aan de garantieverstrekker vergoed. De looptijd van de verstrekte garantiestellingen zijn in het algemeen kort van aard (1-2 jaar) en de garantiestellingen zijn niet vrij overdraagbaar.

De N.V. Nederlandse Gasunie zich eind 2008 garant gesteld richting MAN Turbo AG voor maximaal 15 miljoen euro voor het nakomen van gemaakte afspraken tussen MAN Turbo AG en de door Gasunie in de acquisitie verkregen rechtspersoon Gasunie Deutschland Transport Services GmbH. De garantiestelling loopt af zodra aan de onderliggende afspraken is voldaan.

Reële waarde en boekwaarde van financiële instrumenten

In onderstaand overzicht zijn opgenomen die financiële instrumenten waarbij de reële waarde op balansdatum materieel afwijken van de boekwaarde; de reële waarde van de overige financiële activa en passiva benadert de boekwaarde.

In miljoenen euro's	Reële waarde	Boekwaarde
2008		
Rentedragende leningen	3.327,7	3.186,1
2007		
Rentedragende leningen	960,0	1.000,0

De rentedragende leningen betreffen voor 2,9 miljard euro obligaties met een notering op de beurzen van Amsterdam en Zurich. De reële waarde betreft de marktwaarde tegen de slotkoers per ultimo jaar. De reële waarde van de onderhandse leningen ter waarde van 320 miljoen euro zijn berekend door middel van het disconteren van de toekomstige cash flows tegen de actuele rentecurve.

19. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen vanwege Nord Stream

In het 4e kwartaal 2007 heeft N.V. Nederlandse Gasunie een voorwaardelijke overeenkomst gesloten met Gazprom. Op grond van deze overeenkomst heeft N.V. Nederlandse Gasunie op 10 juni 2008 een belang van 9% verkregen in de Nord Stream-gaspijpleiding die door de Baltische Zee van Rusland naar Duitsland loopt. De verwachte investeringswaarde door Nord Stream AG in de gaspijpleiding bedraagt circa 7,4 miljard euro, exclusief financieringskosten.

Het project zal in belangrijke mate worden gefinancierd met vreemd vermogen. De investeerders staan tijdens de bouwfase voor hun aandeel in het project jegens de vreemd-vermogensverschaffers garant. Uitgaande van een maximale externe financieringsbehoefte van 6,1 miljard euro bedraagt de omvang van de garantie voor N.V. Nederlandse Gasunie maximaal circa 550 miljoen euro.

N.V. Nederlandse Gasunie heeft met de andere aandeelhouders van Nord Stream een option agreement afgesloten. Hierin zijn een aantal situaties vastgelegd, op grond waarvan N.V. Nederlandse Gasunie het recht heeft om haar gehele positie in Nord Stream over te dragen aan de

andere aandeelhouders. De maximale waarde van deze garantiestelling bedraagt voor N.V. Nederlandse Gasunie 0,9 miljard euro.

Tevens is in het 4e kwartaal 2007 door N.V. Nederlandse Gasunie een voorwaardelijke overeenkomst gesloten met Gazprom. Op grond van deze overeenkomst kan Gazprom een belang van 9% verkrijgen in de BBL-gaspijpleiding die Nederland met Engeland verbindt. Effectuering is mede afhankelijk van te verkrijgen toestemming van de andere aandeelhouders in de betrokken entiteiten.

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2008 heeft N.V. Nederlandse Gasunie voor ruim 865 miljoen euro niet in de balans opgenomen verplichtingen inzake investeringsprojecten. Hierin is inbegrepen een bedrag van 470 miljoen euro voor de aanleg van Noord-Zuid, 160 miljoen euro voor de bouw van de LNG-terminal (Gate terminal) en 50 miljoen euro in het kader van de bouw van de gasopslag in Zuidwending.

Ultimo 2007 heeft N.V. Nederlandse Gasunie voor ruim 607 miljoen euro niet in de balans opgenomen verplichtingen inzake investeringsprojecten. Hierin is inbegrepen een bedrag van 279 miljoen euro voor de aanleg van Noord-Zuid, 243 miljoen euro voor de bouw van de LNG-terminal (Gate terminal) en 31 miljoen euro in het kader van de bouw van de gasopslag in Zuidwending.

Leaseverplichtingen (operational lease)

De leaseverplichtingen eind 2008 bedragen per jaar gemiddeld 11 miljoen euro (2007*: 9 miljoen euro).

Deze verplichtingen hebben betrekking op de operational lease-overeenkomsten van bedrijfswagens en privé auto's. De vaste leasevergoeding is onder andere gebaseerd op de waarde van het lease-object en de verwachte exploitatiekosten op basis van een genormeerde kilometrage per jaar. Daarnaast geldt een variabele vergoeding per kilometer indien het aantal genormeerde kilometers wordt overschreden. De gemiddelde looptijd van de leaseverplichtingen is circa 4 jaar. De werkelijke leasekosten over 2008 bedroegen circa 7 miljoen euro (2007: circa 6 miljoen euro).

Daarnaast is er een operational lease overeenkomst met betrekking tot computerapparatuur. Het betreft het leveren, vervangen en onderhouden van de kantoorautomatisering en het serverpark van Gasunie. De gemiddelde leasetermijn van de hardware betreft 4 jaar. Het leasecontract loopt tot en met 2013. De werkelijke leasekosten over 2008 bedroegen circa 4 miljoen euro (2007: circa 3 miljoen euro).

De leaseverplichtingen in de loop van de tijd zijn als volgt te specificeren:

Looptijd	Verplichting	Verplichting
	per 31 dec. 2008	per 31 dec. 2007*
0 – 1 jaar	€ 11 miljoen	€ 10 miljoen
1 – 5 jaar	€ 28 miljoen	€ 28 miljoen

* aangepast voor vergelijkingsdoeleinden

Overige verplichtingen

De overige verplichtingen ultimo 2008 bedragen 1,7 miljard euro (2007: 605 miljoen euro). Deze verplichtingen zijn als volgt samengesteld:

Looptijd	Contractwaarde per 31 dec. 2008	Contractwaarde per 31 dec. 2007
0 – 1 jaar	€ 28 miljoen	€ 85 miljoen
1 – 5 jaar	€ 504 miljoen	€ 422 miljoen
> 5 jaar	€ 1.169 miljoen	€ 98 miljoen

De overige verplichtingen hebben betrekking op verplichtingen die zijn aangegaan bij leveranciers ten behoeve van het uitvoeren van bedrijfsactiviteiten.

Nadere toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

20. Personeelskosten

In miljoenen euro's	2008	2007
Salarissen	119,5	101,2
Sociale lasten	7,8	5,5
Salarissen en sociale lasten	127,3	106,7
Pensioenkosten	- / - 2,2	1,1
Mutatie voorzieningen secundaire arbeidsvoorwaarden	1,8	- / - 0,9
Overige personeelskosten	- / - 0,4	0,2

Bezoldiging van bestuurders en commissarissen

I. Bestuurder(s) van de vennootschap

In euro's	Periodiek betaalde beloningen	Variabele beloning	Werkgeversbijdrage secundaire arbeidsvoor- waarden (inclusief pensioenlasten)
2008			
Raad van Bestuur			
Mr. M.P. Kramer, voorzitter	342.128	93.299	133.122
Drs. Ir. H.A.T. Chin Sue RC	242.345	52.531	112.791
Ing. E. Dam	242.345	54.865	111.344
Drs. P.E.G. Trienekens	242.345	61.869	104.490

Bovengenoemde variabele beloningen zijn gebaseerd op het bereiken van de afgesproken doelstellingen gedurende het verslagjaar. Zij bestaan uit collectieve Gasunie-doelstellingen en uit functiespecifieke doelstellingen. De collectieve Gasunie-doelstellingen hebben betrekking op te behalen financiële- en operationele resultaten.

De variabele beloningen zijn uitbetaald in 2009.

2007

Raad van Bestuur

Mr. M.P. Kramer, voorzitter	321.427	108.868	108.752
Drs. Ir. H.A.T. Chin Sue RC	233.023	77.911	97.022
Ing. E. Dam	233.023	77.911	96.019
Drs. P.E.G. Trienekens	233.023	77.911	89.568

Genoemde variabele beloningen zijn gebaseerd op het bereiken van de afgesproken doelstellingen gedurende het verslagjaar. Zij bestaan uit collectieve Gasunie-doelstellingen en uit functiespecifieke doelstellingen. De collectieve Gasunie-doelstellingen hebben betrekking op te behalen financiële- en operationele resultaten.

De variabele beloningen zijn uitbetaald in 2007 en 2008.

II. Commissarissen van de vennootschap

In euro's	Bezoldiging
2008	
Ir. G.J. van Luijk, voorzitter	38.253
Drs. C. Griffioen RA, vice-voorzitter	29.905
Ir. H.L.J. Noy	31.194
Prof. mr. H. M. van der Woude	22.000
Mw. mr. M.E.C. Pernot	13.400
Drs. A. Lont	26.799
Ir. J.P.H.J. Vermeire	26.250
2007	
Ir. G.J. van Luijk, voorzitter	38.015
Drs. C. Griffioen RA, vice-voorzitter	31.459
Ir. H.L.J. Noy	31.950
Prof. mr. H. M. van der Woude	22.000
Mw. mr. M.E.C. Pernot	25.886
Drs. A. Lont	26.624
Ir. J.P.H.J. Vermeire (aangetreden per 1 oktober 2007)	5.000

De bezoldiging van de leden van de Raad van Commissarissen over het boekjaar 2008 bedraagt in totaal 187.801 euro (2007: 180.934 euro).

21. Overige bedrijfslasten

In miljoenen euro's	2008	2007
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	216,2	157,6
Kosten van grond- en hulpstoffen	13,5	17,6
Overige bedrijfskosten	260,5	273,0
Totaal	490,2	448,2

Onder de "overige bedrijfskosten" zijn opgenomen de mutaties in de voorziening voor incurantheid van de voorraden ad 0,5 miljoen euro nadelig (2007: 0,2 miljoen euro nadelig).

22. Financieringsbaten

In miljoenen euro's	2008	2007
Interestbaten	9,8	2,6
Totaal financieringsbaten	9,8	2,6

De interestbaten hebben betrekking op uitgezette gelden en vorderingen. Van de interestbaten in 2007 heeft 0,9 miljoen euro betrekking op financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met de waardeveranderingen via de winst- en verliesrekening.

23. Financieringslasten

In miljoenen euro's	2008	2007
Interestlasten	98,5	51,6
Financieringskosten	5,0	1,0
Resultaten op vreemde valuta	1,1	-
Totaal financieringslasten	104,6	52,6

De interestlasten van de financiële verplichtingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs bedragen 62,6 miljoen euro (2007: 47,0 miljoen euro). Van de interestlasten in 2008 heeft 0,1 miljoen euro betrekking op financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met de waardeveranderingen via de winst- en verliesrekening. De interestlasten met betrekking op (kortlopende) financieringen bedragen 44,6 miljoen euro (2007: 4,6 miljoen euro).

Van bovenstaande rentelasten is in 2008 in totaal 8,8 miljoen euro geactiveerd (2007: niet van toepassing) rekening houdend met een gewogen gemiddelde rentevoet van 5,0% (2007: niet van toepassing).

24. Belastingen

De belastinglast over het resultaat in de geconsolideerde winst- en verliesrekening bestaat uit de volgende componenten:

In miljoenen euro's	2008	2007
Over het boekjaar verschuldigde vennootschapsbelasting	126,2	134,6
Aanpassingen uit voorgaande jaren (2004 t/m 2006)	1,7	0,0
Mutatie in uitgestelde belastingen	- / - 0,4	18,8
Totale belastinglast	127,5	153,4

De aansluiting tussen het effectieve belastingtarief en het toepasselijke belastingtarief voor de geconsolideerde jaarrekening luidt als volgt:

In procenten	2008	2007
Winst- en verliesrekening		
Toepasselijk tarief (Nederland nominaal)	25,5	25,5
Overige verschillen	- / - 1,1	0,6
Effectief tarief	24,4	26,1
Uitgestelde belastingen		
Toepasselijk tarief (voor volgende boekjaren)	25,5	25,5
Effectief tarief (voor volgende boekjaren)	25,5	25,5

De overige verschillen betreffen onder andere tariefsverschillen tussen Nederland (25,5%) en Duitsland (28,4%).

25. Aantal werknemers

De gemiddelde personeelsbezetting in fulltime-equivalenten bedraagt voor 2008: 1.681 (2007: 1.448). De personeelsbezetting bedraagt ultimo 2008 1.736 fulltime-equivalenten (2007: 1.448).

26. Uitgekeerd en voorgesteld dividend

De Raad van Bestuur stelt voor om van de winst over 2008 één-vierde gedeelte (98,5 miljoen euro) toe te voegen aan de algemene reserve en drie-vierde gedeelte (295,6 miljoen euro) aan de aandeelhouder uit te keren.

Over 2007 is 78,0 miljoen euro interim- en 248,4 miljoen euro slotdividend betaald.

27. Nadere toelichting op de segmenten, producten en diensten.

De informatie wordt gesegmenteerd naar de activiteiten van de groep en de geografische gebieden waarin de groep actief is. De bedrijfssegmenten weerspiegelen de managementstructuur van de groep. De volgende segmenten worden onderscheiden:

- **Gereguleerd Netbeheer Nederland en Duitsland (TSO)**
Dit segment beslaat het netbeheer en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- **Joint Ventures & Business Development (non TSO)**
Dit segment richt zich op het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen en op het benutten van de geologische infrastructuur voor de opslag van aardgas. Deelname in (inter)nationale projecten op het gebied van aardgasinfrastructuur in Nederland en Duitsland maken hiervan eveneens deel uit. Onder dit segment vallen tevens de Joint Ventures voor pijpleidingen die het Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten, zoals de BBL-leiding naar het Verenigd Koninkrijk.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de segmenten wijken niet af van de grondslagen zoals die in de geconsolideerde en vennootschappelijke jaarrekening worden gehanteerd.

De activa, verplichtingen, opbrengsten en resultaten van een segment omvatten zowel posten die rechtstreeks tot dat segment behoren als posten die redelijkerwijs aan dat segment kunnen worden toegerekend. De transactiepreizen voor leveringen tussen segmenten worden bepaald op zakelijke basis.

Informatie over activa en verplichtingen

In miljoenen euro's	Activa		Verplichtingen	
	31 dec. 2008	31 dec. 2007	31 dec. 2008	31 dec. 2007
Segmenten				
- Gereguleerd Netbeheer	9.282	6.513	809	205
- J.V. & Business Development	652	404	46	21
Segmententotaal	9.934	6.917	855	226
Niet-gealloceerde activa en verplichtingen	-	-	3.548	1.248
Totaal geconsolideerde activa en verplichtingen	9.934	6.917	4.403	1.474

In miljoenen euro's	Investerings in geassocieerde deelnemingen		Aandeel in het eigen vermogen van geassocieerde deelnemingen	
	2008	2007	2008	2007
Segmenten				
- Gereguleerd Netbeheer	-	-	358	-
- J.V. & Business Development	3	1	15	12
Segmententotaal	3	1	373	12
	Acquisities in geassocieerde deelnemingen			
	2008	2007		
Segmenten				
- Gereguleerd Netbeheer	348	-		
- J.V. & Business Development	-	-		
Segmententotaal	348	1		

28. Informatie over opbrengsten en resultaat

In miljoenen euro's	Opbrengsten		Segmentresultaat	
	2008	2007	2008	2007
Voortgezette bedrijfsactiviteiten				
Segmenten				
- Gereguleerd Netbeheer	1.432	1.257	580	603
- J.V. & Business Development	74	62	23	26
Segmententotaal	1.506	1.319	603	629
Niet-toegerekende kosten hoofd- kantoor en functionele afdelingen			-	-
Niet toegerekende financierings- baten en –lasten			- / - 81	- / - 41
Resultaat vóór belastingen			522	588
Belastingen			- / - 128	- / - 153
Resultaat op voortgezette bedrijfsactiviteiten ná belastingen			394	435
Resultaat op beëindigde bedrijfsactiviteiten ná belastingen			-	-
Opbrengsten en resultaat over de periode	1.506	1.319	394	435

Opbrengsten betreffen opbrengsten verkregen van aan derden geleverde diensten en voor het segment Gereguleerd Netbeheer tevens opbrengsten verkregen met geleverde diensten aan het segment Joint Ventures & Business Development. Gedurende 2008 bedroegen deze opbrengsten 11,9 miljoen euro (2007: 14,9 miljoen euro).

29. Overige segmentinformatie

In miljoenen euro's	Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen	
	2008	2007
Segmenten		
- Gereguleerd Netbeheer	10	-
- J.V. & Business Development	-	10
Segmententotaal	10	10

In miljoenen euro's	Afschrijvingen en amortisatie		Andere materiële niet-geldelijke posten dan afschrijvingen	
	2008	2007	2008	2007
Segmenten				
- Gereguleerd Netbeheer	193	194	- / - 148	1
- J.V. & Business Development	7	8	-	-
Segmententotaal	200	202	- / - 148	1

De "Andere materiële niet-geldelijke posten dan afschrijvingen" in 2008 betreft voornamelijk het bijzondere waardeverlies op de materiële vaste activa ad 150 miljoen euro.

30. Informatie over producten en diensten

In miljoenen euro's	2008	2007
Voortgezette bedrijfsactiviteiten		
Segment Gereguleerd Netbeheer		
- gastransport	1.424	1.251
- overige	8	6
	1.432	1.257
Segment J.V. & Business Development		
- gastransport	67	61
- overige	7	1
	74	62
Beëindigde bedrijfsactiviteiten	-	-
Totaal	1.506	1.319

31. Geografische informatie

Bij het bepalen van de opbrengsten van derden en de vaste activa per geografisch gebied wordt primair bepaald aan de hand van het gebied, waar het transport plaatsvindt.

In miljoenen euro's	Opbrengsten van derden		Vaste activa	
			31 dec.	31 dec.
	2008	2007	2008	2007
Nederland	1.299	1.258	5.388	5.242
Buiten Nederland	207	61	1.888	309
Totaal	1.506	1.319	7.276	5.551

Gasunie heeft sinds 1 juli 2008 activiteiten in twee geografische gebieden: in Nederland en buiten Nederland.

32. Belangrijke cliënten

De vennootschap behaalt in 2008 en 2007 ten minste 10 procent van haar externe opbrengsten ter zake van gastransport bij één enkele externe cliënt.

Vennootschappelijke jaarrekening

Vennootschappelijke balans per 31 december (vóór winstbestemming)

In miljoenen euro's	2008	2007
Activa		
Vaste activa		
- materiële vaste activa	5.330,1	5.182,1
- financiële vaste activa	2.594,2	391,3
- uitgestelde belasting vorderingen	1.004,7	1.033,1
- pensioenactief	22,8	44,1
	8.951,8	6.650,6
Vlottende activa		
- voorraden	26,2	20,8
- handelsvorderingen en overige vorderingen	232,1	229,6
- vorderingen op groepsmaatschappijen	-	-
- liquide middelen	113,8	20,3
	9.323,9	6.921,3
Passiva		
Eigen vermogen		
- geplaatst kapitaal	0,2	0,2
- herwaarderingsreserve	2.627,7	2.706,5
- wettelijke reserve deelnemingen	- / - 16,0	-
- algemene reserve	2.525,0	2.301,3
- resultaat boekjaar	394,1	435,2
	5.531,0	5.443,2
Voorzieningen	16,8	15,9
Langlopende schulden		
- langlopende financiële verplichtingen	3.116,1	1.000,0
Kortlopende schulden		
- kortlopende financiële verplichtingen	462,0	247,9
- handelsschulden en overige te betalen posten	195,5	198,4
- schulden aan groepsmaatschappijen	2,5	7,2
- belastingverplichtingen	-	8,7
	9.323,9	6.921,3

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening

In miljoenen euro's	2008	2007
Opbrengsten	1.384,1	1.333,3
Salarissen en sociale lasten	- / - 115,7	- / - 107,7
Overige bedrijfslasten	- / - 421,5	- / - 438,2
Afschrijvingskosten	- / - 170,1	- / - 193,6
Som der bedrijfslasten	- / - 707,3	- / - 739,5
Bedrijfsresultaat	676,8	593,8
Financieringsbaten- en lasten	- / - 30,5	- / - 26,9
Resultaat verkoop kapitaalsbelangen	0,7	-
Aandeel in resultaat kapitaalsbelangen	- / - 94,2	22,2
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering vóór belastingen	552,8	589,1
Belastingen	- / - 158,7	- / - 153,9
Resultaat na belastingen	394,1	435,2

Toelichting op de vennootschappelijke financiële overzichten

1 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De vennootschappelijke jaarrekening is opgesteld overeenkomstig met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving en de wettelijke bepaling inzake de jaarrekening (NL GAAP) waarbij gebruik is gemaakt van de in Burgerlijk Wetboek 2 artikel 362 lid 8 geboden mogelijkheid om in de vennootschappelijke jaarrekening de waarderingsgrondslagen toe te passen die ook worden toegepast in de geconsolideerde jaarrekening. Dit betreffen de bepalingen van de IFRS, zoals aanvaard door de Europese Unie.

Voor de grondslagen voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening. In deze toelichting worden de aanvullingen op de toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten vermeld.

Belangen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd op netto-vermogenswaarde. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen.

2 Nadere toelichting op de vennootschappelijke balans

Materiële vaste activa

In miljoenen euro's	Boekwaarde per 1 jan. 2008	Investe- ringen	Desin- veste- ringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde per 31 dec. 2008
Bedrijfsgebouwen en terreinen	105,8	6,9	0,5	3,6	108,6
Compressorstations	319,2	27,5	-	22,4	324,3
Installaties	641,4	43,0	1,5	41,1	641,8
Hoofdtransportleidingen c.a.	3.087,7	44,8	2,2	57,2	3.073,1
Regionale transportleidingen c.a.	758,2	15,9	2,6	13,9	757,6
Andere vaste bedrijfsmiddelen	100,5	19,5	0,5	28,2	91,3
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	169,3	164,1	-	-	333,4
Totaal voor boekjaar 2008	5.182,1	321,7	7,3	166,4	5.330,1

In miljoenen euro's	Aanschaf- waarde per 31 dec. 2008	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2008	Aanschaf- waarde per 31 dec. 2007	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2007
Bedrijfsgebouwen en terreinen	179,9	71,3	173,5	67,7
Compressorstations	432,3	108,0	404,8	85,6
Installaties	848,3	206,5	806,8	165,4
Hoofdtransportleidingen c.a.	3.444,3	371,2	3.401,7	314,0
Regionale transportleidingen c.a.	854,3	96,7	841,0	82,8
Andere vaste bedrijfsmiddelen	305,9	214,6	286,9	186,4
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	333,4	-	169,3	-
Totaal	6.398,4	1.068,3	6.084,0	901,9

*) inclusief eventuele bijzondere waardeverminderingen

Financiële vaste activa

In miljoenen euro's	2008	2007
<u>Groepsmaatschappijen</u>		
Kapitaalsbelang per 1 januari	61,3	17,7
Mutaties		
- Investerings	948,9	24,5
- Rechtstreekse eigen vermogen mutaties	- / - 16,0	-
- Resultaat groepsmaatschappijen	- / - 94,7	19,7
- Dividenduitkeringen	- / - 0,1	- / - 0,6
Kapitaalsbelang per 31 december	899,4	61,3
Financiering per 1 januari	317,6	335,0
Mutaties		
- Verstrekte langlopende leningen	1.400,0	6,2
- Aflossing langlopende leningen	- / - 38,2	- / - 23,6
Financiering per 31 december	1.679,4	317,6
Balans per 31 december	2.578,8	378,9
Investerings in geassocieerde deelnemingen	15,4	11,1
Overige kapitaalsbelangen	-	1,3
Totaal financiële vaste activa	2.594,2	391,3

Voor een toelichting op de Investerings in geassocieerde deelnemingen en de Overige kapitaalsbelangen verwijzen wij naar respectievelijk punt 4 en punt 5 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans in de geconsolideerde jaarrekening.

Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 756.000 euro en is verdeeld in 7.560 aandelen van elk 100 euro nominaal. Hiervan zijn 1.512 aandelen geplaatst en volgestort.

De geplaatste aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

De mutaties in het geplaatst kapitaal zijn als volgt:

In euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	151.200	151.200
Mutaties	-	-
Stand per 31 december	151.200	151.200

Herwaarderingsreserve

De mutaties in de herwaarderingsreserve zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	2.706,5	2.812,0
Gerealiseerd deel van de ongerealiseerde herwaardering	- / - 77,5	- / - 104,2
Overgeboekt naar de winst- en verliesrekening	- / - 1,3	- / - 1,3
Stand per 31 december	2.627,7	2.706,5

In de herwaarderingsreserve zijn opgenomen de herwaardering van de materiële vaste activa per 1 januari 2004 en de cash flow hedge reserve. Volledigheidshalve verwijzen wij ook naar de toelichting in de geconsolideerde jaarrekening.

Wettelijke reserve deelnemingen

De mutaties in de wettelijke reserve deelnemingen zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	-	-
Aandeel in de in de rechtstreekse vermogensmutaties van deelnemingen,	- / - 21,5	-
waarvan vennootschapsbelasting	5,5	-
Stand per 31 december	- / - 16,0	-

Algemene reserve

De mutaties in de algemene reserve zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	2.379,3	2.259,2
Bestemming resultaat voorgaand boekjaar	108,8	-
Saldo van actuariële winsten en verliezen terzake van personeelsbeloningen, waarvan vennootschapsbelasting	- / - 54,5 13,9	21,3 - / - 5,4
Gerealiseerd deel van de ongerealiseerde herwaardering	77,5	104,2
	2.525,0	2.379,3
Af: uitgekeerd interim dividend	-	- / - 78,0
Stand per 31 december	2.525,0	2.301,3

Resultaat boekjaar

De mutaties in het resultaat boekjaar zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2008	2007
Stand per 1 januari	435,2	382,8
Uitgekeerd dividend	- / - 326,4	- / - 382,8
Bestemming van het resultaat	- / - 108,8	-
Resultaat over het boekjaar	394,1	435,2
Stand per 31 december	394,1	435,2

Voorzieningen

In miljoenen euro's	2008	2007
Voorzieningen voor jubileumuitkeringen	7,9	7,4
Voorzieningen voor secundaire arbeidsvoorwaarden	8,1	6,8
Voorzieningen voor reorganisatiekosten	0,8	1,7
Totaal voorzieningen	16,8	15,9

Voor een nadere specificatie van deze voorzieningen verwijzen wij naar de nadere toelichting op de geconsolideerde balans (punten 13 en 14) in de geconsolideerde jaarrekening.

Overige posten in de vennootschappelijke balans

Voor een toelichting op de overige posten in de vennootschappelijke balans verwijzen wij naar de toelichting op de desbetreffende geconsolideerde posten in de geconsolideerde jaarrekening.

3 Nadere toelichting op de vennootschappelijke winst- en verliesrekening

Overige bedrijfslasten

In miljoenen euro's	2008	2007
Aan investeringen toegerekende kosten	- / - 68,0	- / - 68,1
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	223,7	200,1
Kosten van grond- en hulpstoffen	13,5	17,6
Overige bedrijfskosten	252,3	288,6
Totaal	421,5	438,2

De toelichting op de bezoldiging van bestuurders en commissarissen is opgenomen in de toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten.

Honoraria externe accountant

Ten laste van de rechtspersoon zijn in het boekjaar de volgende honoraria gekomen ter zake van werkzaamheden die door de accountantsorganisatie zijn uitgevoerd die belast is met het onderzoek van deze jaarrekening. In deze opgave zijn mede begrepen de overeenkomstige honoraria bij de geconsolideerde dochtermaatschappijen.

In miljoenen euro's	2008	2007
Onderzoek van de jaarrekening	0,6	0,3
Andere controleopdrachten	0,8	0,2
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0,5	0,2
Andere niet-controlediensten	0,2	0,1
Totaal	2,1 *)	0,8*)

*) Waarvan Ernst & Young Accountants LLP 1,0 miljoen euro (2007: 0,7 miljoen euro) en overige tot Ernst & Young behorende kantoren 1,1 miljoen euro (2007: 0,1 miljoen euro).

Financieringsbaten en -lasten

In miljoenen euro's	2008	2007
Interestbaten	73,1	25,4
Financieringsbaten	73,1	25,4
Interestlasten	- / - 98,5	- / - 51,3
Financieringskosten	- / - 5,0	- / - 1,0
Resultaten op vreemde valuta	- / - 0,1	-
Financieringslasten	- / - 103,6	- / - 52,3
Saldo	- / - 30,5	- / - 26,9

Overige posten in de vennootschappelijke winst- en verliesrekening

Voor een toelichting op de overige posten in de vennootschappelijke winst- en verliesrekening verwijzen wij naar de toelichting op de desbetreffende geconsolideerde posten in de geconsolideerde jaarrekening.

Overzicht deelnemingen

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal
Gas Transport Services B.V.	Groningen	100%
Gasunie BBL B.V.	Groningen	100%
Gasunie Engineering B.V.	Groningen	100%
Gasunie LNG Holding B.V.	Groningen	100%
Gasunie Zuidwending B.V.	Groningen	100%
Gasunie Infrastructuur AG	Zug, Zwitserland	100%
Gastransport Noord-West Europa Holding B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Service 1 B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Service 2 B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Service 3 B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Service 4 B.V.	Groningen	100%
Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Transport Services Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Technical Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Cupa Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Cupa Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
BBL Company V.O.F	Groningen	60%
Gate terminal Management B.V.	Rotterdam	50%
Gate terminal C.V.	Rotterdam	40%
Gate terminal B.V.	Rotterdam	40%
Zuidwending V.O.F.	Groningen	50%
C.V. Gasexpansie IJmond	Groningen	50%
Eurohub GmbH	Haan, Duitsland	50%
APX B.V.	Amsterdam	26,1%
Energie Data Services Nederland B.V.	Arnhem	25%
Eemshaven LNG Terminal B.V.	's Hertogenbosch	25%
DEUDAN - Holding GmbH	Hannover, Duitsland	51%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	33,3%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH & Co. KG	Handewitt, Duitsland	33,3%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	28,7%

De Raad van Bestuur,

M.P. Kramer, voorzitter

H.A.T. Chin Sue

E. Dam

P.E.G. Trienekens

De Raad van Commissarissen,

G.J. van Luijk, voorzitter

C. Griffioen, vice-voorzitter

A. Lont

H.L.J. Noy

J.P.H.J. Vermeire

M.H. van der Woude

Groningen, 13 maart 2009

Overige gegevens

Winstbestemming

De Raad van Bestuur acht een reservering van de winst op grond van artikel 39 lid 2 van de Statuten niet noodzakelijk. Hierdoor staat de winst over het boekjaar ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

De Raad van Bestuur stelt voor om van de winst over 2008 één-vierde gedeelte (98,5 miljoen euro) toe te voegen aan de algemene reserve en drie-vierde gedeelte (295,6 miljoen euro) aan de aandeelhouder uit te keren.

Accountantsverklaring

Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
en de Raad van Commissarissen
van N.V. Nederlandse Gasunie

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2008 van N.V. Nederlandse Gasunie te Groningen gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de vennootschappelijke jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans per 31 december 2008, winst-en-verliesrekening, overzicht van de totale baten en lasten en kasstroomoverzicht over 2008 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De vennootschappelijke jaarrekening bestaat uit de vennootschappelijke balans per 31 december 2008 en de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening over 2008 met de toelichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevatten, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening.

De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de vennootschap heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Nederlandse Gasunie per 31 december 2008 en van het resultaat en de kasstromen over 2008 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de vennootschappelijke jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de vennootschappelijke jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Nederlandse Gasunie per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Groningen, 13 maart 2009.

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. Drs. P.J.T.A. van Kleef RA

VGM-katern

KATERN OVER VEILIGHEID, GEZONDHEID EN MILIEU (VGM)

GASUNIE COMMITMENT VOOR VEILIGHEID, GEZONDHEID EN MILIEU

Gasunie geeft veiligheid, gezondheid en milieu de hoogste prioriteit, omdat het een voorwaarde is voor het voortbestaan van de onderneming.

Dit commitment past bij de missie van Gasunie om te zorgen voor veilig, betrouwbaar en duurzaam gastransport. Het vermijden van risico's tijdens de uitvoering van de werkzaamheden is een kernelement bij alle activiteiten van Gasunie.

Wij willen voortdurend onze prestaties ten aanzien van veiligheid, gezondheid en milieu verbeteren en passen nieuw ontwikkelde technieken en kennis toe.

Normen

Wij zullen voldoen aan hoge eisen voor veiligheid, gezondheid en milieu, zodat eigen medewerkers, derden die voor ons werkzaam zijn en het milieu worden beschermd.

Geen ongevallen, ernstige incidenten en leidingbeschadigingen

Ons doel is het voorkomen van alle ongevallen, ernstige incidenten en leidingbeschadigingen. We streven dat doel krachtig na. Ook buiten de werksituatie stimuleren wij Gasunie-medewerkers veilig en gezond te leven.

Bij activiteiten brengen wij vooraf de veiligheids- en gezondheidsrisico's in kaart. Wij zullen adequate maatregelen treffen om die risico's weg te nemen.

Wij handhaven de veiligheid en betrouwbaarheid van het gastransportnetwerk op het niveau van onze eigen standaarden en overeenkomstig de wettelijke eisen voor externe veiligheid.

In samenwerking met alle betrokken partijen zullen wij het aantal leidingbeschadigingen door derden terugdringen.

Vermindering milieubelasting

Wij zorgen ervoor dat al onze activiteiten vanuit milieuoogpunt verantwoord worden uitgevoerd. Wij gaan efficiënt met ons energieverbruik om en zullen de uitstoot van schadelijke stoffen beperken. Wij verminderen de hoeveelheid afval en stimuleren hergebruik.

Met andere bedrijven uit onze branche streven we naar standaarden voor onze industrie op basis van zelfregulering.

Duurzaam ondernemen

Wij zijn bereid een bijdrage te leveren aan de beheersing en oplossing van maatschappelijke vraagstukken die te maken hebben met onze activiteiten.

Wij leveren een bijdrage aan de overgang naar een duurzame energievoorziening.

Wij willen de positie van aardgas als milieuvriendelijke energiebron versterken.

Verantwoordelijkheid en verantwoording

De Raad van Bestuur blijft op de hoogte van de belangrijke gebeurtenissen op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu en ziet erop toe dat het managementsysteem voor veiligheid, gezondheid en milieu goed functioneert en dat de regels worden nageleefd. De Raad zorgt ervoor dat de inzet van mensen en middelen zodanig is dat aan deze afspraken kan worden voldaan. De Raad zal zich publiekelijk verantwoorden met betrekking tot de naleving van dit commitment.

Het management is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en motivatie van de medewerkers. Het management ziet erop toe dat dit commitment en de wet- en regelgeving worden nageleefd.

Iedere Gasunie-medewerker en iedere medewerker van derden werkzaam voor Gasunie, is persoonlijk verantwoordelijk voor naleving van dit commitment en van de wet- en regelgeving. Dit is een belangrijke voorwaarde voor dienstverband of contract.

Assurance report

Aan: de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en de Raad van Commissarissen van de N.V. Nederlandse Gasunie

Opdracht

Wij hebben een assurance-opdracht uitgevoerd overeenkomstig Standaard 3410 'Assurance standaard inzake maatschappelijk verslagen' aangaande het VGM-katern 2008 van de N.V. Nederlandse Gasunie ('Gasunie'). Onze assurance-opdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid dat de informatie in het VGM-katern 2008 in alle van materieel belang zijnde opzichten, een betrouwbare en toereikende weergave is van het beleid, de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen gedurende 2008.

De vergelijkende cijfers van het jaar 2006 zijn geen onderdeel van ons onderzoek geweest. De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en zijn geringer in diepgang dan de procedures die wij uitvoeren bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid.

Beperking in de opdracht

De cijfers van Gasunie Duitsland in het VGM-katern vormen geen onderdeel van onze assurance-opdracht en derhalve hebben wij hiervoor geen werkzaamheden verricht.

Criteria

Als toetsingscriteria hebben wij gehanteerd de 'Sustainability Reporting Guidelines' van het Global Reporting Initiative, de handreiking maatschappelijk verslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving en het verslaggevingsbeleid van Gasunie. Wij zijn van mening dat deze criteria toereikend zijn voor het doel van onze assurance-opdracht.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van Gasunie is verantwoordelijk voor de inhoud van het VGM-katern 2008 en het opmaken ervan in overeenstemming met bovenstaande criteria. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van een maatschappelijk jaarverslag dat betrouwbaar en toereikend is, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor het meten en presenteren van duurzaamheidsprestaties en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn. De door het bestuur gemaakte keuzes, de reikwijdte van het verslag en de verslaggevingsgrondslagen, inclusief de inherente specifieke beperkingen die de betrouwbaarheid van de in het verslag opgenomen informatie kunnen beïnvloeden, zijn uiteengezet in het algemene gedeelte van dit verslag.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Het is onze verantwoordelijkheid om op basis van de boven beschreven opdracht een conclusie te formuleren over het VGM-katern 2008 van Gasunie. Wij hebben onze werkzaamheden verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Hierin staan onder meer gedragsregels, inclusief eisen voor de onafhankelijkheid van de assurance-teamleden.

Wij hebben de door ons noodzakelijk geachte werkzaamheden verricht om een deugdelijke grondslag voor onze conclusie te verkrijgen.

De belangrijkste werkzaamheden waren:

- het verkrijgen van inzicht in de branche, de organisatie en haar meest relevante maatschappelijk issues;
- het beoordelen van de aanvaardbaarheid van de gehanteerde grondslagen voor verslaggeving en de consistente toepassing ervan, alsmede van belangrijke schattingen en berekeningen, die bij het opmaken van het VGM-katern 2008 zijn toegepast;
- het uitvoeren van analytische procedures gericht op het beoordelen van de kwantitatieve gegevens;
- het verkrijgen van inzicht in de opzet en het bestaan van de gebruikte systemen en gehanteerde methoden voor het verzamelen en verwerken van de gerapporteerde informatie, inclusief het consolidatieproces;
- het door middel van deelwaarnemingen toetsen van de onderbouwing van de verstrekte kwalitatieve en kwantitatieve informatie en het bestuderen van relevante bedrijfsdocumenten;
- het houden van interviews met verantwoordelijke functionarissen, vooral gericht op het beoordelen van de plausibiliteit van de verstrekte kwalitatieve en kwantitatieve informatie in het VGM-katern 2008;
- het beoordelen van het algehele beeld van het VGM-katern 2008 aan de hand van bovengenoemde criteria.

Conclusies

Op grond van onze procedures gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid hebben wij geen reden te concluderen dat de informatie in het VGM-katern 2008 van Gasunie niet in alle van materieel belang zijnde opzichten, een betrouwbare en toereikende weergave is van het beleid, de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen gedurende 2008, in overeenstemming met de 'Sustainability Reporting Guidelines' van het Global Reporting Initiative, de handreiking maatschappelijk verslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving en het verslaggevingsbeleid van Gasunie.

Groningen, 13 maart 2009

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. dr. D.A. de Waard RA MA

Algemeen

Het VGM-katern is een verslag van de VGM-activiteiten van de N.V. Nederlandse Gasunie in 2008. De cijfers en statistieken in dit verslag zijn inclusief de cijfers van Gas Transport Services B.V. (GTS), Gasunie Engineering B.V., Gasunie Zuidwending B.V., Gasunie BBL B.V. en Gasunie Deutschland GmbH. De gegevens voor Gasunie Deutschland hebben alleen betrekking op de tweede helft van 2008.

Alle gegevens in de VGM-bijlage zijn gecontroleerd door Ernst & Young Accountants. De statistische gegevens voor Gasunie Deutschland maken geen deel uit van de controleopdracht. Een compleet overzicht van deze opdracht en de activiteiten en de bevindingen van Ernst & Young is opgenomen in het controleverslag op pagina 122. Bij het opstellen van dit katern is uitgegaan van de richtlijnen van het Global Reporting Initiative voor milieuverslagen. De keuze van de thema's is gebaseerd op de vier in het overkoepelende Gasunie VGM-Masterplan geformuleerde speerpunten, namelijk persoonlijke veiligheid van Gasunie-medewerkers, de persoonlijke veiligheid van medewerkers van derden, externe veiligheid en duurzaamheid zoals uiteengezet in het hoofdstuk 'Veiligheid, Gezondheid, Milieu en Duurzaamheid' in het jaarverslag. In het Masterplan is het VGM-beleid voor de komende jaren vastgelegd. Bij de behandelde thema's en onderwerpen wordt doorgaans verwezen naar de interne VGM-verslagen die periodiek aan de hand van een aantal prestatiefactoren worden opgesteld. Alle kwantitatieve gegevens voor dit VGM-katern zijn gebaseerd op reguliere registratiesystemen die ook voor interne verslagen worden gebruikt. De kwalitatieve gegevens zijn gebaseerd op discussies met Gasunie-medewerkers en op plannen en verslagen.

Persoonlijke veiligheid

<i>Omschrijving</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008 Gasunie (GU)</i>	<i>2008 Gasunie Deutschland (GUD) 2de helft 2008</i>	<i>Totaal 2008</i>
Letselgevallen met verzuim Gasunie-medewerkers	2	0	0	2	1	0	1
Letselgevallen met verzuim personeel derden	0	2	5	4	4	0	4
Medische behandelingen Gasunie-medewerkers (incl. aangepast werk)	19	14	3	5	5	0	5
Medische behandelingen personeel derden (incl. aangepast werk)	15	14	35	16	10	0	10
Totaal registraties	36	30	43	27	20	0	20

Het doel voor ongevallen met verzuim werd niet bereikt. Inmiddels is een begin gemaakt met actieplannen om deze situatie te verbeteren.

Een hoofdthema voor de komende jaren is beïnvloeding van het gedrag. Met name voor personeel van derden zullen nieuwe procedures voor het verstrekken van werkvergunningen en voor 'labelen en vergrendelen' worden ontwikkeld, alsmede een veiligheidsverbeterplan. Dit hele proces zal in 2009 worden geëvalueerd.

Externe Veiligheid

Leidingbeschadigingen worden opgedeeld in drie groepen: beschadigingen bij grondwerkzaamheden door derden, beschadigingen als gevolg van corrosie en beschadigingen door andere oorzaken.

In 2008 deed zich 1 geval van beschadiging met gasuitstroom bij grondwerkzaamheden voor. Verder waren er 2 leidingbeschadigingen met gasuitstroom als gevolg van andere factoren.

<i>Omschrijving</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008 GU</i>	<i>2008 GUD 2de helft 2008</i>	<i>Totaal 2008</i>
Totaal aantal leidingbeschadigingen bij grondwerkzaamheden door derden, inclusief gasuitstroom	26	23	11	9	10	0	10
Leidingbeschadigingen met gasuitstroom bij grondwerkzaamheden door derden	3	4	0	1	1	0	1

Gezondheid

Het ziekteverzuim was gelijk aan dat in 2007, namelijk 3,4%. De gemiddelde verzuimfrequentie lag iets hoger dan in 2007, 1,2 per medewerker per jaar in 2008 tegen 1,1 in 2007.

Het percentage nulverzuim, dat wil zeggen, medewerkers die zich in 2008 nooit ziek meldden, bedroeg 47%.

Landelijk wordt een percentage nulverzuim tussen 45% en 55% als normaal beschouwd.

Ziekteverzuim bij Gasunie

<i>Ziekteverzuim bij Gasunie</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008 GU</i>	<i>2008 GUD 2de helft 2008</i>
Verzuimpercentage (%)	2,9	3,30	3,1	3,4	3,4	1,7
Verzuimfrequentie	1,2	1,2	1,1	1,1	1,2	0,9

WIA

In 2008 werden geen medewerkers in het kader van de WIA geregistreerd; geen van de reeds geregistreerde uitkeringsgerechtigden werd weer arbeidsgeschikt verklaard.

Milieu

CO₂- en CH₄- emissie

Doel: een reductie van ca. 27% van het CO₂ equivalentenkental¹ in 2015 t.o.v. 2006

Op grond van een studie van emissies en het uitgevoerde strategische onderzoek herzag Gasunie haar beleid met betrekking tot directe emissies van koolstofdioxide en methaan. Deze studie was voor Gasunie aanleiding om de streefpercentages voor methaan en kooldioxide bij te stellen om via geïdentificeerde maatregelen te komen tot een reductie van circa 27% in 2015 ten opzichte van 2006. Voor deze maatregelen is een financiële norm van € 25 per ton CO₂-equivalenten vastgesteld.

Enkele van deze maatregelen zijn vervanging van ketels op gasontvangstations, herziening van het vervangingsbeleid voor compressoren, realtime planning van gastransport, renovatie van meet- en regelstations met emissievrije regelaars, het aantrekken van appendages op compressorstations, onderzoek naar nuttig gebruik van afblaasgas, hercompressie bij werkzaamheden aan leidingen en onderzoek naar het gebruik van boil-off van LNG.

1. CO₂- en CH₄-emissies kunnen met behulp van de zogeheten Global Warming Potential (GWP) worden omgezet in een maat voor het versterkte broeikaseffect, de zogenaamde CO₂-equivalent-emissie. De GWP voor CO₂ wordt op 1 gesteld en de GWP voor CH₄ op 23.

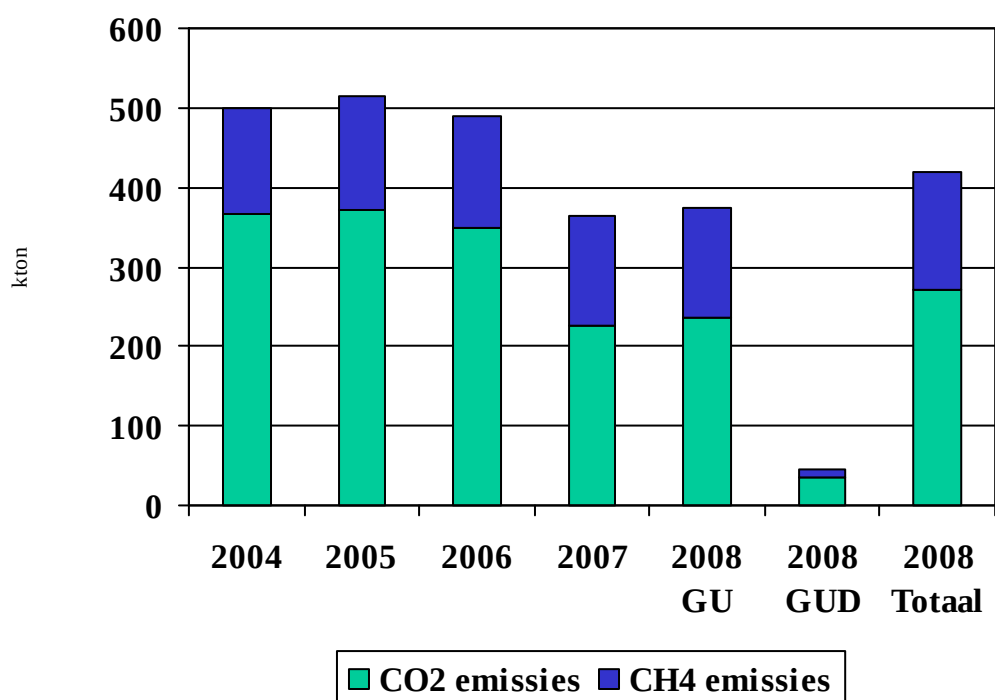
In de volgende tabel zijn de absolute CO₂- en CH₄-emissies weergegeven. De grafiek daaronder geeft de emissies in CO₂ - equivalenten weer¹.

In 2008 waren de CO₂-emissies iets hoger dan in 2007, al valt er ten opzichte van 2004, 2005 en 2006 een aanzienlijke verschuiving waar te nemen. De verklaring voor het verschil tussen 2007 en 2008 ligt in een meer gelijkmatige temperatuurverdeling en in samenhang daarmee een meer gelijkmatig gastransport gedurende het jaar 2008.

	<i>Eenheid</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i> <i>GU</i>	<i>2008</i> <i>GUD</i> <i>2de helft</i> <i>2008</i>	<i>Totaal</i> <i>2008</i>
Methaanemissie	Ton	5.819	6.250	6.055 ^{*)}	6.058	6.062	443	6.505
Kooldioxide-emissie	Kiloton	366	371	349	226	238	35	273

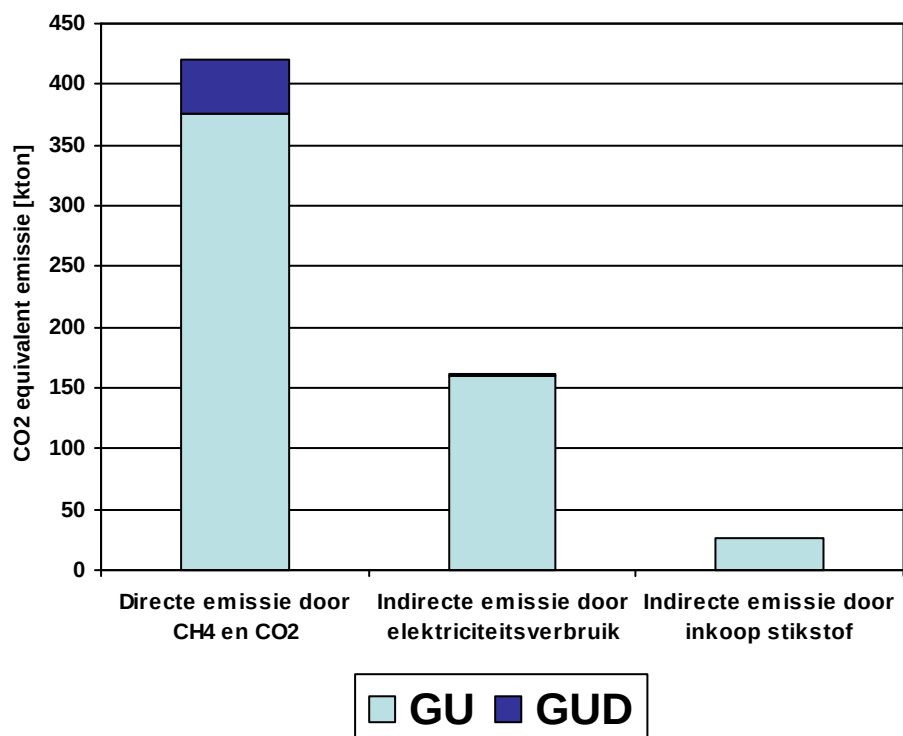
^{*)}: vanaf 2006 werden de methaanemissies na een intern onderzoek aangepast.

Emissie in CO₂-equivalenten per jaar

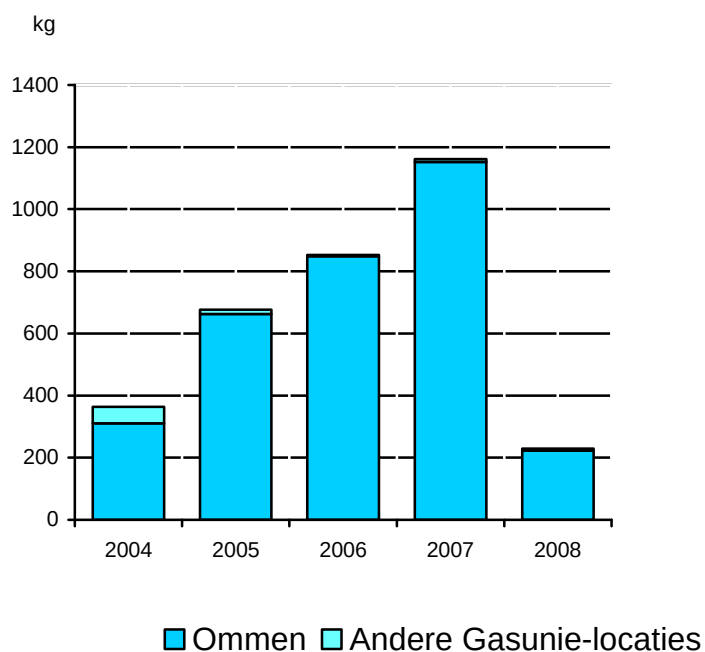
Indirecte CO₂-emissies

Voor het bepalen van de indirecte CO₂-emissies door elektriciteit zijn twee bronnen van belang, namelijk CO₂-emissies door eigen elektriciteitsverbruik en CO₂-emissies als gevolg van het elektriciteitsverbruik voor de productie van ingekocht stikstof. In de volgende tabel is de totale CO₂-equivalentenemissie als gevolg van directe en indirecte emissies weergegeven.

Freonemissie

Doel: een zo laag mogelijke emissie van ozonaantastende stoffen (freonemissie)

Freon wordt binnen Gasunie vooral gebruikt als koelmiddel bij de productie van stikstof. In 2007 werd in Ommen onderzoek gedaan naar de oorzaak van de toename van freonemissies. Er is gebleken dat de stijging werd veroorzaakt door een defect aan de zogenoemde 'breekplaten'. Deze platen werden in 2007 vervangen.

In 2007 deed zich op de locatie Ommen een incident voor waarbij freon weglekte. Deze lekkage was het gevolg van een defecte afdichtingsseal van een freoncompressor van de stikstofinstallatie. Dankzij de in 2007 getroffen maatregelen waren de freonemissies in 2008 beduidend lager dan in 2007.

Vanaf 2010 mag freon niet meer vrij worden verhandeld en vanaf 2015 is freon geheel verboden. Op basis van een inventarisatie heeft Gasunie een plan opgesteld om alle freon bevattende systemen te vervangen.

Grond- en hulpstoffen

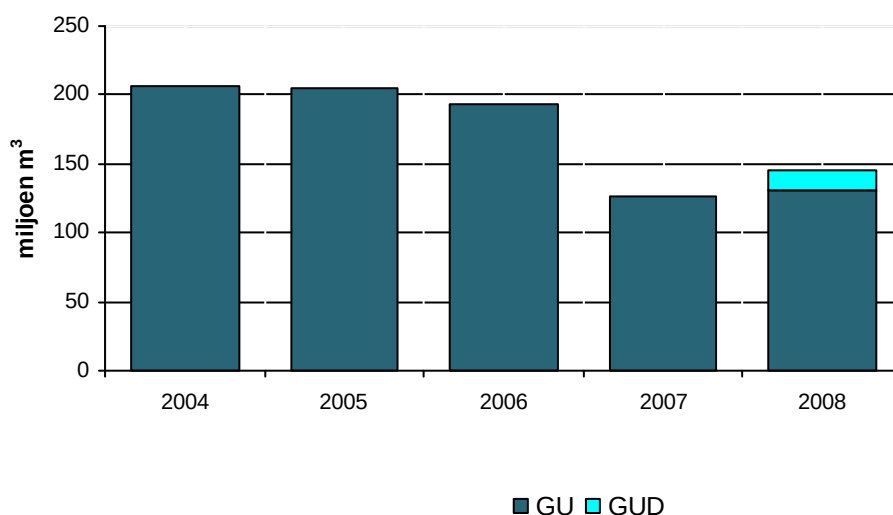
Doel: zo zuinig mogelijk omgaan met grond- en hulpstoffen en waar mogelijk stimuleren van hergebruik.

Om het eigen energieverbruik zo veel mogelijk te beperken heeft Gasunie een besparingsprogramma ontwikkeld. Daardoor is een stijging van het energieverbruik voorkomen.

Aardgas

Voor het gastransport worden gasturbines en gasmotoren ingezet. Deze machines gebruiken aardgas als brandstof. Daarnaast wordt aardgas voor verwarmingsdoeleinden gebruikt. Het gasverbruik steeg in 2008 enigszins ten opzichte van 2007.

Aardgasverbruik

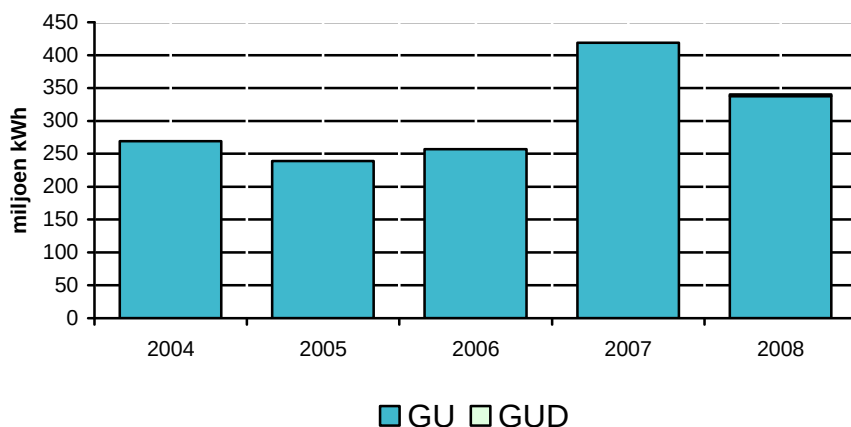

Elektriciteit

Elektriciteit wordt voornamelijk gebruikt voor de productie van stikstof (op de installaties Ommen en Kootstertille), op enkele locaties voor compressie en voor het vloeibaar maken van aardgas (LNG-installatie op de Maasvlakte). Door de ingebruikneming van de elektrische compressoren op de locaties Grijpskerk en Anna Paulowna nam het elektriciteitsverbruik in 2007 aanzienlijk toe. In 2008 daalde het elektriciteitsverbruik weer. Dit was vooral te danken aan het feit dat op de stikstofinstallatie te Ommen minder stikstof werd geproduceerd.

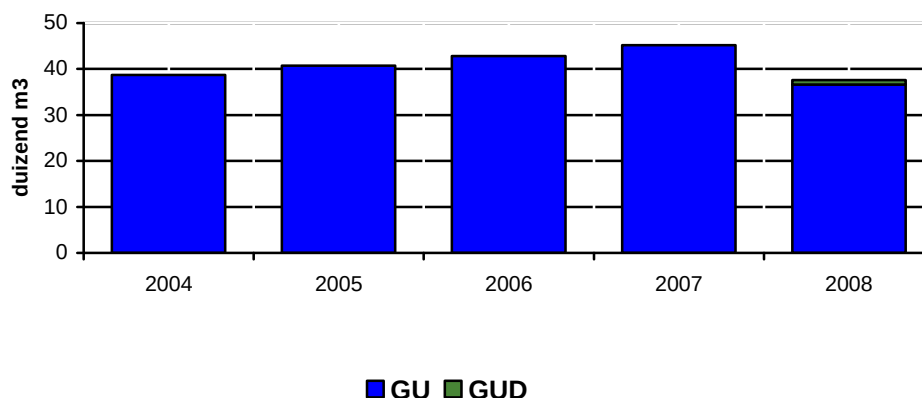
<i>Elektriciteitsverbruik</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008 GU</i>	<i>2008 GUD 2de helft 2008</i>	<i>Totaal 2008</i>
Verbruik (miljoen kWh)	269	244	257,0	419,1	337	2,5	339,5

Elektriciteitsverbruik

Water

Water wordt hoofdzakelijk gebruikt voor het koelproces in de LNG-installatie (in 2008 ongeveer 6,4 miljoen m³ oppervlaktewater en 36.600 m³ leidingwater) en voor reinigingsdoeleinden en sanitaire voorzieningen. Het verbruik van leidingwater was in lijn met voorgaande jaren.

Grondstoffen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van grondstoffen die voor het transport van aardgas worden gebruikt:

- dieselolie is nodig voor de generatoren die de noodstroomvoorziening verzorgen indien de openbare elektriciteitsvoorziening weg zou vallen;
- methanol dient ter voorkoming van verstoppingen in installaties door bevriezing en voor het ontwateren van transportleidingen;
- smeerolie wordt gebruikt voor het smeeroliesysteem van compressoren, gasmotoren en gasturbines;
- glycol wordt gebruikt als antivries in koelwater en verwarmingssystemen;
- odorant wordt uit veiligheidsoverwegingen als geurstof aan het aardgas toegevoegd.

Verbruikte stoffen in absolute hoeveelheden op basis van inkoopgegevens:

Omschrijving	2004	2005	2006	2007	2008 GU	2008 GUD 2 ^{de} helft 2008
Dieselolie (x 1.000 liter)	11	14	11	5	5	1
Methanol (x 1.000 liter)	0,2	0,2	0	0,2	0,1	0
Smeerolie (x 1.000 liter)	55	110	45	12	41	1
Ingekocht glycol (x 1.000 liter)	0	11	1,5	0,4	6,5	0
Verbruik odorant (x 1.000 kg)	539	409	470	426	475	0

Opmerking: De tabel is samengesteld op basis van inkoopgegevens. Deze kunnen afwijken van het werkelijke verbruik door voorraadmutaties.

Het verbruik van smeerolie was in 2008 hoger dan in 2007, maar aanmerkelijk lager dan in de jaren daarvoor. Dit hangt samen met de toegenomen inzet van gasturbines en gasmotoren in het verslagjaar.

Stikstof

Om hoogcalorisch aardgas kwalitatief geschikt te maken voor een bepaald marktsegment wordt op enkele plaatsen stikstof aan het gas toegevoegd.

Verbruik stikstof (hoeveelheden in 1.000 ton)

<i>Omschrijving</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>
Stikstof ingekocht van derden (Wieringermeer, Pernis en Maasvlakte)	1.395	1.209	1.007	726	231
Stikstof uit eigen productie (Ommen en Kootstertille)	1.035	845	897	918	425
Totaal	2.430	2.054	1.904	1.644	656

Aardgas wordt in verschillende kwaliteiten aangeboden en gevraagd. Naast het mengen van verschillende gaskwaliteiten wordt ook stikstof toegevoegd om de gewenste kwaliteit te verkrijgen. In 2008 was er in Nederland minder stikstof voor dit proces nodig omdat veel hoogcalorisch gas direct aan de markt werd geleverd zonder dat het met stikstof op Groningen-kwaliteit gebracht hoefde te worden.

NO_x-emissie

Doel: een reductie van 80 % van het NO_x-emissiekental in 2010 (ten opzichte van 1987). Het doel voor 2010 is 8,3 kg per miljoen m³ getransporteerd aardgas.

Als landelijk opererend gastransportbedrijf heeft Gasunie met vele vergunningverlenende instanties te maken. Daarom heeft Gasunie samen met het ministerie van VROM en zes provincies een pilot gestart om een uniforme aanpak voor milieuvergunningen op te stellen (aanvraagprocedure, regels en voorschriften, toezichtsplan) die kunnen worden aangevraagd bij één centraal punt ('concernloket'). Gasunie is hierbij actief betrokken om een landelijk geldend toetsingskader voor haar milieuvergunningen op te stellen. Gasunie zal haar emissies toetsen aan de best beschikbare technieken (Best Available Techniques, BAT) om zo de meest realistische maatregelen te kunnen treffen. De resultaten en consequenties hiervan zullen in 2009 duidelijk worden.

NO_x-emissie en NO_x-emissiekental

<i>Omschrijving</i>	<i>Eenheid</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i> <i>GU</i>	<i>2008</i> <i>GUD</i> <i>2de helft</i> <i>2008</i>
NO _x -emissie	Ton	757	770	747	518	519	26
NO _x -emissiekental	kg/miljoen m ³	7,8	8,1	7,7	5,4	4,8	

Het NO_x-emissiekental was in 2008 reeds lager dan de doelstelling voor 2010. Doordat het brandstofverbruik van de gasturbines dit jaar veel lager was dan in de voorgaande jaren, was er ook minder NO_x-uitstoot.

Bodem

Doel: sanering van bodemverontreiniging in lijn met de bedrijfsvoering.

In 2007 werd een onderzoek afgerond om na te gaan of de doelstelling moet worden aangepast aan veranderingen in de branche en in wet- en regelgeving. Hieruit is gebleken dat wij de bodemsanering beter kunnen laten aansluiten bij onze bedrijfsvoering. In 2008 is gewerkt aan de uitvoering hiervan.

In 2008 voerde Gasunie zes bodemsaneringsprogramma's in Nederland uit. Twee van deze programma's werden in 2008 voltooid. De overige saneringsoperaties zullen in 2009 worden vervolgd. De bodemverontreiniging werd hoofdzakelijk veroorzaakt door smeerolie, dieselolie, polycyclische aromaten en odorant.

Nederlandse Richtlijn Bodembescherming (NRB)

Gasunie heeft onderzocht welke aanpassingen nodig zijn om aan deze richtlijn te voldoen. Er is een vijfjarenplan uitgevoerd om op alle Gasunie-locaties aan de specificaties van de NRB te voldoen. Het implementatietraject werd in 2008 grotendeels afgerond.

Geluid

Doel: De stations van Gasunie moeten voldoen aan de geldende geluidsvoorschriften

Regelmatig worden geluidsmetingen en/of berekeningen uitgevoerd. In de onderstaande tabel is het aantal geluidsmetingen, -berekeningen en -overschrijdingen vanaf 2004 weergegeven.

<i>Omschrijving</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008 GU</i>	<i>2008 GUD 2de helft 2008</i>
Totaal aantal uitgevoerde metingen en berekeningen	17	13	10	10	12	0
Aantal uitgevoerde metingen waarvan het resultaat niet aan de wettelijk norm voldeed	8	2	1	4	4	0
Aantal berekeningen t.b.v. aanvraag milieuvergunning	9	8	5	3	8	0

In 2008 werden verscheidene geluidsmetingen uitgevoerd voor milieuvergunningen, projecten en andere situaties waarin een verandering in de geluidssituatie of klachten verwacht konden worden. De regel is dat geluidsbeperkende maatregelen worden getroffen voor nieuw te bouwen meet- en regelstations of bij revisie van dergelijke stations.

In Duitsland bestaat een beleidsrichtlijn voor geluidsmetingen en een geluidsregister. Deze richtlijn houdt in dat nieuwe maatregelen worden getroffen wanneer hiertoe aanleiding is, bijvoorbeeld een verandering aan een machine, een nieuw project of klachten. In de tweede helft van 2008 heeft Gasunie Deutschland geen nieuwe maatregelen getroffen.

Afval

Doel: de hoeveelheid afval mag een gemiddelde groei hebben van maximaal 1 % per jaar tot 2010. Het hergebruik in 2010 moet minimaal 80 % bedragen en de hoeveelheid die wordt gestort in 2010 maximaal 4 %. Het restant wordt verbrand.

Op Gasunie-locaties worden afvalstoffen zoals chemicaliën, oliën, vetten en reinigings- en onderhoudsmiddelen gescheiden ingezameld en door erkende afvalinzamelaars afgevoerd naar erkende afvalverwerkingsbedrijven.

In onderstaande tabel is de hoeveelheid afval van 2004 tot en met 2008 weergegeven, verdeeld naar hoeveelheid (gevaarlijk en ongevaarlijk afval) en afvoermethode (hergebruik, verbranden en storten).

	2004 (ton)	2005 (ton)	2006 (ton)	2007 (ton)	2008 (ton)
<i>Gevaarlijk afval</i>					
Gasunie	875,9	832,9	1145,2	898,6	929,6
Gasunie Deutschland	-	-	-	-	4,9
<i>Ongevaarlijk afval</i>					
Gasunie	4.503,6	6.162,7	7.520,5	9.678,9	8.754,9
Gasunie Deutschland					62,1
	%	%	%	%	%
<i>Totaal hergebruikt</i>					
Gasunie	66,6	58,3	86,2	89,0	86,9
Gasunie Deutschland	-	-	-	-	55,7
<i>Totaal verbrand</i>					
Gasunie	31,3	40,1	13,8	9,8	10,5
Gasunie Deutschland	-	-	-	-	-
<i>Totaal gestort</i>					
Gasunie	2,1	1,6	15,5	1,2	2,6
Gasunie Deutschland	-	-	-	-	-

N.B.: Gasunie Deutschland alleen voor de tweede helft van 2008

In 2008 werd de doelstelling voor hergebruik (tenminste 80%) en storten (minder dan 4%) gehaald. De hoeveelheid afval daalde in 2008 met 9% ten opzichte van 2007.

Milieuafwijkingen

Gasunie stelt alles in het werk om schadelijke emissies naar bodem, water en lucht te verminderen. Gasunie voert een nauwkeurige administratie van milieuafwijkingen om deze te kunnen beheersen.

In Duitsland werden in de tweede helft van 2008 geen milieuafwijkingen gemeld.

Aantal gemelde milieufwijkingen per aandachtsgebied

	2004	2005	2006	2007	2008
Afwijking wet- en regelgeving GU	0	0	1	4	Nog niet bekend
Afwijking wet- en regelgeving GUD	-	-	-	-	-
Afwijking milieuzorgsysteem GU	0	0	0	0	0
Afwijking milieuzorgsysteem GUD	-	-	-	-	-
Milieu-incidenten GU	52	71	55	87	66
Milieu-incidenten GUD	-	-	-	-	-
Milieuklachten GU	14	54	96	155	82
Milieuklachten GUD	-	-	-	-	-
Totaal	66	125	152	245	148

Het totale aantal gemelde milieu-incidenten en –klachten daalde met ca. 41% ten opzichte van 2007. Dit was vooral te danken aan de daling van het aantal milieuklachten met bijna 50%. Van alle gemelde milieu-incidenten en –klachten werd ongeveer 84% veroorzaakt door gaslucht.

VGM-programma

Op basis van het grotere VGM Masterplan is voor 2009 is het volgende VGM-programma vastgesteld.

Algemeen
Ontwikkeling van een veiligheidsbeleid voor alle joint ventures van Gasunie.
Ontwikkeling en uitvoering van het plan "Integration & Value capturing HSE" Gasunie Deutschland.
Ontwikkeling en implementatie van nieuwe 'key performance'-indicatoren voor Gasunie.
Externe Veiligheid
Ontwikkelen van veiligheidsmodellen voor pijpleidingen en installaties van Gasunie en goedkeuring daarvan door de overheid.
Opstellen van een brochure voor het publiek over de externe veiligheid van de gasinfrastructuur.
Technische veiligheid
Voordurende verbetering van de inspectie- en onderhoudsprogramma's van het gastransportsysteem.
Veiligheid op het werk
Evaluatie en invoering van het veiligheidsprogramma voor aannemers.
Vaststellen en invoeren van nieuwe doelen voor de veiligheid op het werk.
Milieu en duurzame ontwikkeling
Invoering van het duurzaamheidsprogramma met betrekking tot de vermindering van broeikasgassen (footprint-reductie).
Aanpassen van de stikstofinstallatie met betrekking tot freonuitstoot.
Ontwikkeling van een activiteitenprogramma voor CO ₂ -opslag (Carbon Capture and Storage, CCS).
Implementatie van groen-gascertificaten.
VGM-cultuur en communicatie
Continue aandacht voor het stimuleren van het veiligheidsbewustzijn.

Veiligheidsindicatoren over de laatste vijf jaar

<i>Indicator</i>	<i>Eenheid</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>
Letselgevallen met verzuim; frequentie-index Gasunie-medewerkers	Letselgevallen met verzuim per 1 miljoen werkuren	0,9	0,0	0,0	0,8	0,4
Letselgevallen met verzuim; frequentie-index derden	Letselgevallen met verzuim per 1 miljoen werkuren	0,0	1,7	1,5	1,4	1,5
Letselgevallen met verzuim; frequentie-index totaal	Letselgevallen met verzuim per 1 miljoen werkuren	0,7	0,6	0,9	1,2	1,0
Letselgevallen met verzuim						
- Gasunie-medewerkers	Aantal	2	0	0	2	1
- Derden	Aantal	0	2	5	4	4
Letselgevallen zonder verzuim (inclusief vervangend werk)						
- Gasunie-medewerkers	Aantal	19	14	3	5	5
- Derden	Aantal	15	14	35	16	11
Boetes, opgelegd door de Arbeidsinspectie	Aantal	0	1	1	4	Nog niet bekend
Beschadigingen aan Gasunie-leidingen						
- Grondwerkzaamheden door derden	Aantal	26	23	11	9	10
- Constructie-/materiaalfouten	Aantal	0	0	0	0	1
- Foutief aanboren	Aantal	1	0	0	0	0
- Overig	Aantal	5	5	1	0	1
Leidingbeschadigingen met gasuitstroom	Aantal	3	4	0	1	3
Leidingbeschadigingen, gemeld aan de Onderzoeksraad voor Veiligheid	Aantal	3	2	0	1	2
Incidenten met gasuitstroom; vergelijking Gasunie versus EGIG						
- EGIG	Aantal incidenten per 1.000 km per jaar	0,406	0,396	0,384	0,372	Nog niet bekend
- Gasunie	Aantal incidenten per 1.000 km per jaar	0,374	0,370	0,358	0,350	0,347

Gezondheidsindicatoren over de laatste vijf jaar

<i>Indicator</i>	<i>Eenheid</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>GUD 2de helft 2008</i>
Ziekteverzuimpercentage (totaal)	Procenten	2,9	3,3	3,1	3,4	3,4	1,7 (1)
- kortdurend verzuim	Procenten	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9	1,5
- middellang verzuim	Procenten	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,2
- langdurig verzuim	Procenten	1,1	1,6	1,5	1,8	1,8	0
Nul ziekteverzuimpercentage	Procenten	-	-	-	59	47	67
Ziekteverzuimfrequentie	Frequentie	1,2	1,2	1,1	1,1	1,2	0,9
Arbeidsgerelateerd verzuim (opgave door medewerkers)	Aantal	58	46	22	23	11	0
Melding aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten NCB	Aantal	2	0	1	2	0	0
Toetreding WIA (evt. partieel)	Aantal	2	1	4	1	0	0
Uitstroom WIA	Aantal	2	0	0	0	0	0

Opmerkingen met betrekking tot het ziekteverzuim:

(1) De cijfers voor GUD hebben betrekking op een half jaar. Dit heeft geen consequenties voor het verzuimpercentage omdat dit eveneens wordt berekend over het aantal mensjaren.

Milieu-indicatoren over de laatste vijf jaar

Indicator	Eenheid	2004	2005	2006	2007	2008 GU	2008 GUD (half jaar)
Hoeveelheid getransporteerd aardgas	Miljard kubieke meter	97,3	95,2	96,4	95,9	107,8	9,3
Methaanemissie	Ton	5.819	6.250	6.055	6.058	6.062	443
Kooldioxide-emissie	Kiloton	366	371	349	226	238	35
Kooldioxide-equivalent-emissiekental	Kiloton	500	515	489	365	377,8	45
- aandeel CO ₂	Kiloton	366	371	350	226	238	35
- aandeel CH ₄	Kiloton	134	144	139	139	139	10
Indirect kooldioxide-equivalent-emissiekental							
- Directe CH ₄ - en CO ₂ -emissies	Kiloton	-	-	-	365	378	45
- Indirecte CO ₂ -emissies - elektriciteit	Kiloton	-	-	-	198	160	2
- Indirecte CO ₂ -emissies – ingekochte stikstof	Kiloton	-	-	-	82	26	0
- Freonverbruik Ommen							
- Ommen	Kilogram	311	663	848	1.152	223	0
- Overige Gasunie-locaties	Kilogram	53	13	4	19	6	0
Aardgasverbruik	Miljoen m ³	206,5	204,5	191,4	126,1	131,3	14,7
Elektriciteitsverbruik	Miljoen kWh	269	244	257,0	419,1	337,4	2,5
Leidingwaterverbruik	Duizend m ³	38,7	36,9	42,8	45,2	36,6	1
NOx-emissie							
- NO _x -emissie (absoluut)	Ton	757	770	747	518	519	26,12
- NO _x -emissiekental	Kilogram/miljoen m ³ getransporteerd aardgas	7,8	8,1	7,7	5,4	4,8	Nog niet bekend
Totaal aantal gemelde milieufwijkingen	Aantal	66	125	152	246	148	0
Aantal gemelde milieufwijkingen per aandachtsgebied							
- Bodem	Aantal	21	37	44	29	16	0
- Water	Aantal	3	1	0	11	2	0
- Lucht	Aantal	36	71	100	200	125	0
- Overig	Aantal	6	16	8	6	5	0

Milieuprestaties Gasunie-locaties in Duitsland

Samenvatting energieverbruik en emissies tweede helft van 2008				
Locatie	Gas (m ³ x 1000)	NOx (ton)	Methaan (ton)	Kooldioxide (ton)
Rysum	11.404	21	54	25.643
Bunder Tief	1.244	2	12	6.182
Folmhusen	0	0	32	161
Wardenburg	0	0	19	59
Achim	0	0	94	212
Holtum	0	0	8	48
Ellund	1.033	2	8	2.067
Quarstedt	0	0	0	1
Totaal	14.149	26	227	34.372

In deze tabel is de wettelijk verplichte uitwerking van energie- en waterverbruik en emissies van grote Gasunie-locaties weergegeven

Overzicht energie- en waterverbruik in 2004, 2005, 2006, 2007 en 2008 (x 1.000)															
	Gas m ³					Elektra kWh					Water m ³				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Alphen	28	20	21	20	16	231	342	200	184	189	<0,1	0,1	<0,1	0,1	0,1
Beverwijk	16.267	15.937	14.485	3.194	4.302	1.444	1.471	1.524	1.430	1.466	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Kootstertille	209	7	12	14	14	251	1.653	8.351	10.288	9.390	<0,1	<0,1	<0,1	0,1	0,0
LNG	710	571	480	549	1.080	15.567	14.595	16.669	12.756	23.621	15,5	19,5	15,5	21,8	17,6
Oldeboorn	238	96	156	873	401	856	805	839	787	750	0,2	<0,1	0,2	0,2	0,2
Ommen	46.302	35.891	40.028	15.883	10.529	224.218	198.812	203.177	218.001	94.628	2,5	2,4	2,4	1,4	2,2
Ravenstein	85.373	89.842	71.449	34.000	46.366	3.022	2.899	2.756	2.595	2.658	0,5	0,5	0,5	0,8	0,4
Spijk	18.162	23.752	27.772	29.023	28.076	1.453	1.478	1.665	1.837	1.745	0,1	0,1	0,2	0,1	0,21
Wieringermeer	3.241	3.234	2.421	1.316	2.130	1.358	2.064	1.267	1.833	1.811	0,2	0,4	0,5	0,3	0,2
Zweckhorst	6.290	739	309	4.699	2.215	1.300	784	1.271	814	809	0,1	<0,1	<0,1	0,2	0,1
Grijpskerk				2	3				148	2.469				0,6	0,1
Anna Paulowna				5	5				149.807	178.690				0,1	0,07
's Gravenvoeren			5	5	5			40	40	40			<0,01	<0,01	<0,01
Hilvarenbeek			5	5	4			40	38	49			<0,01	<0,1	<0,1
Overzicht emissies in 2004, 2005, 2006, 2007 en 2008 (x 1.000)															
	NO _x					Methaan					CO ₂				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Alphen	<1	0	0	0	0	3	3	2	4	5	18	67	35	37	32
Beverwijk	72	69	67	8	9	199	198	185	179	204	28.203	28.081	25.571	5.645	7.722
Kootstertille	0	0	0	0	0	50	50	0	61	61	17	13	20	24	26
LNG	1	1	1	1	1	0	128	197	173	203	3.021	1.205	848	1.177	1.943
Oldeboorn	<1	<1	0	2	1	113	89	95	89	102	353	190	238	1.545	721
Ommen	176	143	148	54	36	703	633	599	592	468	81.031	63.266	70.298	28.075	18.908
Ravenstein	267	283	228	98	153	960	962	772	533	700	150.460	158.741	126.182	60.074	83.212
Spijk	179	231	265	282	264	355	382	420	459	442	31.779	51.512	59.748	61.702	59.297
Wieringermeer	5	4	3	3	8	225	230	190	92	111	5.420	5.376	4.061	2.330	3.828
Zweckhorst	9	3	1	34	11	158	141	149	121	134	3.021	1.278	669	8.305	3.978
Grijpskerk				0	0				0	0				4	5
Anna Paulowna				0	0				58	48				19	22
's Gravenvoeren			0	0	0			1	1	1			9	9	9
Hilvarenbeek			0	0	0			1	1	1			9	9	7